

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra rostlinné výroby



Zemědělská farma a její vliv na venkovský prostor

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Stanislav Bajtl

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Pazderů, Ph.D.

© 2014 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Zemědělská farma a její vliv na venkovský prostor“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 04. 04. 2014

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Kateřině Pazderů, Ph.D., za laskavé vedení týkající se vypracování diplomové práce.

Souhrn

Zemědělská farma a její vliv na venkovský prostor

Stálí obyvatelé i pravidelní návštěvníci venkova jsou vystaveni vlivu činnosti současných zemědělců. Předmětem studia diplomové práce je farma v obci Skalsko, která se nachází v okrese Mladá Boleslav v mikroregionu s velmi dobrými zemědělskými podmínkami a která patří ke špičkovým závodům s vysokou intenzitou hospodaření. Cílem bylo posoudit vliv této farmy na své okolí, následně určit klíčové aspekty vlivu, které jsou v dané obci problémové, a navrhnout pro vybraný prostor možné způsoby zlepšení. Práce se snaží odpovědět i na to, jak působí změny struktury zaměstnanosti na venkovský prostor a jak jsou vnímány vlivy zemědělské činnosti na podobu venkova. Data byla získána nejen vlastním pozorováním, ale i formou polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky výroby, se starostou obce a funkcionáři mysliveckých sdružení a formou dotazníků pro obyvatele dotčených obcí. Z analýz informací vyplynulo, že vliv zkoumané farmy se projevuje zejména v oblasti sociální a v oblasti tvorby krajiny. Na farmě ve Skalsku došlo k razantnímu snížení počtu zaměstnanců. Značná část pracovně činných obyvatel vyjíždí za prací, a to především do Mladé Boleslavi. Dochází k odlivu mladých a vzdělaných lidí. V obcích nastává rozkol mezi zemědělskou a nezemědělskou veřejností. V místním měřítku zkoumaná farma zůstává stále významným zaměstnavatelem, potýká se však s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků.

Ke klíčovému problémovým aspektům vlivu zkoumané zemědělské farmy řadí obyvatelé a návštěvníci venkova řádní krajinu s monokulturami a scelenými lány, industriální vzhled nových budov nezapadající do kontextu tradiční – historické venkovské zástavby, zchátralost starších budov a dále pak vlivy související přímo s chodem farmy (zápach, hluk, nečistoty). Je patrná i narůstající úloha zemědělce jako tvůrce – správce krajiny a pečovatele o životní prostředí.

Možné způsoby zlepšení představují následující opatření: tvorba biokoridorů, obnova alejí, sadů, stromořadí a starých cest, tvorba ochranné zeleně, ochranného valu uvnitř obce popř. oplocení zemědělského areálu, podpora oprav, renovací a zkrášlení budov, snížení emisí čpavku, omezení dopravy ve večerních a nočních hodinách a snížení rychlosti vozidel. Diplomová práce měla ověřit hypotézu, která tvrdí, že zemědělský podnikatelský subjekt musí reagovat na změněné prostředí ve svém okolí. Z výzkumu vyplývá, že zemědělský závod se chová racionálně, tržně, a proto na změněné prostředí ve svém okolí reaguje jen v mezích dané legislativy.

Klíčová slova: Venkov, venkovský prostor, zemědělská farma, rozvoj venkova

Summary

Agricultural farm and its impact on rural areas

Permanent residents and regular visitors of countryside are exposed to farmer's activities. The object of this diploma thesis is a farm in the village Skalsko, located in the district of Mladá Boleslav. Very good agricultural conditions are specific for this region. The agricultural farm in Skalsko bellows with a high intensity of farming to the best enterprises in the branch. The aim of this thesis was to assess the impact of the farm to its surroundings, to specify key problematic aspects of influence in the village and to suggest possible ways for improving. This thesis also tries to answer on how changes in the employment structure influence this rural area and how the impacts of agriculture on rural appearance are perceived. The data were obtained by my own observations and also by semi-structured interviews with managers of the production, the mayor of the village, the officials of hunting associations. I also engaged with opinions of residents of the affected villages, through questionnaires.

The analyzes of information showed, that the influence of the examined farms is reflected especially in the social area and in landscaping. The number of employees in the farm in Skalsko has been dropped sharply. A significant part of the labor active population commutes, mostly they work in Mlada Boleslav. Young and educated people leave the village. There are contradictions between agricultural and non-agricultural public in the village. The explored farm remains a major employer, but faces a shortage of qualified workers.

According to residents and visitors of the rural area are the key problematic aspects of the impact of explored farm: landscape with monocultures and seamless fields, industrial appearance of new buildings, not belonging to the traditional historical rural buildings, the decrepitude of old historical buildings and also influences associated directly with the activity of the farm (odour, noise, impurities). The growing role of farmer as a creator of the landscape and caretaker of the environment is obvious.

The following measures could improve the situation: creation of biocorridors, restoration of alleys, orchards, and old paths, creation of protective vegetation, protective rampart within a village, fencing of agricultural site, support for repairing, renovation and beautification of buildings, reducing of ammonia emissions, reducing of traffic in the evening and night hours, and decreasing of the speed of vehicles. The thesis should verify the hypothesis, which argues that the agricultural enterprise must respond to the changes in environment of its surroundings. According to the results of the research behaves the agricultural enterprise rationally economically and therefore responds to the changes in its surroundings just in such extent that the legislation determines.

Keywords : Countryside, rural areas, agricultural farm, rural development

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Cíl práce a vědecká hypotéza.....	8
3 Literární rešerše.....	9
3.1 Venkovský prostor	9
3.2 Typologie českého venkovského prostoru	10
3.3 Zemědělská farma	11
3.4 Vlivy zemědělství.....	12
3.4.1 Sociální vlivy zemědělství	12
3.4.2 Vliv zemědělství na utváření venkovských sídel.....	16
3.4.3 Hospodářský vliv zemědělství	17
3.4.4 Zemědělská činnost a její vliv na krajinu	23
3.5 Problémy venkova v zahraničí	24
3.6 SWOT analýza potřeb venkova	27
4 Metodika	30
4.1 Socioekonomická charakteristika území.....	30
4.1.1 Okres Mladá Boleslav.....	30
4.1.2 Svazek obcí Mladoboleslavský venkov (SOMBV).....	31
4.1.3 Charakteristika řešené oblasti obce Skalsko	37
4.2 Metodika sběru dat.....	48
5 Výsledky	51
5.1 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů.....	51
5.1.1 Vedoucí zemědělského závodu.....	51
5.1.2 Starosta obce	53
5.1.3 Představitelé mysliveckých sdružení	53
5.2 Výsledky dotazníkové šetření	54
5.3 SWOT analýza ZS Skalsko s.r.o.	72
6 Diskuse.....	73
6.1 Kvalitativní a kvantitativní výzkum.....	73
6.2 Zdůvodnění SWOT analýzy.....	81
6.3 Shrnutí.....	82
7 Závěr	85
8 Použitá literatura	87
9 Seznam tabulek, grafů, obrázků	91
10 Přílohy.....	93

1 Úvod

Narodil jsem se na konci šedesátých let minulého století. Pocházím ze „selského rodu“, moji rodiče i prarodiče pracovali v zemědělství a k tomu vedli i mne. Celý dosavadní život jsem strávil na vesnici. Troufám si říci, že spoustu změn venkova již pamatuji. Například sdružování menších družstev, dokončení scelování pozemků, výstavby velkokapacitních provozů v zemědělství nebo snahu obyvatel venkova přiblížit se městu např. výstavbou nových „moderních“ domů (pověstné Šumperáky). Téma diplomové práce je mi tedy velice blízké.

Změna politických poměrů v bývalém Československu na konci osmdesátých let minulého století zásadním způsobem zasáhla do všech oblastí života společnosti. Také socialistická vesnice se stala minulostí, došlo k obnovení obecní samosprávy (zákon 367/1990 Sb.), jednotná zemědělská družstva se transformovala v družstva vlastníků, vedle toho se obnovuje individuální zemědělské hospodaření. Nicméně masový návrat k soukromému zemědělskému hospodaření a ke vzniku rodinných farem západoevropského typu se nekonal, naopak počet osob zaměstnaných v sektoru zemědělství se snížil cílenou státní politikou i bankrotem družstev, která bez finanční podpory a dotací státu zlikvidovalo tržní hospodaření. V důsledku diskontinuitního vývoje, způsobeného politickou situací po druhé světové válce, zanikly nejen mnohé jevy materiální kultury a tradiční technologie založené na ruční práci, ale dochází k výrazné proměně struktury vesnické society a jejího společenského života. S tím se mění média mezigenerační transmise. V oblasti sociálních vztahů jsou nahrazeny vzory chování založené na úzkých příbuzenských a sousedských vztazích novými vzory, kde podstatnou roli hraje individualismus a budování osobní identity. Venkov se na jedné straně vylidňuje, na straně druhé se stává trvalým nebo jen dočasným domovem městských chalupářů a alternativních jedinců (Válka, 2011). Následně může být řešena otázka prostorové odtrženosti komunity od lokálního prostředí a stále nižší spjatost společenských vztahů s konkrétní lokalitou. (Ouředníček et al, 2011)

Přes všechny dobré či špatné změny doufám, že venkov bude stále tím místem, kde všichni venkované chtějí žít. Librová (2002) upozorňuje na neekonomické hodnoty jako klid, blízkost přírody, dostatek času, prostoru, pocit bezpečí, kterou jsou relevantní a významným způsobem ovlivňují rezidenční spokojenost i rozhodování o stěhování.

2 Cíl práce a vědecká hypotéza

Předmětem studia diplomové práce je zemědělská farma, která se nachází na území mladoboleslavské obce Skalsko. Cílem je posoudit vliv této farmy na své okolí, následně určit klíčové aspekty vlivu, které jsou v dané obci problémové, a navrhnout pro vybraný prostor možné způsoby zlepšení. Práce se v rámci výzkumu snaží odpovědět i na to, jak působí změny struktury zaměstnanosti na venkovský prostor a jak jsou vnímány vlivy zemědělské činnosti na podobu venkova. Cíle směřují k ověření hypotézy, která tvrdí, že zemědělský podnikatelský subjekt musí reagovat na změněné prostředí ve svém okolí.

V práci jsou zpracována data, která byla získána nejen vlastním pozorováním, ale i formami kvalitativního a kvantitativního výzkumu. V případě kvalitativního výzkumu se jedná o polostrukturované rozhovory s vedoucími pracovníky výroby, se starostou obce a funkcionáři mysliveckých sdružení. Jejich odpovědi byly analyzovány pomocí zakotvené teorie. V rámci kvantitativního výzkumu byly obyvatelům dotčených obcí aplikovány dotazníky, které byly následně vyhodnoceny pomocí matematické statistiky. Na základě shromážděných informací byla provedena i SWOT analýza zkoumané farmy.

3 Literární rešerše

3.1 Venkovský prostor

Pojem venkovský prostor je autory definován různě. Jeho jednotná definice neexistuje. Slepíčka (1981) venkovský prostor vymezuje jako „souhrn ploch zemědělské půdy, lesů, vodních ploch, intravilánů, venkovských sídel, polních cest a místních komunikací.“ Takto pojatá definice zahrnuje zpravidla 70-90 % území států Evropy. Perlín (1998) venkovský prostor definuje jako „zastavěné území s typicky rurální strukturou a venkovský prostor je tvořen jak zastavěným územím, tak i kulturní krajinou v okolí vesnice“ Podle Petruška (1996) je: „Venkov jako obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatelstva, ale i jiným způsobem života, většinou spojeným s přírodou, ale také jinou sociální strukturou ve srovnání s městem. Z hlediska sociologie je venkov charakterizován především specifickým typem komunity s těmito znaky: vyšší míra vzájemné sociální závislosti, menší variabilita profesních možností, menší sociální diferenciací, silnější vazba na tradice a silnější determinace přírodním prostředím.“

Uznávanou definicí je i vymezení dle OECD, která pracuje s údaji hustoty zalidnění a je spolu s absolutním počtem obyvatel nejčastěji používaným kritériem, přesto mohou vyznít hrubě a nepřesně (Petr, 2010). OECD rozlišuje lokální (místní) a regionální úroveň. Z hlediska lokální úrovně je za venkovský region považován ten, který svou hustotou nepřekračuje 150 obyvatel na 1km².

Úroveň regionální popisuje tyto prostory (Vlčková, 2011)

- převážně venkovský (více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích),
- významně venkovský (kdy 15 – 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích),
- výrazně městský (ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu).

Jak tvrdí Binek et al. (2007), Eurostat vychází z kombinace hustoty zalidnění a absolutního počtu obyvatel. Regiony lze opět rozdělit do tří kategorií:

- hustě obydlené zóny, hustota nad 500 obyv. na km² a min. 50 000 obyvatel,
- přechodné zóny s hustotou více než 100 obyv. na km² a min. 50 000 obyvatel (pokud nespádají do první kat.),
- řídké obydlené zóny jsou obce, které nespádají do předchozích kategorií.

Venkovské oblasti zabírají v ČR podle různých kritérií zhruba 70,5 – 80,6 % území, žije v nich asi 23,7 – 34,3 % obyvatel (ČSÚ).

3.2 Typologie českého venkovského prostoru

Venkovský prostor nelze chápat jako jednotný celek. I v rámci regionu mohou nastat disproporce v typologii. Podle Perlína et al. (2010) může vést podrobnější nerozlišení mezi venkovskými regiony a obcemi k nespravedlivému přerozdělování podpůrných nástrojů. Program rozvoje venkova přejímá metodiku OECD a doplňuje ji o typologii malých subregionálních jednotek s 1 000 – 3 000 obyvateli. Ty představují obce a jejich spádové území do tří územních typů

- příměstský venkov – venkovské obce v městské aglomeraci – úzké vymezené urbanistické území (více než 500 000 obyv.)
- odlehlý venkov – primární území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatel a osídlení
- mezilehlý venkov – zbývající území ČR.

Perlín (1998) na základě historických, sociálních ekonomických a fyzicko-geografických kritérií rozlišuje v Česku šest základních typů venkovského osídlení: suburbální zóna, venkov v bohatých zemědělských oblastech, bohaté Sudety, chudé Sudety, vnitřní periferie a moravsko-slovenské pomezí. Charakteristické znaky jsou patrné, nikoli tak přesné hranice. Kolektiv Perlín et al. (2010) tuto teorii rozšířil a navrhl typologii venkova podle potencionálního rozvoje. Základní jednotkou jsou SO POÚ, bez obcí nad 3 000 obyvatel a některé nehodnocená území (nevenkovský prostor). Vznikla taxonomie osmi územně návazných typů venkova:

- rozvojový venkov,
- nerozvojový sousedský venkov,
- moravská periferie,
- vybavený moravský venkov,
- problémový rekreační venkov,
- intenzivní rekreační oblasti,
- strukturálně postižený průmyslový venkov,
- neprofilovaný venkov.

3.3 Zemědělská farma

Základní organizačně – výrobní jednotkou zemědělské výroby je farma. Dříve se rozuměl nájemný statek, ze kterého se platil nájem např. v podobě plodin (naturálie). Z toho také vznikl původně anglosaský název fearme, feorme = potraviny (Stehlík, 1968). Pro výstavbu – založení zemědělské farmy existovaly a v podstatě existují dodnes určité zásady. Naši předkové je ctili na základě tradic, zkušeností, pozorování a zdravého selského rozumu. Dnešní podmínky jsou určovány právními, hygienickými, stavebními, požárními předpisy, zásadami welfare apod.

Podle Součka a Čížka (1968) zahrnuje v sobě zpravidla chov hospodářských zvířat, soubory budov, strojů a mechanizace, určených k provozu farmy.

Farma může být úzce specializována dle výrobního zaměření např.:

- chov skotu – produkce mléka, produkce masa, odchov mladého dobytka apod.
- chov prasat – chov prasnic, selat, výkrm, plemenářství apod.
- chov drůbeže – produkce vajec, masa
- chov ovcí, koz, koní, králíků apod.

Jednotlivé specializace se mohou prolínat podle místních podmínek, potřeb majitele atd. V současnosti je zcela běžné, že farma je závod bez živočišné výroby, tedy bez chovu hospodářských zvířat a přesto se věnuje produkci zemědělských komodit.

Benda et al. (1961) popisuje: Do objektu farmy náležejí budovy dle specializace (kravíny, stáje, porodny, výkrmny, karantény apod.). Kapacita těchto objektů je určována buď počtem ustájených zvířat, nebo počtem dobytčích jednotek (DJ). Ty vypočteme pomocí koeficientu pro různé druhy a stáří zvířat. Součástí farmy jsou i příslušenství stájových objektů jako např. výběhy, sklady krmiv, sýpky, mléčnice, dojírny, jímky, zpevněná hnojiště (se skladovací kapacitou 6 měs. produkce výkalů) apod. Dále pak pomocné provozy jako garáže, dílny, sklady PHM, administrativní popřípadě obytné budovy a sociální zařízení.

Je vhodné, zdůrazňuje Kalina (1961), aby farma byla umístěna uprostřed hospodářského obvodu, tedy uprostřed vlastních polností, na pozemcích s horší bonitou půdy, se snadným přístupem. Objekty musí mít náležité oslunění a pokud možno na závětrné straně vůči obytným objektům. Kolem zemědělských budov musí být zajištěno ochranné pásmo odpovídající požárním, hygienickým a veterinárním předpisům.

3.4 Vlivy zemědělství

3.4.1 Sociální vlivy zemědělství

Zaměstnanost v zemědělství

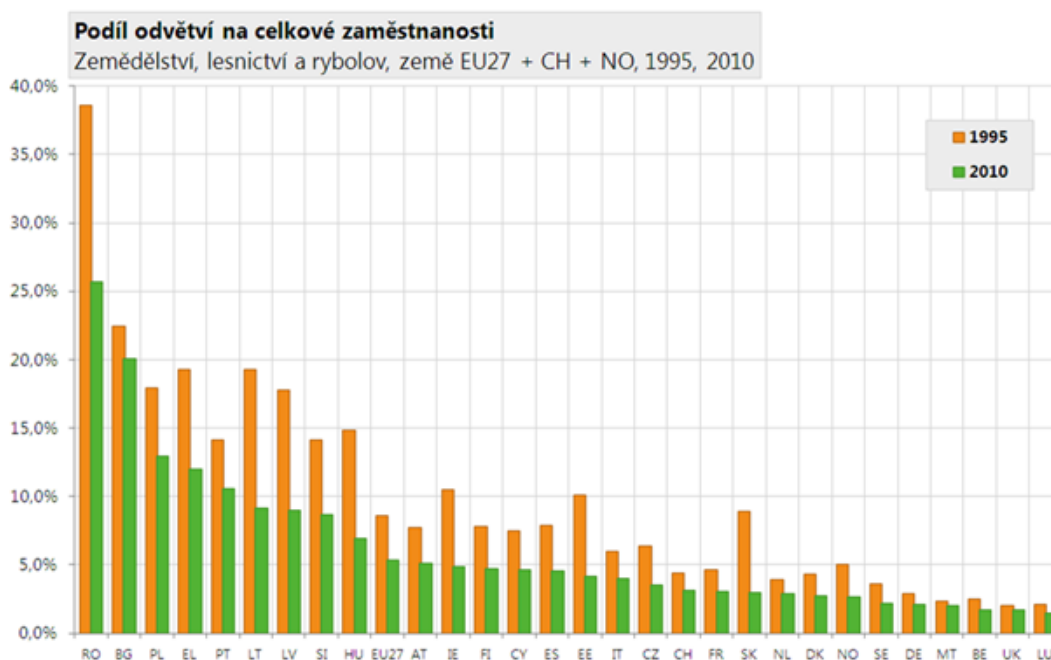
Podle poznatků OECD (2001, 2003) ve shodě s Jongeneel et al. (2008) uvádějí, že venkovský prostor a zemědělství v něm se rychle změnilo v průběhu posledních 20-30 roků. To znamená, že funkce mimo výrobu potravin, energie a surovin, jsou stále více uznávány. Služby v chovu, hospodářských zvířat a rekreačních příležitostí se staly politickými problémy v důsledku zvýšeného podvědomí o životním prostředí, degradaci přírodních stanovišť a zvýšené poptávky po rekreaci.

Salzmann (1995) tvrdí, že soukromé zemědělské hospodaření obnovila po roce 1989 jen marginální část původních rolníků, takže převážná část vlastníků půdu ponechala k obhospodařování transformovaným zemědělským družstvům či různým agropodnikatelům. Začít s vlastní zemědělskou produkcí se ukázalo pro vesničany nemožné, neboť původní sedláci byli mimo produktivní věk, jejich děti a vnuci neměli strojové vybavení ani praktické zkušenosti a znalosti z hospodaření. Vesnice jako venkovská pospolitost, ve které se rodiny zabývají zemědělstvím a chovem dobytka v malém, se už stala minulostí.

Významnou diferenciaci, ke které došlo po roce 1990, představuje vývoj zaměstnanosti v zemědělství, což popisuje Horská a Spěšná (1996). Na venkově nadále zůstává zemědělství rozhodujícím odvětvím, avšak prochází výraznými změnami v důsledku vlastnické a organizační transformace, která je spojena mimo jiné i se změnami výrobní orientace a poklesem počtu pracovních míst. Vývoj zaměstnanosti v zemědělské prvovýrobě byl ovlivněn především likvidací tzv. sociální zaměstnanosti, neboť zemědělské podniky musely projevit snahu o zvýšení produktivity práce a narůstajícím poklesem objemu průmyslové výroby, který se projevil nezájmem o subdodávky a služby poskytované zemědělskými podniky, především v rámci přidružených výrob.

Podle údajů <www.infoabsolvent.cz>, nárůst produktivity práce, byl v České republice v zemědělství vyšší než růst celkové produkce, to způsobilo snížení počtu zaměstnaných osob. Produktivita práce tohoto odvětví v ČR je pouze na úrovni 89 % produktivity práce tohoto odvětví v EU27. I tak to je však o 32 % více, než jaká je produktivita práce celé ekonomiky ČR vůči produktivitě práce EU27. Podíl odvětví na celkové zaměstnanosti poklesl oproti roku 1995 z 6,4 % na 3,6 %. I kvůli tomuto poklesu je v porovnání s ostatními zeměmi

EU podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti v ČR výrazně podprůměrný (graf 1), neboť v průměru EU činí stejný údaj jen něco málo přes 5,4 % z celkové zaměstnanosti.



Graf 1 Podíl odvětví na celkové zaměstnanosti v % <www.infoabsolvent.cz>

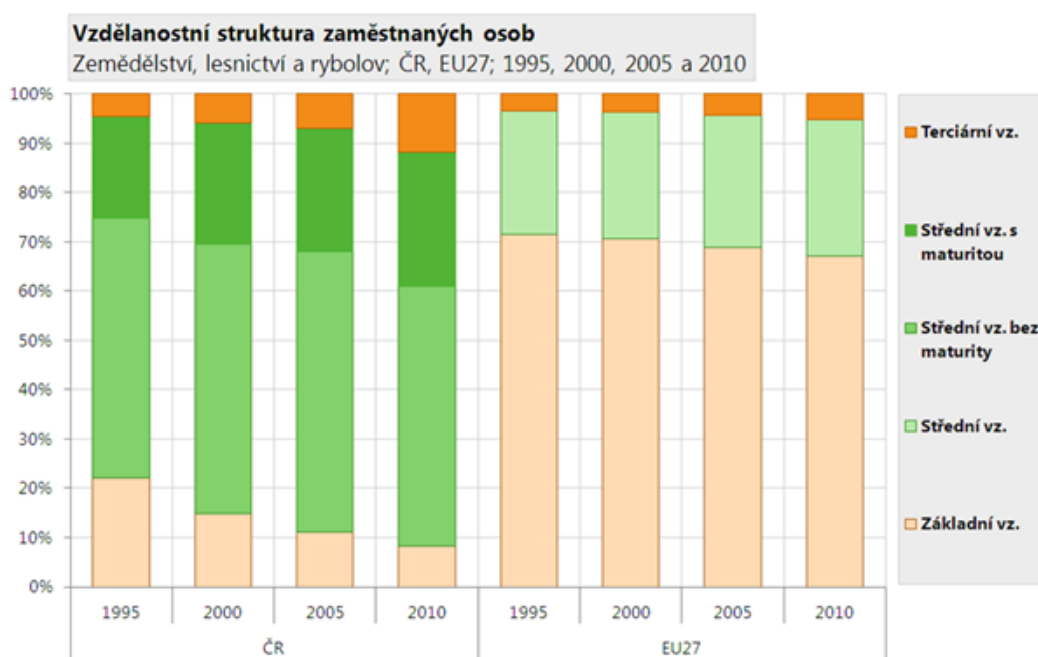
Zarážející jsou údaje <<http://www.agris.cz/clanek/108421/agrocenzus-2000>>. Zemědělský sektor vykazuje od roku 1990 trvalý pokles počtu pracovníků. V prosinci 1989 pracovalo v ČR 533 tisíc pracovníků v zemědělství, do konce roku 1992 se již jejich počet snížil na 311 tisíc, podle výsledku Agrocenzus 1995 jich pak koncem roku 1995 pracovalo pouze 238 tisíc a koncem roku 2000 již jen 151 tisíc. Celostátní průměr zaměstnaných na 100 ha půdy se snížil z 6,8 na 4,2 osob.

Počet zaměstnanců v českém zemědělství v roce 2012 podle <<http://www.ctk.cz/>> meziročně klesl o 3,8 % na 105.400. V odvětví v roce 2012 pracovalo 2,2 procenta zaměstnanců celého národního hospodářství, obdobně jako o rok dříve. Vyplývá to z předběžné verze Zprávy o stavu zemědělství ČR za rok 2012. Téměř polovina pracovníků v zemědělství loni patřila do věkové kategorie od 45 do 59 let. Stárnutí pracovní síly v zemědělství a populace na venkově vůbec je rovněž trvajícím problémem. Jedním z hlavních důvodů jsou nízké mzdy, které jsou zhruba 80 % průměru celé ekonomiky. Průměrná mzda v zemědělství, lesnictví a rybářství vzrostla v roce 2012 o 4,8 % na 19.950 Kč. Průměrná mzda v odvětví tak dosáhla 79,1 procenta výše mezd v průmyslu a 79,5 procenta průměru celé ekonomiky. Zhruba 70 %

zaměstnanců v zemědělství představují muži, podíl žen pracujících v oboru je dlouhodobě přibližně 30 %.

Kvalifikační požadavky pracovních míst

Podle údajů <www.infoabsolvent.cz.>, pokles počtu zaměstnaných bude v ČR pokračovat i v příštích letech. V roce 2020 má být v odvětví zemědělství zaměstnáno méně o více než 10 % lidí než v roce 2010. V odvětví do roku 2020 v důsledku odchodu do důchodu opustí své pracovní místo téměř 66 tisíc osob. Z nich bude mít necelých 7 tisíc základní vzdělání, téměř 35 tisíc střední vzdělání bez maturity, 16 tisíc střední vzdělání s maturitou a 8 tisíc terciární vzdělání. Do roku 2020 bude tedy v České republice v zemědělství potřeba nově obsadit až zhruba 47 tisíc pracovních míst. Skutečný počet uvolněných míst bude v reálu nižší. Některá místa zaniknou díky technologickému pokroku a zvyšující se produktivitě práce, další zůstanou obsazena vlivem zvýšení věku odchodu do důchodu zvyšujícím se podílem zaměstnaných osob v důchodovém věku. Průměrná délka vzdělávání v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov u nás v roce 2010 činila 11,08 roku, což je oproti roku 1995 nárůst o 0,84 roku. I přes tento nárůst je hodnota průměrné délky vzdělávání v odvětví jen na 94 % průměrné délky vzdělávání v celé české ekonomice. Odvětví tak patří mezi mírně podprůměrná v ČR. Podobně jako v dalších odvětvích je v ČR v porovnání s EU27 zaměstnán mnohem vyšší podíl pracovníků se středním vzděláním a naopak nižší podíl jak se základním, tak i s terciárním vzděláním (graf 2).



Graf 2 Vzdělanostní struktura v zemědělství ČR a EU v % <www.infoabsolvent.cz>

Nejvýznamnější vzdělanostní skupinou jsou v ČR v zemědělství osoby se středním vzděláním bez maturity (především vyučení) v technických oborech, které tvoří 37 % všech zaměstnaných v odvětví. Dalších 14 % zaměstnaných tvoří osoby s maturitním středoškolským a necelých 13 % s nematuritním středoškolským zemědělským vzděláním. Rovněž v celé EU jsou v průměru největší vzdělanostní skupinou středoškoláci se vzděláním v technických oborech.

Ouředníček et al. (2011) popisuje fakt, že snižující se podíl zaměstnanosti v místě bydliště vede k odlivu lidí z venkova. Na migraci tak můžeme nahlížet jako proces, který vyrovnává napětí mezi preferencemi a reálnými možnostmi lokalizace funkcí v prostoru, funkce bydlení, práce a environmentálních kvalit.

Doprovodným jevem migrace je proměna věkové struktury venkova. Jak tvrdí Fialová a Vágner (2005), v obousměrných migračních proudech převažují mladí lidé, vykazující vyšší stupeň mobility, přichází obecně vyšší podíl lidí důchodového věku, kteří se stěhují do přírodně hodnotného prostředí. Vesnice nám tak nezadržitelně stárne.

Index stáří ve sledované oblasti SOMBV dle Francírka (2001) je 126,8, to znamená výrazný trend stárnutí obyvatelstva. Francírek (2001) dále popisuje alarmující úbytek obyvatelstva ve věkové skupině počátku produktivního věku 15-20 let, který je dán tím, že mládež po ukončení povinné školní docházky odchází za dalším vzděláním, aby se později na vesnici vrátila. V horším případě odchází trvale, jak o tom svědčí vyšší podíly starších občanů z populačně silných ročníků. Celkový negativní trend však výrazně převažuje. To podporuje i Ouředníček et al. (2011). Z porovnání vzdělanostní struktury obyvatel je zřejmé, že dochází k systematickému oslabování vzdělanostní struktury obyvatelstva regionu. Vzdělanější obyvatelé se stěhují do velkých měst, čímž se ztrácejí intenzivní každodenní vazby s původním bydlištěm. Ze získaných údajů SOMBV (Francírek, 2001) vychází, že podíl obyvatel s úplným středoškolským vzděláním představuje 17,1% a se vzděláním vysokoškolským, včetně bakalářského, pouhých 2,9 %. Pro srovnání jsou k dispozici pouze údaje z posledního SLDB, kdy v okrese Mladá Boleslav byl zjištěn podíl 26,9 % občanů s maturitou a 5,7 % s vysokoškolským vzděláním. Za Českou republiku byly tyto údaje 28,4 % a 8,9 %. Ti, kteří na venkově zůstávají, jsou ve větší míře závislí na regionálních centrech nejen ve vztahu k pracovním příležitostem, ale i dalším službám a institucím. Část obyvatel, se tak denně stává nomády novověku. Podle názorů Čermáka (2001), Luxe a Senegy (2007) je ochota stěhovat se za prací v České republice relativně nízká a je do značné míry nahrazována denní i nedenní vyjížděnkou za prací nebo vzděláním. Patrně je to způsobené i vazbami k rodině, bydlišti nebo rodnému kraji. Další možností je i to, že naše

přepavní vzdálenosti jsou v rámci okolních zemí relativně malé. Jak uvádí Partridge et al. (2010), blízké okolí se v Kanadě rozumí vzdálenost do 120 km.

3.4.2 Vliv zemědělství na utváření venkovských sídel

Základem venkovského prostoru je soustava vesnic s rozmanitou skladbou budov – lidových staveb, lišících se podle krajů, oblastí, určení budov nebo hospodářskou prosperitou.

Lidovou stavbou pak rozumíme produkt lidového stavitelství, výsledek stavební činnosti lidových stavitelů, kterými na vesnici byli původně sami hospodáři či mnohdy nevyučení tesaři, kameníci a zedníci. Ti stavěli svá obydlí i ostatní hospodářské objekty. Zpravidla budovali stavbu z místních materiálů tak, aby vyhovovala jejich životním potřebám a požadavkům a vycházeli přitom z vžitých místních stavebních tradic (Hájek et al. 2001).

Ve 2. polovině 13. až průběhu 14. století se ve vesnické zástavbě objevuje trojdílný půdorys domu, jehož princip zůstává neměnný po celou dobu trvání tradičního zemědělství až do 20. století (Škabrada, 1999).

Podle zjištění Scheybala a Scheybalové (1985) byly budovy většinou nízké, přízemní. Nad komorou byl zpravidla seník. Ten zaručoval, krom zásoby píce pro hospodářská zvířata, také izolační vrstvu před chladem. Problémem byla značná hořlavost suchého sena. Vzhledem k tomu, že se svítilo dřevěnými loučemi, bylo nebezpečí vzniku požárů značné.

V období vrcholného středověku, popisuje Cílek et al. (2011), se vytvářejí základy vesnického osídlení. Vesnice vzniká na neúrodné půdě nebo rozhraní polí a lesů, méně úrodné půdy zabírají louky a pastviny. Neúrodné plochy se zalesňují. Samotná stavení jsou namačkána podél cesty, vodního toku nebo návsi. Tak vznikají charakteristické půdorysy vesnic: vesnice návsní, údolní lánové, radiální (lesní) lánové, okrouhlice, kopaniny apod. Český venkov vlastně vykrytalizoval z mnoha malých jader rozestých po celé ploše orné půdy. A co víc – tato zrna srůstala do určitých krajinných celků, které již v měřítku jednodenního pochodu měnila svůj ráz.

Jak tvrdí Beranová a Kubačák (2010), zásadní vliv na utváření charakteru vesnice přináší až rozvoj katastrů. Ať již Berní rula (1654), Tereziánský katastr (1713 – 1756), Josefský katastr (1785 – 1789) nebo Stabilní katastr (1817 – 1843). Z těchto údajů vychází i dnešní mapování. Zřejmě v souvislosti se stoupajícím podílem nespalné taškové krytiny na zděných stavbách dochází v průběhu 19. století k přeměně hmotové orientace domů, resp. střech vůči návsi nebo ulici – původem středověká štítová orientace se sedlovými střechami kolmými k průčelí se mění na orientaci podélnou, s možností vzniku průběžné řadové zástavby, dělené (jako ve městech) pouze vnitřními protipožárními štíty, jak tvrdí Škabrada, (1999). Také

změna orientace střechy nemá dlouho vliv na tradiční uspořádání vnitřků, takže přes výraznou vnější odlišnost zůstává půdorysné řešení celé události nadále stejné.

Škabrada (1999).dále popisuje, že v meziválečném období pozorujeme příliv netradiční, „vilkově“ řešené zástavby zejména na okrajích vesnic, ale současně se stále ještě staví velké množství tradičně řešených staveb v důsledku neměnného systému zemědělského hospodaření.

V padesátých letech minulého století nastává tvrdý rozchod s tradicemi nedobrovolným, poté však stále rychleji přejímaným vytyčením nových i socialistických ideálů vesnického bydlení jako součásti života městského typu padesátých let. Výsledkem ekonomické a společenské likvidace sedláků, jako nositelů tradiční vesnické stavební kultury, více či méně násilnou kolektivizací zemědělství a také změnou městského bydlení výstavbou panelových sídlišť, byla během několika desetiletí provedena velmi výrazná proměna vesnické zástavby: destrukcemi, samovolným, resp. okolnostmi podmíněným postupným zánikem a novou, už zcela netradiční výstavbou.

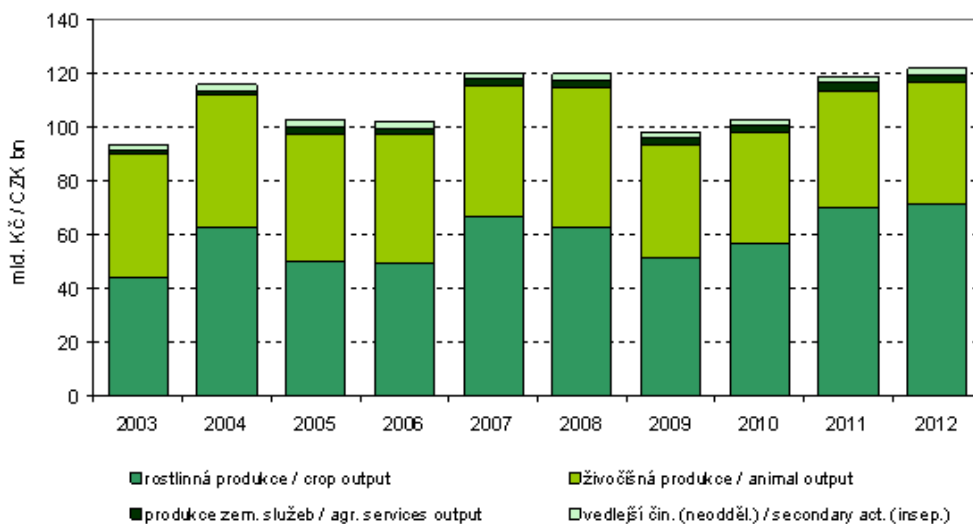
Kolektivizace a velkovýroba v zemědělském sektoru přinesla pro obce budování rozsáhlých areálů včetně velkokapacitní živočišné výroby. To bylo průvodním jevem socialistického zemědělství osmdesátých let a nevyhnulo se to ani Skalsku, kde areál přinesl na jedné straně mnoho pracovních příležitostí pro obyvatele obce, ale na druhé straně řadu negativních účinků, projevujících se mj. na životním a krajinném prostředí v obci.

V devadesátých letech a na přelomu století v období bouřlivých změn nastává v českém zemědělství obrat. Rozpadá se trh bývalého svazku RVHP, nastává změna v sortimentu zemědělských komodit, probíhá privatizace, zvyšuje se produktivita práce apod. Důsledkem toho je zánik řady zemědělských provozů. Na jejich místě vznikají venkovská brownfields. Brownfields (angl. hnědá pole) je urbanistický termín označující opuštěná území s rozpadajícími se budovami, nevyužívané stavby a nefunkční průmyslové zóny. Vyznačují se často obrovskými rozměry, negativními sociálními jevy a ekologickou zátěží. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Brownfields>>. Venkovské brownfields představují obrovskou zátěž pro obce, pro které revitalizace, demolice nebo jen prosté zajištění je obrovská finanční zátěž. Spolu s nevyjasněnými vlastnickými vztahy představují časovanou bombu.

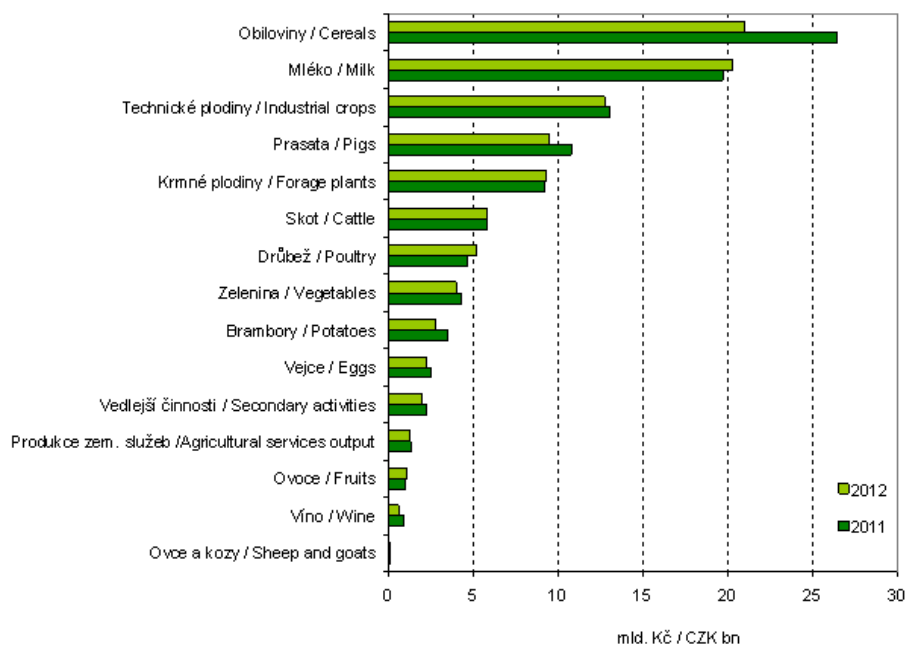
3.4.3 Hospodářský vliv zemědělství

Zemědělská výroba je jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. Podíl zemědělství (spolu s lesnictvím) na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství se přibližuje průměru zemí bývalé evropské patnáctky (přibližně 2,6 %). České zemědělství má za sebou stoletími

prověřenou tradici, která nejenže zaručovala kýženou soběstačnost národa v základních potravinách, ale i tento středoevropský kout světa proslavila v zahraničí. V agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity mléko, živá zvířata, obiloviny, cukr a slad <<http://eagri.cz>>. V roce 2012 činila zemědělská produkce 121 828 mil. Kč (graf 5), což je nárůst proti roku 2011 o 2,5 %. V rostlinné výrobě, došlo k poklesu sklizní hlavních komodit, růst cen vedl k meziročnímu navýšení produkce (1,9 %) na 71 574 mil. Kč (graf 6).



Graf 3 Zemědělská produkce ČR za rok 2012 v mil. Kč <<http://www.czso.cz>>.



Graf 4 Struktura zemědělská produkce ČR za rok 2012 v mil. Kč <<http://www.czso.cz>>.

Živočišná produkce se v roce 2012 zvýšila o 3,7 % a dosáhla hodnoty 45 019,8 mil. Kč. Při porovnání produkce zemědělského odvětví za posledních pět let lze vypočítat výrazný propad v roce 2009, kdy došlo nejen k prudkému snížení cen obilovin (především ječmene a pšenice), technických plodin, mléka a jatečných prasat, ale také objemu sklizní. V následujících letech opět docházelo k navyšování této hodnoty <<http://www.czso.cz>>.

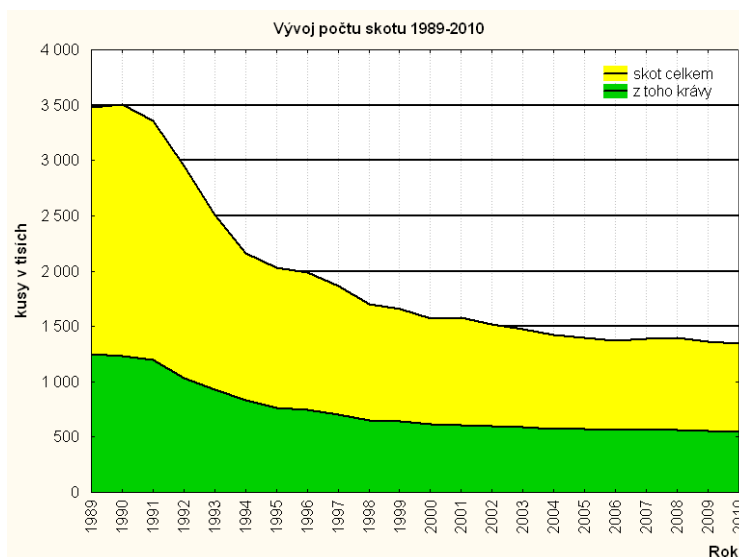
Chov skotu: Podle Věžníka et al. (2010) po vstupu do EU dochází k poklesu počtu zvířat (graf 5). Stav skotu klesl celkem o 133 tis. ks. Přestože došlo k poklesu stavu dojných krav, v důsledku enormního nárůstu dojivosti, je produkce mléka dostačující. Průměrná roční užitkovost dojnic je 6 870 kg/lak. Výrazný nárůst zaznamenala kategorie krav bez tržní produkce mléka (KBTPM), počty vzrostly do roku 2009 na 160,3 tis. ks (zhruba o 60 %). Jejich podíl na celkových stavech krav se zvýšil na 29 %. To je důsledek dotační politiky, která umožnila rozvoj chovu masných plemen zejména v zemědělsky méně příhodných oblastech.

Chov prasat:

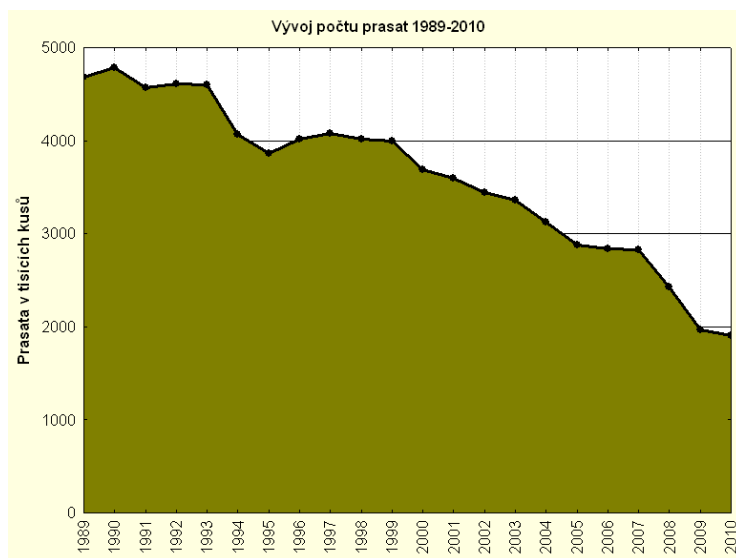
Produkce vepřového masa vlivem nízkých výkupních cen, které nepokryjí náklady na chov prasat, se neustále snižuje (graf 6). V roce 1989 byl stav prasat v ČR 4,7 mil. kusů, v roce 2012 1,6 mil. kusů, to je pokles téměř o 66 %. ČR je od roku 1999 nesoběstačná v produkci vepřového masa a zástavových selat (snížování počtu chovaných prasnic, nedostatečná intenzita odchovu selat apod.). Přestože je u nás spotřeba vepřového masa na obyvatele na úrovni cca 40kg/ob. Dovoz vepřového masa do České republiky se zvýšil po roce 2001 téměř desetinásobně.

Chov drůbeže:

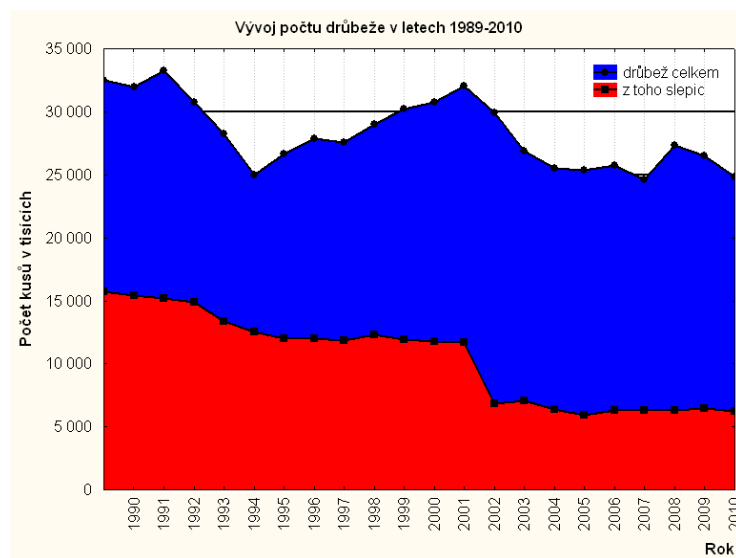
Počet chované drůbeže a kuřat v České republice od roku 1989 klesá (graf 7). Došlo k několika významným zlomům: výrazné snížení ceny jatečných kuřat pod hranici rentability, snížení nákupu jatečné drůbeže, dovoz už zpracované drůbeže za nižší ceny. Na poklesu výroby se podílelo i snížení spotřeby drůbežího masa, který způsobila nasycenost trhu a relativně levné vepřové maso.



Graf 5 Vývoj počtu skotu v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)



Graf 6 Vývoj počtu prasat v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)



Graf 7 Vývoj počtu drůbeže v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)

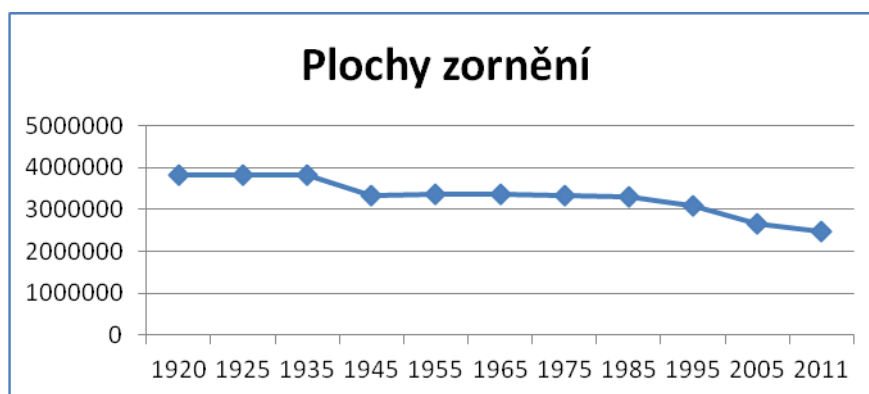
Osevní plochy:

Pro každého zúčastněného člověka jsou velmi zajímavé údaje <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem>, z nichž mj. vyplývají tato fakta. Po založení Československého státu v roce 1920 zorněno 3 813 780 ha. Tato rozloha se lehce navyšovala do roku 1945 na 3 835 236 ha. Navýšení bylo způsobeno především zúrodněním pastvin a meliorací. Díky vstřícné politické vůli se zemědělská půda prakticky nezastavovala.

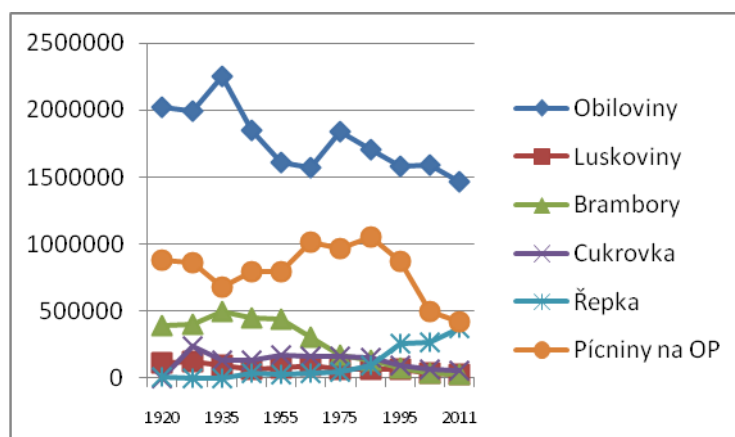
Nová politická situace po druhé sv. válce vedla k tomu, že pozvolna ubývaly plochy zornění. Rozdíl mezi léty 1946 a 1990 je 243 788 ha, což je úbytek o 7 %. Zvláště k razantnímu úbytku orné půdy dochází po roce 1990. S příchodem privatizací a tržní ekonomiky jsou prolomeny většiny limitů na ochranu orné půdy. Rozdíl mezi rokem 1946 a rokem 2012 je 1 034 096 ha!!! To je pokles osevních ploch o 30 % (graf 8).

Zemědělské plodiny:

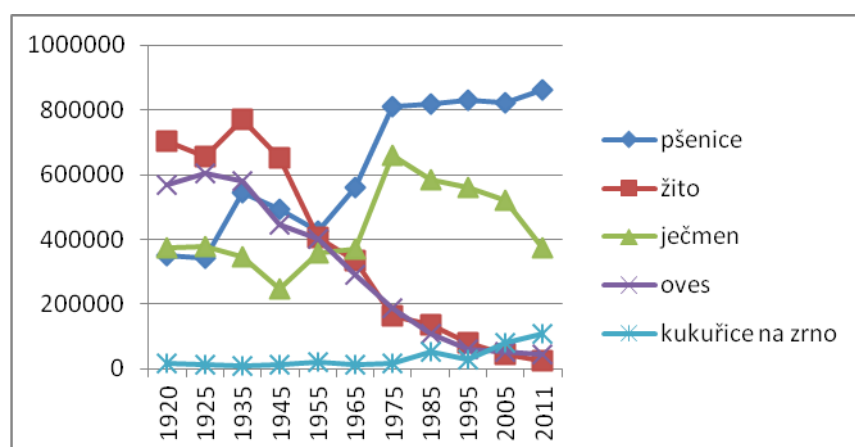
Charakteristickým jevem posledních let je zvyšování osevních ploch **pšenice** (graf 9, 10). V průběhu devadesáti let se takřka 2,5 krát zvětšily oproti roku 1918. Průměrné výnosy v ČR stouply (4,6 krát). Alarmující je zastoupení v osevním plánu, podíl se po roce 1990 zvýšil na 35 % v OP. Pěstování **ječmene**, zvláště sladovnického, má v naší zemi bohatou tradici. Po roce 2010 výkupní ceny klesají, je požadována vyšší kvalita. **Oves** zaznamenal společně s **žitím** v minulosti největší pokles osevních ploch. Bylo to způsobeno úbytkem hospodářských zvířat, především koní, dále pak větší oblíbeností pšenice a bílého pečiva. Nové odrůdy umožňují pěstovat **kukuřici** na zrno i v ŘVO (2011, 109 651 ha, 1 063 736 t, hektarový výnos Ø 9,7 t/ha). S přijetím nových podmínek na pěstování širokořádkových kultur a tedy i kukuřice vzniká problém s rozšiřováním osevních ploch kukuřice. Regulované množství vyráběného bramborového škrobu po vstupu do EU omezilo pěstování **brambor** v ČR. Rok 1935 – 492 871 ha, rok 2011 – 26 450 ha. Úbytek 466 421 ha!!! Osevní plochy **cukrovky** dosahují maxima v osmdesátých letech. Po vstupu do EU je výroba cukru limitována kvótami, průměrné hektarové výnosy dosahují úctyhodných 67 t/ha s cukernatostí okolo 21 %. Cukrovka se tak pěstuje na kvalitnějších pozemcích. Úbytek osevních ploch je o 64 %, úbytek produkce jen o 3%! Výnos cukrovky vzrostl takřka třikrát! Vývoj rozlohy **pícnin** je úzce spjat s chovem především skotu. Následkem snížení stavů zvířat pícniny nenacházejí uplatnění. Možností je využívání pícnin pro energetické účely (především kukuřice, jetelovin a trav). V roce 1933 byla zaznamenána osevní plocha **řepky olejné** pouhých 298 ha oproti rekordním 401 319 ha roku 2012 (nárůst 1 347 krát). Hlavním odbyt řepky je na výrobu MEŘO (metylester řepkového oleje), který je přimícháván do motorové nafty.



Graf 8 Vývoj rozlohy ploch zornění v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)



Graf 9 Vývoj osevních ploch hlavních zem. plodin v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)



Graf 10 Osevní plochy obilovin v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)

3.4.4 Zemědělská činnost a její vliv na krajinu

Kamkoliv vstoupí člověk, přetváří krajinu k obrazu svému. Efektivní produkce potravin vyžaduje obhospodařovat půdu, upřednostňovat vybrané rostlinné a živočišné druhy na úkor jiných. Zemědělství představuje nejvýznamnější nástroj, kterým člověk zasahuje do krajiny a kterým mění její charakter, krajinný ráz. Před 6 000 lety je zemědělství rozšířeno na našem území. Zde leží počátek dvojkolejnosti vývoje naší přírody. Část přírody se vyvíjí pod zemědělským tlakem člověka – zemědělce a druhá, je ponechána přírodním procesům (Vacek, 2013).

Podle Lokoče (2009), krajina dosud nikdy nezaznamenala tak zásadní změny jako v posledních dvou desetiletích. Zemědělství již není vnímáno pouze jako produkce potravin, ale jsou stále více zdůrazňovány jeho mimoprodukční funkce: zachování a posílení systémů hospodaření charakterizovaných nízkými vstupy, ochranu a posílení vysoké hodnoty přírody a trvale udržitelného zemědělství, které respektuje požadavky ochrany životního prostředí, zavádění doplňkové nebo alternativní činnosti atd.

Vliv zemědělství na krajinu a krajinný ráz se projevuje stále zřetelněji, tvrdí Vacek (2013). Krajina je člověkem užívána tak, aby mu poskytovala maximální trvale udržitelný užitek za daných přírodních, ekonomických, technologických podmínek. Model zemědělského obhospodařování krajiny byl od samého počátku založen na rodovém principu vztahu k půdě a na historické zkušenosti. Systém obdělávání půdy se měnil jen velmi pomalu a více méně nepozorovaně. Tak se vyvinula tradiční česká krajina.

Václav Cílek (2002) napsal: „Tradiční česká krajina nevznikla pro krásu a harmonii, ale pro užitek, a přesto byla výsledkem její kultivace osobitost a krajinný půvab.“

Vacek (2013) se domnívá, že krajinný ráz vznikl jako důsledek činnosti vlastníků půdy. Minulý zemědělec měl k půdě nejenom vztah vlastnický, ale rovněž citový a rodový, choval se tak, aby půda přinášela maximální, ale současně trvale udržitelný užitek, protože myslel nejenom na sebe, ale rovněž na ty budoucí.

Rozorání mezí, zničení cest, sloučení plužin vymazalo paměť krajiny. Zmizely přirozené, tradičně udržované hranice mezi pozemky jednotlivých vlastníků a otevřely se dveře nasazení těžké zemědělské techniky. Dochází k snížení krajinné diverzity a prostupnosti krajiny. Minimalizovat vstupy znamená mj., používat co největší techniku. Ideál jsou širé lány bez překážek s jedinou plodinou. Remízky, rozptýlená zeleň, solitérní stromy, mokřady a polní cesty se velké technice pletou. Také nepromyšlená, jednostranná, environmentalisticky motivovaná politická rozhodnutí směřující k ochraně jednoho segmentu

životního prostředí, vedoucí k devastaci segmentů jiných, v tomto případě krajinného rázu. Jedním z nevhodných využívání zemědělské produkce je například jako zdroje alternativní, státem dotované energie, bez dalších regulujících omezení (Vacek, 2013).

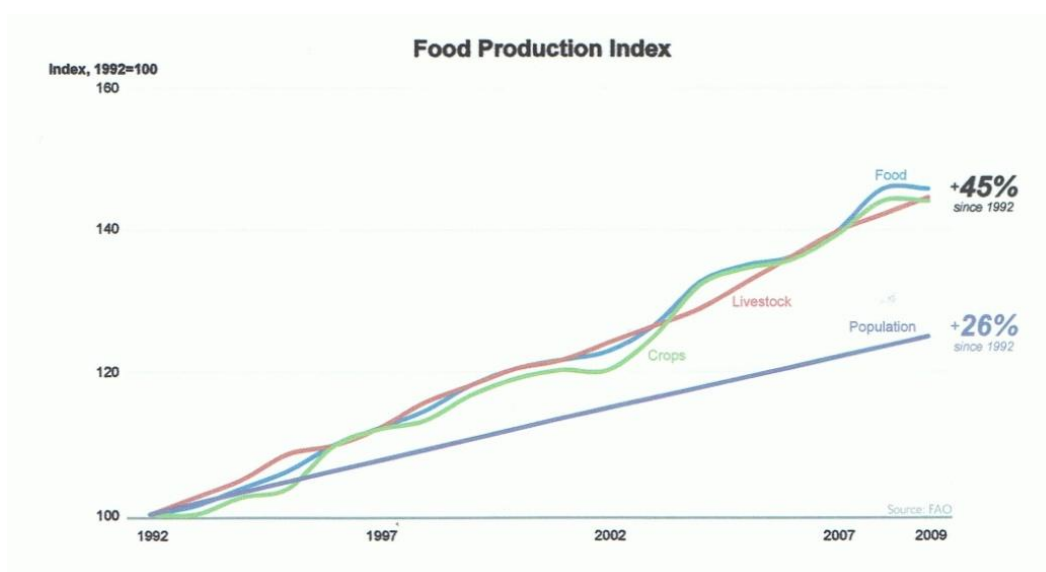
3.5 Problémy venkova v zahraničí

Zpráva Keeping Track of our Changing Environment: From Rio to Rio+20, 2012 (UNEP, 2011) odhaluje drastické změny naší planety.

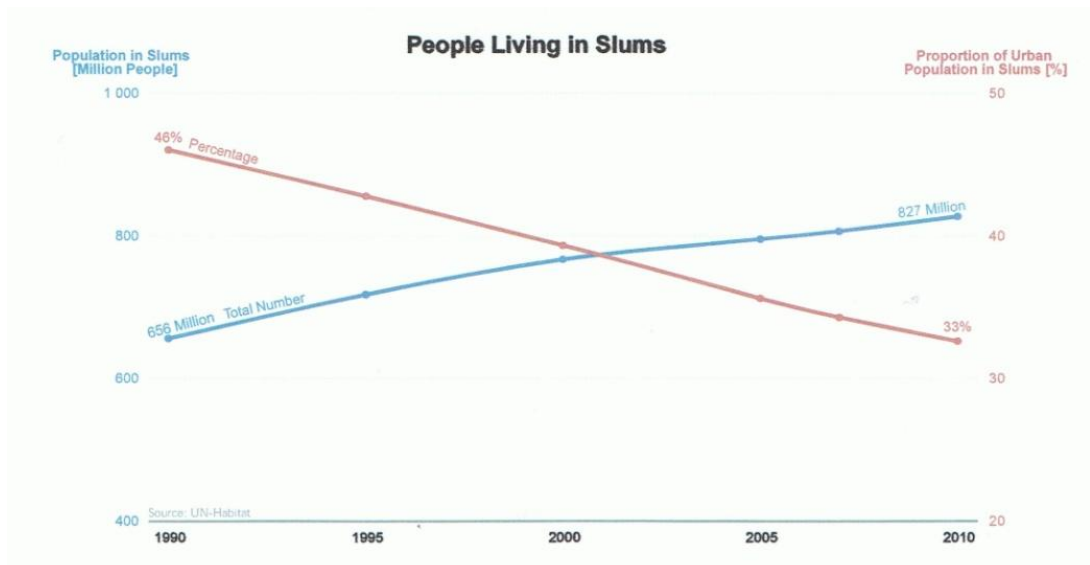
Lesy - Přes zalesňování, jehož jsme svědky v Evropě, Severní Americe a Asii a Pacifiku, se celková plocha lesů snížila od roku 1990 o 300 milionů hektarů. Důvodem je pokračující odlesňování v Africe, Jižní Americe a Karibiku

Potravinová bezpečnost a využívání půdy - Produkce potravin vzrostla od roku 1992 o 45 procent (graf 11). Vyšší sklizně ale velmi závisí na využívání hnojiv, která mohou zároveň mít negativní vliv na životní prostředí. Roste podíl půdy využívané pro bio zemědělství, v současné době činí nárůst 13 % za rok.

Zpráva ze summitu Rio 2012 poukazuje na rychlý nárůst populace. Počet obyvatel Země dosáhl 7 miliard. Podíl městské populace přitom od roku 1992 vzrostl o 45 %. Podíl obyvatelstva chudinských slumů v letech 1990-2010 naopak poklesl na třetinu (graf 12), a to díky zlepšeným podmínkám bydlení a sanitace (zejména kanalizace a přístup k pitné vodě). Počet velkoměst (10 milionů lidí a více) vzrostl z deseti (1992) na 21 (2010), tzn. 110 procentní nárůst. 1,4 miliardy lidí nemá spolehlivé dodávky elektřiny, nebo nemá elektřinu vůbec.



Graf 11 Index produkce potravin 1992 – 2012 v % (UNEP, 2011)



Graf 12 Počet lidí žijících ve slamech 1990 – 2010 v % (UNEP, 2011)

Obecně demografové konstatují, že se venkov vylidňuje, což způsobuje společenské problémy. Mimo jiné to uvádějí jak Wortman (1990) z USA, tak Partridge (2010) z Kanady. V obou případech zkoumají, jak tento nepříznivý proces zastavit. Wortman (1990) se zabývá spíše problematikou, jak podpořit venkovské podnikání. Mezi odborníky v USA se diskutuje o těchto tématech:

- Podpora zemědělských podniků.
- Pomoc venkovským podnikatelům.
- Analýza vlivu federální zemědělské politiky.
- Technická pomoc místním vládám (krajským úřadům).
- Podpora dopravy.
- Podpora informačních a telefonních služeb.
- Řešení dopadů na přírodu.

Dvě třetiny nových pracovních míst na venkově jsou vytvořeny malými a středními podniky, především nezemědělskými. Studií o venkově a venkovském podnikání je málo a jejich výsledky většinou nelze zevšeobecnit k nějakým závěrům.

Vyvíjely se mnohé typy strategií a programů pro podporu venkovského podnikání a pro malé firmy, ale nejsou a nebyly vzájemně koordinované ani o sobě nevěděly.

Na podporu venkova a malých firem vznikají i malé průmyslové zóny. Např. ve Virginii pomáhají takto:

- Mohou využít zdarma pomoc při řízení podniku.

- Mají volný přístup k informacím o trhu a zdrojích.
- Mohou se zúčastnit seminářů a workshopů k řešení problémů v podnikání.

Partridge (2010) vidí určité východisko z vylidňování venkova - udělat z něj noclehárnu pro města. Pro podporu dojíždění je nutné znát, zda dojíždění je pozitivní adaptace, která umožňuje přesun venkovských pracovních sil do měst, zatímco si zachovávají venkovský životní styl. Většina venkovského obyvatelstva není na zemědělství závislá, dokonce i část zemědělců získává velkou část obživy nezemědělskou prací. Rostoucí vzájemná závislost měst a venkova je v souladu s lepšími možnostmi dopravy, komunikace a informatiky. Města mohou sloužit jako trhy pro rozvoj venkova a venkov je pro město cenný jako turistický cíl. Blízké okolí se v Kanadě rozumí vzdálenost do 120 km.

Přes všechny možnosti zaměstnání ve městech by venkované raději přivítali zaměstnání v místě - ušetřili by čas a náklady na dopravu. Vzdálenost, kdy se ještě vyplatí dojíždět, závisí i na velikosti města. Větší města mají nejen větší a širší nabídku pracovních míst, ale i míst kvalitnějších. I v tomto ohledu existuje paralela mezi zahraničím a tuzemskem.

Spokojenost se životem na venkově nezávisí jen na pracovních možnostech, ale i na dalších hlediscích - dostupnosti zdravotní péče, možnosti dopravy, sportu, zábavy.

bydliště	rok	nedojíždějí	%	dojíždění do jiné vsi	%	dojíždění do měst	%	celkem
venkov	1991	1 679	65	401	15	529	20	2 609
	2006	1 318	57	423	18	571	25	2 313
město	1991	7 184	65	217	2	3 792	34	11 193
	2006	7 281	62	229	2	4 293	37	11 803

Tab. 1 Migrace lidí ze Saskatchewanu za práci v tisících (Partridge 2010, upraveno)

Celkový počet pracovníků na venkově (tedy i všech obyvatel) se za 15 let snížil - zde o 300 tisíc pracujících. Podíl dojíždějících na venkově se zvýšil z 35 % (dojíždění do jiné vsi + do měst) na 43 %, takže podíl nedojíždějících se snížil z 65 % na 57 %.

Podíl obyvatel měst, který dojíždí do okolních vesnic, jsou pouhá 2 %, ale v celkovém objemu je jich přes 200 tisíc. Z venkova dojíždí do měst za práci přes 500 tisíc obyvatel.

Zajímavý je podíl městského obyvatelstva, který dojíždí do jiného města – 35-37 %! Migrace je tedy ve městech, kde jsou daleko lepší podmínky pro hledání práce, srovnatelná s venkovem. Jen počet obyvatel měst neklesá.

Italský venkov se potýká s podobnými problémy jako Česká republika, jak tvrdí Torreggiani a Tassinari (2011). Ke střetu dochází se změnou zaměření italského zemědělství, kdy prvovýroba ustupuje do pozadí. Na popředí vyvstává diverzifikace v podobě turismu a mimoprodukční činnosti venkova, především spočívající v údržbě krajiny. Dalším nemalým úskalím italské vesnice je zachování tradiční venkovské architektury, která se vyvíjela dlouhá staletí. Nastává disproporce mezi historickou zástavbou a zemědělskými účelovými stavbami. S rostoucí intenzifikací, s měnícími se předpisy ohledně chovu hospodářských zvířat a s neochotou obyvatel žít přímo v centru farmy, se mění charakter hospodářských budov. Staré budovy nevyhovují, ale nové obtížně zapadají do charakteru venkova. V dnešní době s ohledem na multifunkční úlohu zemědělství a obecně rostoucím sociálním povědomím o důležitosti role, kterou má zemědělství v řízení krajiny. Vnímání krajiny a tedy i její kvalita, jsou hlavní přidané hodnoty pro zemědělství, jakož i pro kvalitu života obyvatel, turistů a návštěvníků obecně. Pokud jde o perspektivu zemědělců a obyvatel, bylo dříve zhodnocování krajiny založeno na pěstování a výrobě zemědělských surovin, v současné době na estetické, ekologické funkci. Navíc, jsou dobře známé rozdílné úhly pohledu turistů a pozorovatelů, které vidí krajinu a lidi, kteří se rozhodli usadit se v jejich středu. Není pochyb o tom, že venkovská architektura je základní součástí obrazu krajiny. Pečlivý stavební design opětovného použití a stavbu nových staveb, může významně přispět ke kvalitě krajiny. Bohužel, tento směr je zaznamenán nejen v Evropě, ale i u nás. Rozdíl mezi tradicemi a moderní přítomností je nekončící boj. Boj ochranářů a památkářů, urbanistů a stavebních projektantů, starší a mladé generace venkovanů.

3.6 SWOT analýza potřeb venkova

Jak uvádějí Mátl a Srnová (2012), je skutečností, že zemědělství již dávno není na venkově dominantní ekonomickou činností. Stále větší část obyvatelstva dojíždí za prací mimo bydliště. Svoji roli si udržuje český fenomén v podobě chatařství a chalupářství. Kvalita života na venkově však již není dána jen možností připojení na plyn, dostupnosti kanalizace s čistírnou odpadních vod či veřejného vodovodu. Zda si je venkov schopen udržet své obyvatele a zachovat si tvář, ovlivňuje úroveň občanské vybavenosti – přítomnosti mateřské školy, vzdálenost školy, lékaře, dostupnost pečovatelských služeb. Klíčová je také dopravní infrastruktura a obslužnost.

Zcela vyčerpávající a plně vystihující stav věci je SWOT analýza českého venkova podle Mátla et al. (2010)

Silné stránky –

- ekologické kvality života na venkově podporující setrvání obyvatelstva
- významné kulturní dědictví venkova a přírodní potenciál pro rozvoj turistiky a volnočasových aktivit
- velká intenzita, koncentrace a diverzifikace zemědělské produkce
- tradice zemědělského vzdělávání
- vysoký podíl lesů s významným produkčním potenciálem
- významný podíl ekologického zemědělství a vyspělá certifikace
- dobrá dostupnost elektrické energie a telekomunikací

Slabé stránky –

- nevyhovující stav dopravní infrastruktury
- nedostatečná dostupnost a obslužnost veřejnou dopravou
- nedostatek pracovních příležitostí
- nízká podnikatelská aktivita
- vyšší zadluženost některých obcí
- nedostatek financí pro údržbu veřejného majetku a prvků drobné architektury
- absence integrovaného přístupu řešení venkovské problematiky na straně místních aktérů i na straně dotčených státních orgánů
- velká finanční náročnost budování ČOV
- velké množství lokálních ekologických zátěží a problematická využitelnost brownfields
- nedostatečné profesionální zajištění moderní a efektivní místní správy
- nedostatečné a nerovnoměrné pokrytí sítí služeb
- nedostatek kapitálu v celém zemědělském sektoru a venkovské ekonomice
- špatná ekonomická situace v marginálních oblastech
- nedostatečné zajištění preventivních protipovodňových opatření
- roztržitá vlastnická struktura půdy a lesů
- nízká biodiverzita a ekologická stabilita krajiny
- nepříznivá věková a vzdělanostní struktura obyvatelstva ve většině venkovských oblastí
- nedořešené komplexní pozemkové úpravy a další majetkové poměry

Příležitosti –

- zlepšení čerpání dotací a financí z fondů EU a tuzemských zdrojů
- větší zapojení obyvatelstva do rozhodování o podobě venkovské krajiny
- zjednodušení a modernizace veřejné správy
- využití potencionálu partnerských venkovských sítí
- rozvoj podnikání v malých obcích pro udržení lokálních ekonomických aktivit
- zajištění přístupu k základním službám pro znevýhodněné skupiny obyvatel
- diverzifikace hospodářských činností na venkově pro uplatnění kvalifikované populace
- rozvoj cestovního ruchu přinášející značné množství financí do venkovských oblastí
- rostoucí poptávka spotřebitelů po kvalitních zemědělských produktech
- růst významu mimoprodukčních funkcí zemědělství a lesnictví
- rychlé a efektivní řešení pozemkových úprav
- posílení perspektivy školství na venkově
- produkce výrobků s vysokou přidanou hodnotou

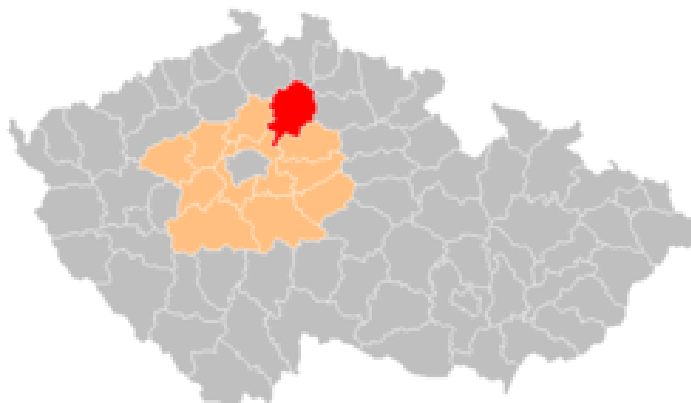
Hrozby –

- slabá konkurenceschopnost zemědělských produktů na evropském trhu
- zvýšení výskytu negativních klimatických jevů
- bariéry v podnikání způsobené nepřehlednou a komplikovanou legislativou a obecně nepříznivými podmínkami pro rozvoj podnikatelského prostředí
- rozšiřování hospodářsky problémových oblastí v důsledku slabé ekonomické výkonnosti venkovského regionu
- oslabení vztahu obyvatel k místu jejich bydliště zapříčiněné velkým množstvím času stráveného mimo domov
- neudržitelnost kvality a množství veřejných služeb v důsledku jejich neprovázanosti a nedostatku financí
- negativní ovlivňování kvality životního prostředí pokračující eroze půdy
- střed zájmů různých skupin obyvatelstva v nárocích na služby a ve využívání a ochraně krajiny.

4 Metodika

4.1 Socioekonomická charakteristika území

4.1.1 Okres Mladá Boleslav



Obr. 1. Poloha okresu MB <<http://cs.wikipedia.org> >

Nachází se v severní části středních Čech (obr. 1). Řekou Jizerou je rozdělen přibližně na dvě stejné části. Na jihu sousedí s okresem Praha-východ a Nymburk, na západě s Mělníkem, na severu s okresy Libereckého kraje a na východě s okresy Semily a Jičín ve východních Čechách. Povrch území je členitý. V severní části převládají nízké pahorkatiny, které jsou součástí Českého ráje, jižní část je rovinatá. Nejvyšším bodem je vrch Mužský se 463 m nadmořské výšky a nejnižším bodem je koryto řeky Jizery před jejím ústím do Labe (170 m n. m.). Svoji rozlohou 1 023 km² zaujímá okres 3. místo ve Středočeském kraji a zabírá 9,3 % z jeho rozlohy. Zemědělská půda tvoří 63 %, lesy 26 % z rozlohy okresu. K průměrným okresům kraje patří svou hustotou osídlení 121 obyvatel na km². K 31. prosinci 2011 náleželo do okresu Mladá Boleslav 120 obcí. Z toho má 8 obcí statut města a 5 obcí bylo stanoveno městysem. V okrese bylo k 31. 12. 2011 celkem 123 736 obyvatel a tímto absolutním počtem se řadí na 4. místo v kraji. Během roku 2011 bylo v okrese zaregistrováno 1 355 živě narozených dětí, bylo uzavřeno 560 sňatků a 378 manželství rozvedeno. Hospodářský vývoj regionu byl v minulosti určován z velké části jeho zeměpisnou polohou. Zatímco severní část s hojnou a levnou vodní silou a dostatkem pracovních sil, měla všechny předpoklady k rozvoji textilního, papírenského a kovodělného průmyslu, tak jih území byl ryze zemědělskou oblastí. Největší podíl na hospodářském rozvoji regionu měl a má automobilový průmysl, dnešní Škoda auto a.s. V současné době je podnikem celostátního významu. Intenzivní zemědělská rostlinná výroba těží z výborných výrobních podmínek v jižní části okresu, převážná část orné půdy je využívána k pěstování obilovin a cukrovky.

K 31. 12. 2012 bylo v rámci okresu Mladá Boleslav evidováno 3 499 uchazečů o zaměstnání, což představuje registrovanou míru nezaměstnanosti 4,65 %. To je třetí nejnižší míra nezaměstnanosti v kraji. V okrese bylo k 31. 12. 2012 v registru ekonomických subjektů zapsáno celkem 28 286 subjektů, z toho tvoří 12,2 % činnosti v průmyslu, 13 % ve stavebnictví, 3,8 % v zemědělství a 15,2 % v maloobchodě.

Mladoboleslavsko má bohatý fond historických a kulturních památek. Jsou zde zastoupeny všechny stavební slohy. Od románského přes gotický, renesanční, barokní i stavební slohy moderní doby <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_mlada_boleslav>.

4.1.2 Svazek obcí Mladoboleslavský venkov (SOMBV)

Středočeská vesnice byla zakládána pokud možno na méně úrodných půdách u nějakého vodního zdroje, ze kterého se stal venkovský rybníček. Půdou se šetřilo, domy byly postaveny blízko sebe a obklopoval je prstenec zahrad. Teprve pak začínala pole a na nekvalitních pozemcích pastviny a lesy. Český venkov vlastně vykrytalizoval z mnoha malých jader rozestých po celé ploše orné půdy. A co víc – tato zrna srůstala do určitých krajinných celků, které již v měřítku jednodenního pochodu měnila svůj ráz (Cílek et al. 2011).

Dne 6. 12. 2000 uzavřelo devatenáct obcí Mladoboleslavského okresu smlouvu o vytvoření Svazku obcí Mladoboleslavský venkov podle § 46 a násl. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

Dnes je tvořen 24 obcemi nacházejícími se na jihozápadním a jižním okraji okresu Mladá Boleslav, jejichž katastry představují souvislé území o celkové rozloze 171,1 km² (17 110 ha). Tento venkovský mikroregion zahrnuje 16 % rozlohy okresu Mladá Boleslav a 8 561 obyvatel. Poloha mikroregionu v jihozápadní části mladoboleslavského okresu je charakterizována blízkostí dvou významných center, kterými jsou hlavní město Praha a okresní město Mladá Boleslav. Silnice tvoří spojnici mezi těmito městy, prochází po východním okraji území. Obce jsou spjaty historií svého vzniku a vývoje sahající hluboko do období raného středověku. Také problémy, se kterými se střetávají v současné době, jsou obdobné. Území patřilo a stále patří k oblastem s nejvyspělejší zemědělskou výrobou v Čechách. Zemědělství také od nepaměti formovalo kulturní ráz zdejší krajiny. Ve významné části obyvatel dosud přetrvávají silné vazby ke své obci. Se změnou vlastnických vztahů se opět posiluje vztah k půdě, často děděné z generace na generaci, ale také vědomí rizik a tlaků spojených s novými ekonomickými podmínkami a evropskou integrací. (Francírek, 2001).

Obce sdružené v takto vzniklém venkovském mikroregionu si kladou za cíl vzájemnou spolupráci a společnými aktivitami dosáhnout zlepšení stávajících sociálních a společenských

podmínek venkovského života, ekonomické situace, vybavenosti a technické infrastruktury obcí. Podporou strukturálních změn zemědělského podnikání a rozvojem podnikání na venkově obecně chtějí přispět k vytvoření předpokladů trvale udržitelného rozvoje mladoboleslavského venkova. Pro dosažení těchto cílů se zavázaly ke společnému postupu při využívání programů, jakými jsou programy obnovy venkova a programy Evropské unie (SAPARD). Z toho plyne potřeba projektování obnovy a rozvoje venkova formou sjednocujícího - integrovaného projektu, který vychází z faktu celistvosti území sdružených obcí jako předpokladu pro integritu věcnou. Je tedy oním sjednocujícím prvkem, který umožňuje realizovat konkrétní projekty při respektování důležitých vazeb a vztahů.

Obyvatelstvo:

V obcích mikroregionu žilo k 31. 12. 2010 5650 obyvatel, což je přibližně 5 % obyvatel okresu a 0,5 % obyvatel kraje. Průměrná hustota zalidnění 39 obyvatel na 1 km² nedosahuje průměrné úrovně ČR, Středočeského kraje, ani okresu Mladá Boleslav (bez Mladé Boleslavi).

obec	hustota nad 60 obyvatel/km ²	obec	hustota pod 60 obyvatel/km ²
Krnsko	80	Kluky	11
Skalsko	61	Hrušov	28

Tab. 2. – Příklady obcí s nejvyšší a nejnižší hustotou zalidnění, obyvatel/km² (Francírek, 2001, upraveno)

Geografická poloha:

Poloha mikroregionu v jihozápadní části mladoboleslavského okresu je charakterizována blízkostí dvou významných center, kterými jsou hlavní město Praha a okresní město Mladá Boleslav. Centrem regionálního významu jsou Benátky nad Jizerou a pro sousedící obce Bezno. Průměrná rozloha části obce jako nejmenší sídelní jednotky je v porovnání se stejnou hodnotou v rámci ČR o 0,16 km² menší. Malé obce jsou nejvíce ohroženy procesem vyliďňování a stárnutí populace, vzniká tak riziko nestability osídlení území.

velikostní skupina	počet obcí absolutně			počet obcí relativně %		
	1-199	200-499	500-1000	0-199	200-499	500-1000
mikroregion	7	9	3	36,8	47,3	15,8
Středočeský kraj	321	423	328	30	39,5	30,6
Česká republika	1744	1991	1897	31	35,4	33,4

Tab. 3. – Počet obcí podle velikostních skupin – počet obcí absolutně, relativně % (Francírek, 2001, upraveno)

velikostní skupina	absolutně			relativně %		
	0-199	200-499	500-1000	0-199	200-499	500-1000
mikroregion	792	2766	2092	14,0	48,9	37,0
Středočeský kraj	39256	137545	292099	8,4	29,3	62,3
Česká republika	213466	645341	1770834	8,1	24,5	67,4

Tab. 4. – Rozdělení obyvatelstva podle velikostních skupin obcí absolutně, relativně % (Francírek, 2001, upraveno)

Z tabulky č.4 vyplývá, že velmi malé obce s počtem do 200 obyvatel představují téměř 37 % obcí mikroregionu a podle tabulky č.5 v nich žije pouze 14 % obyvatel. Největší skupinu co do počtu obcí i počtu obyvatel tvoří obce s 200 až 500 obyvateli. V obcích nad 500 obyvatel, které v mikroregionu představují stabilizační prvek osídlení, žije 37 % obyvatel. Přes patrnou celkovou stabilizaci v posledních létech je více jak třetina obcí mikroregionu akutně ohrožena procesem vylidňování a nestability v důsledku malé velikosti obce.

Demografický vývoj a vzdělanostní struktura obyvatelstva:

Nepříznivý vývoj je v obcích Kovánec, Vrátno a Kluky, Velké Všelisy a Niměřice, zejména důsledkem nedostatku pracovních příležitostí. Počet obyvatel za posledních deset let se však celkově zvýšil o 2 %.

	narození		zemřelí		přiroz. měna		přistěhovalí		vystěhovalí		migrační saldo		měna celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mikroregion	529	9,4	535	9,5	-6	-0,1	1189	21,0	1066	18,9	121	2,1	115	2,0

Tab. 5. – Demografický vývoj obyvatelstva od 1.1.-1991 do 31.12.2010, absolutně, relativně % (Francírek, 2001, upraveno)

věk. skupiny	0-14		15-20		21-30		31-40		41-50		51-60		60+		index stáří		
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%		M+Ž	
obec																	
mikroregion	M	518	9,2	228	4,0	446	7,9	377	6,7	398	7,0	387	6,8	383	6,8	103,2	126,8
	Ž	485	8,6	209	3,7	445	7,9	346	6,2	371	6,6	363	6,4	693	12,3	152,2	
	C	1003	17,7	437	7,7	891	15,8	723	12,8	769	13,6	750	13,3	1076	19,0		126,8

Tab. 6. – Věková struktura obyvatelstva k 31.12.2010, absolutně, relativně % (Francírek, 2001, upraveno)

Rozbor věkové struktury obyvatelstva, vychází příznivě pouze v obcích Boreč, Chotětov a Horní Slivno. Nepříznivou situaci sledujeme v obci Niměřice, Klukách, Kovánci, Doubravičce, Vrátně a Velkých Všelisech. Hodnota 126,8 za celý mikroregion znamená výrazný trend stárnutí obyvatelstva. Významný je rozdíl v počtu obyvatel ve věkové skupině 0 - 14 let (17,7 %) a 15 - 20 let (7,7 %), který je dán tím, že mládež po ukončení povinné školní docházky odchází, v lepším případě, za dalším vzděláním, aby se později na vesnici vrátila. V horším případě odchází trvale, jak o tom svědčí nižší podíly starších občanů z populačně silných ročníků. Celkový negativní trend převažuje. To vede k závěru, že udržení stability venkovského osídlení mikroregionu je do značné míry závislé na vytvoření takových podmínek, které by život na venkově učinily atraktivním i pro nejmladší generaci.

S perspektivou udržení a rozvoje života na vesnici úzce souvisí i vzdělanostní struktura obyvatelstva. Ze získaných údajů vychází, že podíl obyvatel s úplným středoškolským vzděláním představuje 17,1 % a se vzděláním vysokoškolským, včetně bakalářského, pouhých 2,9 %. Za Českou republiku byly tyto údaje 28,4 % a 8,9 %.

věk	do 19		20-24		25-29		30-39		40-49		50+	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
nižší stř. a vyučení	38	36	88	168	154	109	141	128	321	156	372	324
střední s maturitou	35	33	48	49	70	58	49	68	69	67	97	139
bakalářské	0	0	7	6	1	1	0	3	2	1	0	1
vysokoškolské	0	0	5	5	22	8	11	8	11	12	18	12

Tab. 7. – Vzdělanostní struktura obyvatelstva, počet obyvatel (Francírek, 2001, upraveno)

Ekonomické aktivity:

V mikroregionu působí 82 ekonomických subjektů, vesměs malých a středních, vytvářejících pracovní místa pro zaměstnance. Počet pracovních příležitostí v místě bydliště je nižší než počet obyvatel v produktivním věku. Disproporci kompenzuje počet osob samostatně

výdělečně činných a možnost dobrého dopravního spojení do okolních center. Struktura zaměstnanosti v mikroregionu potvrzuje zemědělský charakter. Počet ekonomických subjektů se zaměstnanci poskytujících služby přesáhl počet subjektů v zemědělství.

	celkem		zemědělství		průmysl		stavebnictví		služby	
	abs.		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mikroregion	82		24	29,3	9	11,0	5	6,1	44	53,7
okres MB	18974		927	4,9	2564	13,5	2197	11,6	13286	70,0
Stč. kraj	196998		14821	7,5	28948	14,7	24580	12,3	128649	65,3
ČR	1815923		129832	7,1	244044	13,4	192716	10,6	1249331	68,8

Tab. 8. – Struktura ekonomických subjektů poskytujících pracovní příležitosti, absolutně (Francírek, 2001, upraveno)

Zemědělství:

Změny, ke kterým došlo v devadesátých let minulého století v politicko - ekonomické oblasti, vedly k adaptaci zemědělského sektoru na tržní podmínky. Průvodním jevem bylo prudké snížení zaměstnanosti v zemědělství, změna vlastnických vztahů a rozpad struktury velkých zemědělských podniků. S ohledem na příznivé místní podmínky a tradici, zemědělská výroba zachovala nezastupitelné postavení jako nejdůležitější ekonomická aktivita obyvatel, zdroj pracovních příležitostí, producent potravin, a rozhodující krajinnotvorný faktor.

	rozloha ha	zeměděl. půda				nezeměděl. půda				
		%	orná půda	zahrady a sady	louky, pastviny	%	lesní plochy	vodní plochy	zastav. plochy	ostat. plochy
mikroregion	14096,2	80,3	10764	299	249,51	19,7	1774,7	80,43	223,3	705,2

Tab. 9. – Struktura pozemků v ha (Francírek, 2001, upraveno)

Území mikroregionu má velmi dobré podmínky pro zemědělskou výrobu. Převládají zde kvalitní hnědozemě, řadí společně s teplým klimatem i přes mírně nepříznivé vláhové podmínky tuto oblast k nejúrodnějším územím v České republice. Nadprůměrně je zastoupena zemědělská půda (okres - 62,9 %, kraj - 60,9 %, ČR - 54,3 %) s vysokým podílem orné půdy (okres - 87,5, kraj - 83,6, ČR - 72,4). Nízký podíl luk a pastvin svědčí o intenzivním charakteru zemědělské výroby. Podíl lesů jako ekologicky stabilizujícího faktoru je malý. V rostlinné produkci převažují obilniny, cukrovka a kukuřice. Intenzita živočišné produkce vztážená na plochu zemědělské půdy je v rámci okresu, kraje i ČR pod průměrná.

Průmysl:

Mladoboleslavský okres má v oblasti průmyslové výroby tradičně silné postavení. V uplynulém desetiletí si v důsledku rozvoje automobilového průmyslu a stagnace nebo úpadku těžkých průmyslových výroby v jiných regionech toto postavení ještě více upevnil. Důsledkem je nízká míra nezaměstnanosti a velký počet menších podnikatelských subjektů přímo či nepřímo napojených na firmu Škoda auto a.s. To platí i v obcích mikroregionu. Přesto by bylo vhodné vytvářet podmínky pro vznik nebo příchod malých firem s drobnou průmyslovou a řemeslnou výrobou, která by uspokojovala potřeby místních obyvatel a především vytvářela perspektivní pracovní příležitosti v místě bydliště, zejména pro mládež. V mikroregionu chybí podniky, které by se zabývaly vyšším stupněm zpracování zemědělské produkce až po prodej místním zákazníkům i mimo mikroregion.

Služby:

Sektor služeb zaznamenal po přechodu od plánované k tržní ekonomice velmi dynamický rozvoj. V mikroregionu podle ukazatele počtu subjektů poskytujících pracovní příležitosti dokonce předstihl tradiční zemědělskou výrobu. Svazek obcí se snaží zvýšit nabídku a dostupnost veřejných služeb, zejména veřejné správy, a dosáhnout tak jejího přiblížení občanům. V sektoru komerčních služeb, přes dynamiku dosavadního vývoje, je obsažen velký potenciál dalšího růstu. Podmínkou jeho využití je souběžný rozvoj pestrosti nabídky, dostupnosti a kvality služeb s cíleně podporovaným růstem poptávky.

Řemeslné a rukodělné výroby:

Řemeslné a rukodělné výroby, které v mikroregionu chybí, mohou být hlavním nebo alternativním zdrojem příjmů řady obyvatel a pro svou krajovou nebo venkovskou specifičnost mohou představovat předmět zájmu turistů a návštěvníků. Patří k tradici českého venkova a mají i svůj kulturně společenský význam.

Trh práce:

Míra nezaměstnanosti postupně vzrůstala až do roku 1998, kdy kulminovala na úrovni 6,75 %. Od tohoto vrcholu trvale klesá na hodnotu 4,65 % k 31. 12. 2012. Míra nezaměstnanosti svazku je poněkud vyšší, než je průměr okresu Mladá Boleslav, nedosahuje takových hodnot, jako ve Středočeském kraji, ani v České republice. Je patrně lokálním problémem konkrétních obcí.

	k 31.12.1999	k 31.12.2000		k 31.12.2012	
	celkem	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
mikroregion	195	161	106	162	78

tab. 10. – Počet evidovaných uchazečů o práci, počt obyvatel
(Francírek, 2001, upraveno ze zdrojů ÚP Mladá Boleslav)

Bytový fond:

Je v obcích mikroregionu tvořen, až na výjimky, byty v rodinných domech v soukromém vlastnictví, s velkou různorodostí co do stáří, stavebního stavu i vybavenosti. Vedle chátrajících z části nebo zcela opuštěných objektů je řada domů řádně udržovaných a rekonstruovaných i nově postavených. Významná část původního bytového fondu je v současnosti využívána k rekreačním účelům. Vážný problém představují stavby velkých usedlostí a statků, které jsou pro svou polohu a výstavnost častou dominantou obce nebo její části. Vzhledem ke špatnému technickému stavu a velikosti vyžadují nákladnou rekonstrukci, do níž majitelé nemohou nebo nechtějí vložit prostředky s ohledem na problematičnost následného využití takto rekonstruovaných objektů. V posledním desetiletí dochází k postupnému oživení výstavby. Při počtu 66 dokončených bytů v období 2001 – 2008 připadá na 1000 obyvatel mikroregionu podíl 11,7 (2,26 za okres Mladá Boleslav, 2,30 za Středočeský kraj za Českou republiku 2,32 dokončených bytů na 1000 obyvatel). Přes rostoucí počet dokončovaných bytů, který se však týká pouze několika obcí s příznivou polohou, představuje nedostatek bytového fondu faktor výrazně limitující možnosti dalšího rozvoje a zlepšení věkové struktury obyvatelstva. Příčinou je nedostatek prostředků obcí na výkup pozemků a výstavbu inženýrských sítí ve vhodných lokalitách, další pak nedostatek pracovních příležitostí v obcích s méně výhodným dopravním spojením.

4.1.3 Charakteristika řešené oblasti obce Skalsko

Geografické vymezení:

Obec Skalsko leží v severozápadní části mladoboleslavského okresu. Podrobnou charakteristiku dané oblasti podrobně popisuje Kačírek (1999). Okresní město Mladá Boleslav je vzdáleno cca 20 km. Skalsko je součástí sídelního pásu, který sleduje hustě osídlené údolí Strenického potoka. Skalská tabule je členitá pahorkatina složená ze středoturónských většinou vápnitých a slinitých pískovců. Převažujícím pokrývným útvarem na plošinách jsou vrstvy eolických sedimentů (spraší a sprašových hlín), na kterých se vyvinuly hluboké půdní horizonty hnědozemního typu, s velmi dobrou úrodností, jsou již

dlouhodobě intenzivně zemědělsky využívány. Trpí vysychavostí a sníženou retenční schopností, které jsou způsobeny vysokou propustností pískovcového podloží a klimatickými faktory (větrné proudění, menší množství srážek, relativně vysoké průměrné teploty). Ty jsou jedny z příčin ohrožení půd vodní a větrnou erozí.

Klimatické poměry:

jsou dány polohou katastru v teplé oblasti T 2, léto je dlouhé, teplé a suché, jaro a podzim jsou velmi krátké, teplé až mírně teplé a mírně suché, zima je krátká, mírně teplá, průměrná teplota zimních měsíců je -1,0°C a suchá.

Biogeografické vymezení:

Dlouhodobá intenzivní exploatace území, vystupňovaná v sedmdesátých a osmdesátých letech, znamenala prakticky úplnou likvidaci přirozených společenstev, krajinné zeleně, redukci lesních porostů, trvalých travních porostů a naopak růst ekolabilních ploch, jmenovitě rozlehlých agrocenóz.

Hlavní krajinné struktury:

Využití území je dáno zastoupením krajinných struktur a jejich prostorové uspořádání charakterizuje fyziognomii krajiny a základní ekologické vztahy. Hlavními krajinnými strukturami jsou orná půda, lesní porosty, trvalé travní porosty (louky a pastviny), vodní plochy, ovocné sady, zahrady, zastavěné a ostatní využívané plochy.

katastrální území	celková výměra	zemědělská půda	orná půda	zahrady	louky	pastviny
Skalsko	496,88	396,99	370,74	13,08	7,54	2,63
Boreč	694,34	586,38	570,95	9,96	1,01	4,46
Doubravička	253,04	175,25	157,91	6,37	6,70	2,65
Kluky	553,25	496,04	487,03	6,32	0,11	2,57
Kovanec	377,29	310,66	296,38	6,19	2,81	3,40

Tab. 11. Struktura půdního fondu, koeficient ekologické stability a základní krajinné typy v ha (Kačírek, 1999, upraveno)

katastrální území	lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy	KES	krajinný typ
Skalsko	56,47	1,46	11,02	30,93	0,21	A
Boreč	70,48	1,07	9,89	26,52	0,15	A
Doubravička	65,23	0,43	3,31	8,82	0,50	A
Kluky	32,18	0,26	4,14	20,64	0,08	A
Kovanec	45,41	0,86	5,03	15,33	0,19	A

Tab.:12. Struktura. Půdního fondu, koeficient ekologické stability a základní krajinné typy v ha (Kačírek, 1999, upraveno)

V rámci území má výrazné postavení ekologicky labilní orná půda, která zabírá 75 %, procento zornění, přes 93 %. Velmi nízké je zastoupení ekopozitivních krajinných struktur. Lesy pokrývají 56,47 ha, což je 11,8 % rozlohy katastru a jen 2 %, jsou zastoupeny trvalé travní porosty, tj. louky a pastviny. Přes 2,6 % zabírají zahrady a 0,3 % jsou zastoupeny vodní plochy. Lesní porosty se v rovinnaté části nevyskytují a pokrývají jediné údolní svahy. Nízké zastoupení ekopozitivních krajinných struktur, celkově jen málo přes 16 %, se negativně projevuje jak v celkových hodnotách krajiny a v krajinném rázu, tak i v kvalitě životního prostředí.

Koeficient ekologické stability, základní krajinné typy a krajinný ráz:

Z číselných hodnot využití území (struktury územního fondu) je odvozen orientační ukazatel relativních rozdílů podmínek ekologické stability krajiny, tzn. koeficient ekologické stability (KES) vycházející z výpočtů vzájemných poměrů mezi trvalými, relativně stabilními ekosystémy (louky, pastviny, lesní pozemky, vodní plochy, zahrady) a ekosystémy labilními (orné půdy, zastavěné plochy). Pro primární hodnocení krajinného rázu jsou na základě KES definovány tři základní krajinné typy (zóny):

zóna **antropogenizované krajiny (A)**, s převážně ekolabilními argocenózami (hodnoty KES do 0,94),

zóna **harmonické krajiny (B)**, s vyváženým zastoupením ekolabilních a ekostabilních ploch (hodnoty KES 0,95-6,20),

zóna **relativně přírodní krajiny (C)**, hodnoty KES 6,21 a vyšší).

Katastr Skalska i všechny uvedené katastry jsou zařazeny do kategorie A – plně antropogenizované krajiny, která je charakterizována vysokým využitím území, narušením krajiny, přírodních struktur a vztahů, vyžadující ekologických rekonstrukci a obnovu.

Ochrana přírody a krajiny:

Katastr Skalska neleží v žádné z chráněných krajinných oblastí nebo v přírodním parku a v jeho rámci není vyhlášeno žádné maloplošné zvláště chráněné území. To svědčí o dlouhodobé exploataci území, která měla za následek prakticky úplnou likvidaci přírodních a přírodě blízkých prvků a struktur, a to především na jeho rozsáhlých rovinných částech. V přímém sousedství s katastrálním územím Skalska na levobřežních údolních svazích Strenického potoka na k.ú. Sudoměř je maloplošné zvláště chráněné území <http://twist.mb-et.cz/ost/uap_text/uap_text_pdf/Cast_B/B_10_Prirodni%20podminky.pdf>

- LBC 156 „Zadní Hrádek“ - funkční biocentrum, rozloha 15 ha - lokální biokoridory, zahrnující travinobylinná společenstva na jižních a jihozápadních stráních a skalních výchozech a významnou archeologickou lokalitu.

- LBK 121 „Údolí Strenického potoka III“ - biokoridor převážně funkční lokální biokoridor propojuje LBC 101 a LBC 155. Lesnatý zvodnělý důl neckovitého až kaňonovitého profilu, s pískovcovými svahy až kolmými stěnami se sruby. Nově vystavena vodní nádrž - rybník Sudoměř se sypanou hrází. Systém tvoří skladebné prvky - biocentra, biokoridory a interakční prvky. Jedná se o vybranou soustavu vnitřně ekologicky stabilnějších segmentů krajiny, účelně rozmístěných na základě funkčních a prostorových kritérií.

Z výpočtu vyplývá dostatečná vzdálenost areálu a jednotlivých prvků USES. Provoz nemůže nijak negativně ovlivnit současnou kvalitu a funkčnost těchto prvků krajiny.

Významné krajinné prvky (VKP):

Podle uvedeného zákona jsou definovány jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny, utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. Významnými prvky jsou lesy, vodní tok Strenického potoka a údolní niva, přirozené pískovcové skalní útvary, výchozy a odkryvy a dále zámecký park.

Kalivodová – Pecháčková (1992), však poukazuje na fakt, že v současné době je celý park ve velmi špatném a zcela neudržovaném stavu a je nezbytně nutná jeho rekonstrukce a obnova.

Chráněná území a ochranná pásma:

Celé zájmové území spadá do Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV) Severočeská křída, do PHO III. stupně Jizery jako vodárenského toku, menší část území (oblast Zadního Hrádku) do PHO II a - vodního zdroje Podskalsko.

Podmínky pro zemědělství:

Oblast je z hlediska výrobního typu zařazena do řepařské oblasti, v rostlinné výrobě převládá pěstování obilí (pšenice, ječmen), cukrová řepa, kukuřice na siláž, pícniny. Luční porosty na dnech dolů a v údolí Strenického potoka jsou dlouhodobě ponechány ladem.

Zemědělská společnost Skalsko s. r. o.:

Půda je základní výrobní prostředek, který je předpokladem podnikání v zemědělství. Společnost v roce 2012 hospodařila na výměře 2.655 ha zemědělské půdy, prakticky se 100 % zorněním. Oblast hospodaření se nachází v mírném klimatickém pásmu hnědozemí, hluboké spraše, nadmořská výška 312 m. Zemědělská společnost patří k špičkovým zemědělským závodům s vysokou intenzitou hospodaření (obr. 2). Hlavními zemědělskými komoditami jsou:

Pšenice obecná (*Triticum aestivum* L.) – přibližně 850 ha

Kukuřice setá (*Zea mays* L.) - přibližně 520ha

Řepka olejná (*Brassica napus* L. var. *Napus*) – přibližně 350 ha

Cukrová řepa (*Beta vulgaris* var. *altissima*) – přibližně 300 ha

Jarní ječmen (*Hordeum vulgare* L.)

Zemědělská společnost patří k podnikům, kde má živočišná výroba své místo. I když došlo k ukončení chovu prasat a dnes je produkuje pouze pro potřeby zaměstnanců, chov skotu nebyl omezen, naopak, prošel řadou významných investic směřujících k jeho rozvoji. Cílem je chov krav s produkcí mléka, vedlejším efektem je zásobování bioplynové stanice kejdou. Výroba mléka v roce 2012 na dojnici a den 20,84 litrů – dodávka 20,08 je v historii podniku nejlepší výsledek.

Skutečnost, že zemědělská výroba v obci byla a je hlavním ekonomickým oborem využívajícím kvalitní půdní fond, znamenala také založení velkých areálů zemědělské rostlinné a živočišné výroby. Velkokapacitní areál ZS Skalsko s.r.o. je umístěn na JZ okraji obce na ploše cca 6,7 ha. Je založen velkoryse s dopravním napojením tak, aby většina zemědělské dopravy nebyla vedena přes obec. Bezprostředně navazuje na významnější dřívější zemědělské usedlosti a svými důsledky zasahuje i do obytné části obce. V areálu je umístěna administrativní budova, chov skotu, chov prasat, skladování, sušení a čištění obilí, bioplynová stanice, skladovací prostory na objemová krmiva, mechanizační středisko s dílnami, garážemi a skladem PHM. Krom chovu skotu na výkrm je prakticky celý provoz pohromadě v jednom areálu. Velkou devizou jsou minimální logistické přesuny uvnitř objektu.



Obr. 2. Letecký snímek ZS Skalsko s.r.o. <<http://www.mapy.cz/#x=14.759496&y=50.424469&z=16&l=15>>

a) Zápach. Z hlediska největší zátěže pro obec je velkokapacitní kravín s původní kapacitou 800 ks, zkolaudovaný roku 1981. Jednalo se ve své době o moderní stavby na volné ustájení dojníc. Po přestavbě se snížilo hygienické zatížení, ale přestože jsou hlavní objekty lokalizovány nejdále od bytové zástavby, nadále mají negativní dopady na bytovou zónu. Podle výpočtu pásma vlivu chovu zvířat na okolí by toto pásmo mělo mít rozsah kruhu o poloměru 280 m se středem v objektu s největší kapacitou. Jak je patrné z obr. 3, patří tím pádem do tohoto pásma i přiléhající bytová zástavba.

V současnosti je v areálu zhruba 550 ks dojníc, 200 ks mladého skotu a telat, asi 200 ks prasat. Nemałym problémem je tedy zápach z chovu skotu, manipulace s kejdou a digestátem. Převažující západní, případně jihozápadní proudění přenáší obtěžující zápach do východní části obce s novostavbami. Přesto zemědělský závod není v registru znečišťovatelů ovzduší REZZO (cenia.cz). Znamená to, že živočišná produkce je jen lokálním zdrojem znečištění.



Obr. 3. Zóna 280 m, ve které má farma negativní vliv, úprava foto ze:
<http://www.mapy.cz/#x=14.759496&y=50.424469&z=16&l=15>

b) Hluk a dopravní zatížení. Zemědělská výroba je až 70 % dopravy. Po celý rok je závod zatížen logistickými přesuny materiálu a techniky. Zvláštností zemědělské dopravy jsou např. značné sezonní výkyvy, kombinace silniční a polní dopravy, znečištění vozovek a následná prašnost, používání traktorové dopravy atd. Jak již bylo zmíněno, v areálu se nachází chov skotu a bioplynová stanice. K nim je nutné navézt kukuřičnou siláž ze zhruba 280 ha, značné množství senáže, sena a slámy a zpětně kejdu popř. digestát. Také nesmíme opomenout denní svoz mléka. Protože skladovací kapacity zvláště na kukuřičnou siláž jsou v areálu nedostatečné, naváží se např. v průběhu roku i z okolních obcí. To představuje sice menší, přesto celoroční zátěž pro okolí. Také moderní posklizňová linka představuje dopravní a hlukovou zátěž. Jedná se zde o hluk z dopravních cest (dopravníky) velkokapacitního sila na obilí. Značně hlučné je naskladňování a provoz sušičky (především kukuřice na zrno). Celkově je areál, byť stranou obce, nadměrně zatížen dopravou, což zvyšuje hluk, prašnost a celkově obtěžuje okolí, obzvláště v sezónních špičkách. Přestože je průměrná automobilová doprava v obci na úrovni 50 – 200 vozidel za 24 hodin a isofonu 50 dB (Francírek, 2001), je nezohledněna právě sezonnost a další specifika zemědělské dopravy. Oplocený areál již nemá vnitřní rezervy pro případný rozvoj. Obvodová izolační zeleň v areálu i kolem něj prakticky neexistuje, s výjimkou malé části u nové bytové výstavby. To znamená, že šíření negativních účinků nemá žádné tlumící bariéry. Částečným řešením těchto problémů by byla

výsadba zeleného pásu na východním okraji areálu, společně s odhlučněním dopravních cest posklizňové linky. Založení takové zeleně by bylo nanejvýš vhodné.

c) Estetická zátěž. Rušivým vlivem lze nazvat výšková disproporce budov areálu, zvláště při příjezdu do Skalska od obcí Boreč a Kovanec (obr. 4, 5). Industriální vzhled hospodářských budov ZS hrubě narušuje venkovský ráz obce. Jak již bylo zmíněno, obec se nachází na okraji údolí Stenického potoka s prudkými úbočími. To brání přirozenému rozvoji individuální bytové výstavby směrem na jih od středu obce. Obec je tak prakticky okleštěna zemědělskou společností.

Jako velmi necitlivé rozhodnutí minulých let je umístění bytových domů uprostřed bývalých statků v těsné blízkosti areálu ZS. Tyto domy postrádají jakoukoliv klidovou zónu v okolí (obr. 6, 7). Zcela nevyhovující jsou příjezdové komunikace, zeleň i napojení na ostatní infrastrukturu obce. Budovy jsou prakticky izolovány od centra obce, chybí jakékoliv přirozené napojení na ostatní obytné zóny. Tyto budovy byly postaveny v osmdesátých letech minulého století a nerespektovaly pozemková práva vlastníků pozemků, na nichž stojí. Při vypořádání restitucí vznikaly obrovské problémy.



Obr. 4. Areál ZS Skalsko s.r.o. – pohled od Borče (vlastní foto)



Obr. 5. Areál ZS Skalsko s.r.o. – pohled od Kovance (vlastní foto)



Obr. 6. Bytové domy v blízkosti ZS (vlastní foto)



Obr. 7. Bytové domy v blízkosti ZS (vlastní foto)

Hlavním a zásadním vlivem zemědělství na venkov lze spatřovat i ve zpřetrhaných vazbách a vztazích na vesnici. Jak tvrdí Salzmann (1995) soukromé zemědělské hospodaření obnovila jen marginální část původních rolníků, převážná část vlastníků půdy ponechala k obhospodařování transformovaným zemědělským družstvům či různým agropodnikatelům. Začít s vlastní zemědělskou produkcí se ukázalo pro vesničany nemožné, neboť původní sedláci byli mimo produktivní věk, jejich děti a vnuci neměli strojové vybavení ani praktické zkušenosti a znalosti z hospodaření. Vesnice jako venkovská pospolitost, ve které se rodiny zabývají zemědělstvím a chovem dobytka v malém, se už stala minulostí.

Také vzhled kulturní zemědělské krajiny je velkou měrou ovlivněn zemědělskou činností. Krajina okolí Skalska je silně antropogenní s vysokým podílem zemědělské půdy (80,3 %) a podílem zornění (87,5 %), což je nad okresním, krajským i republikovým průměrem. Dlouhodobá intenzivní exploatace území, vystupňovaná na konci minulého století, znamenala prakticky úplnou likvidaci přirozených společenstev, krajinné zeleně, redukci lesních porostů, trvalých travních porostů a naopak růst ekolabilních ploch, jmenovitě rozlehlých agrocenóz. S tímto úzce souvisí i snižování biodiverzity prostředí. Živočišná a rostlinná společenstva v takto utvářené krajině viditelně strádají. Nemalý negativní vliv má i pěstování monokultur v nevyváženém osevním postupu, jako následek intenzivního zemědělského hospodaření

na základě poptávky a nabídky, vzniká zde moderní „obilní poušť“. Všechna sledovaná území se nacházejí v zóně krajinného typu A (KES).

d) Zaměstnanost. Přestože je zemědělství dominantním zaměstnavatelem v mikroregionu, ve Skalsku je situace odlišná. V roce 2000 zaměstnávala transformovaná společnost 82 zaměstnanců. V současnosti je zaměstnáno 63 lidí (20 žen). Z tohoto počtu je pouze 44 pracovníků obyvateli Skalska. To je pouze 18 % z 244 pracovně činných obyvatel obce. Tato nízká míra zaměstnanosti v místě bydliště vede ke značné míře dojíždění za prací. Výrazným vlivem je relativně dobrá dostupnost do větších center (Praha, Mladá Boleslav, Mělník). V obci Skalsko je jen malé množství místních pracovních příležitostí, jedná se o řádově jednotky v oboru služeb či řemeslné činnosti. Výhodou mikroregionu je blízkost majoritního zaměstnavatele celého regionu – Škoda auto a.s. Přímo v závodě nebo ve firmách napojených na něj pracuje zhruba 44 % pracovně činných obyvatel.

To kromě nízké míry nezaměstnanosti přináší i řadu negativ:

- značné množství obyvatel vyjíždějících za prací společně s nekvalitní dopravní obsluhností navyšuje míru individuální osobní dopravy (nekvalitní silniční síť, zvýšená frekvence vozidel atd.),
- zpřetrhání vazeb ve vesnici (odlišný životní styl – směnnost, výše mezd apod.),
- mladí lidé zůstávají ve městě, blíž zaměstnání (migrace obyvatel, stárnutí obyvatelstva, snižování vzdělanosti apod.).

S tím souvisí i doprovodné jevy:

- lidé zaměstnaní mimo obec nakupují, baví se a utrácejí mimo obec,
- snižuje se obrat venkovských živnostníků a služeb,
- zvyšuje se podíl dojíždění – vyvážení dětí mimo venkovská školní zařízení.

Tato fakta mj. přispívají k rozevírání nůžek mezi pracovníky v zemědělství a lidmi pracujícími mimo obec. V obci je v posledních letech mírný nárůst narozených a přistěhovaných před zemřelými a odstěhovanými. Je však v rámci regionu spíše výjimkou. Zmíněné negativní jevy se projevují především v menších obcích (do 200 ob.), kde nastává stagnace nebo dokonce stárnutí a úbytek obyvatel.

Přesto není cílem absolutně negativní pohled. Zemědělská společnost je největším místním zaměstnavatelem. Její hospodářská i mimoprodukční činnost je velmi patrná. Podle vyjádření vedení obce je spolupráce přímo příkladná. Podílí se na úklidu a údržbě obce, podporuje místní organizace, sportovní kluby (fotbalový, tenisový), přispívá na chod místní mateřské a základní školy, spolupřátá společenské akce (plesy, zábavy, masopust atd.).

4.2 Metodika sběru dat

Ve výzkumné části se diplomová práce zabývá vlivem konkrétní zemědělské farmy na své okolí. Charakteristika vybrané farmy Zemědělské společnosti Skalsko s. r. o., jakož i informace o okolních obcích okresu Mladá Boleslav byly uvedeny v předcházející kapitole 4.1. Praktický výzkum byl prováděn nejen na farmě samotné, ale i v obcích dotčených její činností. Data byla získávána kombinací tří přístupů - vlastním pozorováním, kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Na základě shromážděných informací byla provedena i SWOT analýza zkoumané farmy.

Pozorování. Vzhledem k tomu, že zpracovatel je dostatečně obeznámen s danou oblastí a problematikou, byly použity i názory, zkušenosti a výsledky vlastního pozorování.

Kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů. Teorii, metody a aplikace kvalitativního výzkumu podrobně popisuje Hendl (2008).

Polostrukturované rozhovory nabízejí možnost různých odpovědí, které však neodbíhají příliš od otázky, aby rozhovor nemohl sklouznout k dezinformaci daného tématu. Současně umožňují objasnění souvislostí či vlastní řešení problému, zajišťují určitou volnost respondenta, avšak v mezích objektivnosti výzkumu. Je nutné ho vhodně vést a reagovat i na neverbální podněty, avšak příliš nezasahovat (Hendl, 2008).

Původním záměrem praktické části diplomové práce bylo oslovit více subjektů, především z oblasti zemědělského podnikání. Bohužel toto se nepovedlo. Někteří, zvláště menší zemědělstí podnikatelé odmítli spolupráci. Lze se jen domnívat, zda šlo o neochotu, nedostatek času nebo o pocit ztráty citlivých informací. Bylo tak provedeno šest řízených rozhovorů. Pomocí vhodně formulovaných otázek byli požádáni o pojmenování problémů:

- Vedoucí manažer podniku, věková kategorie nad šedesát let, vysokoškolské ekonomické vzdělání.
- Vedoucí rostlinné výroby, věková kategorie 50 - 60 let, středoškolské odborné vzdělání.
- Starosta obce, věková kategorie nad šedesát let, středoškolské vzdělání.
- Předseda mysliveckého sdružení, věková kategorie nad šedesát let, středoškolské odborné vzdělání.
- Hospodář mysliveckého sdružení, věková kategorie 40 -50 let, středoškolské vzdělání.
- Předseda mysliveckého sdružení, věková kategorie 50 - 60 let, středoškolské odborné vzdělání.

Otázky byly voleny tak, aby byly pokryty všechny teoretické oblasti možných vlivů. Bylo vysloveno velké množství podnětů ve vztahu k formulovaným cílům. Rozhovory byly směřovány k hlavnímu tématu práce: *Vliv zemědělské farmy na Mladoboleslavsku na své okolí*. Otázky byly formulovány jako otevřené. Soubor otázek sloužil víceméně jako vodítko k vedení rozhovoru. Délka rozhovorů byla značně rozdílná, od třiceti minut po dvouhodinový rozhovor. Diskutována byla také možná řešení nastíněných problémů. Všechny probíhaly v příjemné atmosféře, se všemi dotazovanými se dotazující znal již z minulosti. Provedené rozhovory byly přepsány, postupným čtením a hodnocením korigovány do přijatelných souvislostí k daným cílům.

Dalším krokem bylo kódování, které je základní technikou zakotvené teorie podle Švarčíka a Šedové (2007).

Kvantitativní výzkum. Jeho použití a sestavení dotazníku popisuje Disman (2002). Kvantitativní výzkum oproti kvalitativnímu vyžaduje větší soubory dat a respondentů, výsledky jsou více reprezentativní, méně závislé na názorech a schopnostech respondentů. Východiskem pro kvantitativní výzkum je výchozí hypotéza. Na tomto základě se vytvoří dotazník, který se předloží přiměřenému počtu vhodně vybraných respondentů.

Při výzkumu vlivu farmy na své okolí byli osloveni obyvatelé dotčených obcí dotazníkem, který byl tvořen uzavřenými otázkami (viz přílohy). Cílem dotazníkového šetření bylo doplnění informací z širšího okruhu dotčených osob. Byli osloveni obyvatelé obcí, na jejichž katastru zmiňovaný zemědělský závod převážně hospodaří. Konkrétně se jednalo o obce: Boreč, Doubravička, Kluky, Kovanec, Skalsko, Trnová a Vrátno. Všechny jmenované obce jsou ve svazku SOMBV. K 31. 12. 2012 bylo v těchto obcích evidováno 1216 obyvatel. Z nich je v produktivním věku (15 – 60 let) celkem 628 obyvatel. Byli osloveni i občané starší šedesáti let a rekreanti, obyvatelé bez trvalého pobytu. Počty této skupiny nejsou blíže sledovány. Respondenti pomocí uzavřených otázek hodnotili vlivy zemědělské farmy na své okolí i na ně samotné. Bylo použito online varianty dotazníku. Zhruba 40 % respondentů bylo osloveno přes e-mailové adresy a přímo vyzváni k vyplnění. Jednalo se o okruh lidí přímo ze zkoumané lokality. Zbýlých přibližně 60 % respondentů tvořili občané oslovení osobně tazatelem, který jejich odpovědi zapsal do dotazníku s pozdějším přepisem do databáze, takže mohl popřípadě osvětlit jádro některých otázek pro lepší pochopení. Při vyplňování dotazníku bylo však nutné, aby dotazující nikterak nezasahoval do reakcí respondentů. Ochota odpovídat byla různá jak podle pohlaví, věku či vzdělání.

Data, která přinesly dotazníky, byla statisticky zpracována a vyhodnocena za pomoci programů Microsoft Excel a Statgraphics. Vzhledem k tomu, že tato data z pohledu

matematické statistiky představují kvalitativní znaky, u nichž lze vyjádřit četnost, je vhodné zvolit pro jejich uspořádání kontingenční tabulky. Závislost těchto znaků lze pak analyzovat Chí-kvadrát testem (Brabenec et al., 2009).

SWOT analýza. Metoda hodnotí vnitřní **SWOT analýza**, metoda hodnotící vnitřní a vnější podmínky zkoumaného objektu a analyzuje jeho silné a slabé stránky, příležitosti i ohrožení (Liu et al., 2010). SWOT analýza je základní metodou především pro její integrující charakter získaných, sjednocených a následně vyhodnocených poznatků (Grasseová, 2010).

SWOT je zkratkou anglických slov:

- Strengths – silné stránky, přednosti
- Weaknesses – slabé stránky, nedostatky
- Opportunities – příležitosti ve vnějším prostředí
- Threats – hrozby z vnějšího prostředí

Tato metoda je velmi univerzální, využití v praxi je velmi široké. Je využívána podnikateli, organizacemi, ale i jednotlivci. SWOT analýza byla sestavena na základě získaných informací a faktů v dané oblasti a představena v kap. 5.3 a 6.2.

5 Výsledky

5.1 Výsledky polostrukturovaných rozhovorů

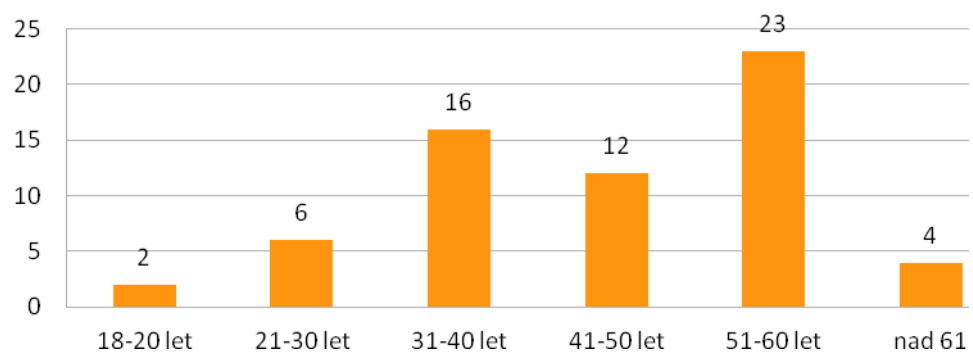
Byly uskutečněny řízené rozhovory s rozhodujícími zástupci (stakeholders) lokálního významu.

5.1.1 Vedoucí zemědělského závodu

Údaje z rozhovoru ohledně zaměření závodu, výměře, historii, nebo budoucího výhledu posloužily ke zpřesnění informací o zkoumaném subjektu.

Otázky spojené se zaměstnaností a personalistikou:

- Počet zaměstnanců je ustálený, dochází jen k přirozené obměně, o tvorbě nových pracovních míst se neuvažuje.
- V současné době je zaměstnáno 63 zaměstnanců na třech provozovnách. Průměrný věk zaměstnanců společnosti je 45 let. Věková struktura zaměstnanců ZS Skalsko s.r.o. je uvedena v grafu 13.
- Z celkového počtu 63 zaměstnanců je 20 žen, což představuje 32 % ze všech zaměstnanců.
- Z uvedeného počtu zaměstnanců jich je 44 ze Skalska, tedy přibližně 70 % zaměstnanců společnosti.



Graf 13 Věková struktura zaměstnanců ZS Skalsko s.r.o. a počet zaměstnanců (vlastní tvorba)

- Problém migrace, zvláště kvalifikovaných profesí (opravář, zámečnick, svářeč, řidič, údržbář) byl velmi aktivní na počátku transformace společnosti, blízkost automobilového závodu s vidinou jistoty a stálého příjmu způsobila určitý odliv kvalifikovaných zaměstnanců. V současnosti tento problém již není.

- Přes určitou míru nezaměstnanosti v mikroregionu (okolo 4,7 %) je obtížné osadit pracovní pozice kvalifikovanými osobami ochotnými pracovat v zemědělství. Podnik je tak nucen sám pořádat školení a kurzy pro stávající nekvalifikované pracovníky. Stále je poptávka po profesích jako kvalifikovaný mladý traktorista, ošetřovatel/ka - dojič/ka.
- S rostoucím podílem elektroniky a výpočetní techniky v zemědělství (moderní technika a technologie) vzrůstá potřeba znalosti těchto technologií. Jak tvrdí technik podniku: „*Není problém zajistit financování nového stroje, je ale problém kým ho obsadit aby byl dokonale využit jeho technický potenciál*“.

Otázky směřované na údržbu a vzhled krajiny, budov a areálů ZS:

- Protože zemědělství je ve velké míře doprava, snaží se dopravní zatížení obce eliminovat např. omezením přejezdu vozidel ve večerních a nočních hodinách, snížením rychlosti vozidel a následné snížení hluku, pravidelné čištění, kropení komunikací apod. V případě nové posklizňové linky se uvažuje o odhlučnění.
- Zápach z živočišné výroby je těžké snižovat na nulové hodnoty. Podnik je svou rozlohou limitovaný, blízkosti obytných objektů, která je pod hranicí hygienických norem. Protože se však jedná o malý až střední zdroj znečištění, není podle přílohy k nařízení vlády č. 353/2002 Sb., Přílohy č. 2, bodu č. 8 (referenční a snižující technologie emisí amoniaku u chovu hospodářských zvířat) nucen používat přimíchávání do krmiv látky snižující emise amoniaku.
- Bylo uvažováno o možnosti výstavby protihlukového valu se zeleným pásem. Vzhledem k nedokončené digitalizaci pozemků a církevním restitucím se toto jeví jako dlouhodobé řešení. Stejný problém nastává i v případě tvorby nebo spíše obnovy starých cest, stromořadí, remízů apod. Tato cesta podle vedení podniku je proti politice intenzivního zemědělství, které využívá mj. výkonnou techniku, té vyhovují velké polní celky.
- Závod využívá možnosti čerpání dotací na environmentální opatření a hospodaření ve ztížených podmínkách (LFA) ale především v odloučených provozech (Výsluní, Náhlov).

5.1.2 Starosta obce

Pan starosta je ve funkci již druhé volební období. Ačkoliv není rodákem, s obcí se velmi sžil a je velmi oblíben.

- Poukazuje na fakt, že přes výrazné snížení pracovních míst, je právě zemědělství druhým největším zaměstnavatelem v mikroregionu (29,3 % práce schopných ob.). V rámci okresu však zaměstnává pouhých 4,9 % práce schopných obyvatel.
- V obci je zemědělská farma největším místním zaměstnavatelem.
- Přestože je v obci nezaměstnanost nad úrovní republikového průměru, nechystá se obec podporovat vznik nových pracovních míst.
- Spolupráce se ZS Skalsko s.r.o. se jeví jako příkladná. Zemědělský závod se podílí na úklidu obce, poskytuje techniku pro potřeby obce, podílí se i na kulturním, společenském a sportovním dění v obci.
- Spíše než industriální vzhled budov ho trápí stav zemědělských usedlostí, ve který se buď nehospodaří, nebo slouží např. jako skladiště (zpravidla restituované objekty). Dohledat, popř. donutit majitele k nápravě je nadlidský úkol.
- Byla vyslovena myšlenka, že s ubývajícím spojením se zemědělstvím se prohlubují rozdíly mezi místními zaměstnanci a lidmi vyjíždějícími za prací (většinou Auto škoda a.s.). Mají větší příjmy a více volného času a tak ztrácejí kontinuitu s vesnicí.
- V důsledku snížení počtu pracovních míst v místě bydliště dochází k částečné migraci obyvatel. Týká se to především mladých lidí, absolventů středních a vysokých škol. Dochází tak k efektu stárnutí vesnice současně se snižováním vzdělanosti obyvatelstva.

5.1.3 Představitelé mysliveckých sdružení

Na hlavní části pozemků zemědělské společnosti funguje pět mysliveckých sdružení. Podařilo se oslovit tři zástupce sdružení a získat jejich vyjádření.

- Zemědělská činnost již od počátku znamená zásah do biodiverzity organismů. Prý podle výzkumů je již nejhorší ohrožení divokých zvířat v souvislosti se zemědělskou činností za námi.
- Velmi negativní vliv na přirozenou obnovu stavů divoké (polní) zvěře mají mj. velké polní celky – monokultury, bez přirozených či umělých biokoridorů, jako jsou aleje, staré cesty, remízy, vodoteče, solitéry apod. Ve sledované oblasti je typický intenzivní

způsob hospodaření s malým podílem luk či víceletých pícnin, které by sloužily jako dočasné koridory.

- Tvorba biokoridorů by mohla soustředit zvěř v těchto místech, což by vedlo k plošnému snížení škod způsobených zvěří.
- Vysoký podíl intenzity hospodaření s sebou přináší i používání minerálních hnojiv a pesticidů až na hranici únosnosti.
- Zemědělská společnost poskytuje krmiva na zimní přikrmování zvěře.

5.2 Výsledky dotazníkové šetření

Dotazník obsahoval 18 uzavřených otázek, z nichž některé umožňovaly více odpovědí (viz příloha). Návratnost dotazníků činila 88 %. Četnosti odpovědí jsou pro lepší přehlednost a možnost vyhodnocení zaneseny do kontingenčních tabulek. Pro lepší názornost jsou některé výsledky prezentovány i formou grafů.

Použité zkratky v tabulkách a grafech:

TB - trvale bydlící na venkově

RN - rekreanti a návštěvníci

zš - základní vzdělání

uč - střední vzdělání bez maturity

sš - střední vzdělání s maturitou

Na dotazník odpovědělo celkem 145 respondentů, z toho 68 mužů a 77 žen (tab. 13). Převaha 77 žen oproti 68 mužům je způsobena nerovnováhou mužů a žen u rekreantů, zatímco u trvale bydlících jsou obě pohlaví vyvážena. Dlužno říci, že z pohledu matematické statistiky není převaha žen významná, což bylo potvrzeno Chí-kvadrát testem. Je zajímavé, že ani viditelná nerovnováha pohlaví (14 : 22) u dotazovaných z řad rekreantů a návštěvníků (tab. 13) nebyla Chí-kvadrát testem potvrzena, a to zřejmě kvůli malému počtu této skupiny. Poměr mužů a žen tedy můžeme považovat za vyrovnaný.

V tabulce 13 je patrná významná převaha trvale bydlících oproti rekreantům a návštěvníkům. Z této tabulky snadno spočítáme, že k trvale bydlícím venkovanům patří 75 % respondentů. Výsledky Chí-kvadrát testu tuto převahu také potvrzují.

	muži	ženy
vlastní dům	48	50
vlastní byt	4	3
pronajatý byt	2	2
trvale bydlící (TB)	54	55
rekreanti a návštěvníci (RN)	14	22
celkem	68	77

Tab. 13 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle bydliště (vlastní tvorba)

Váš vztah k venkovu (z pohledu kvality a doby bydlení).

Hlavním smyslem kontingenční tabulky 13 je ukázat četnosti odpovědí na dotazníkovou položku č. 1 (viz příloha), která se týká bydliště na venkově. Z celkového počtu respondentů jich 66,9 % uvedlo, že bydlí v rodinném domě. V podstatě jde o trvale bydlící na venkově (109 respondentů). Pokud k nim vztáhneme počet těch, co bydlí ve vlastním bytě, dojdeme dokonce k číslu 90 %. Drtivá převaha je zde evidentní a provádět Chí-kvadrát test je zbytečné. Analýzou kontingenční tabulky 13 je možné posoudit zákonitost volby dotazníkové položky č. 1 v závislosti na pohlaví respondenta. To lze pomocí Chí-kvadrát testu pro kontingenční tabulku. V tabulce 13 vidíme, že na dotazník odpovídalo o 8 více rekreatek než rekreatů-mužů. Chí-kvadrát test však ukázal, že rozdíl zmíněných osmi žen je statisticky nevýznamný a nemůžeme tudíž zobecnit tvrzení, že kdyby nám odpověděli úplně všichni rekreanti, bylo by více žen.

	muži	ženy
od narození	35	27
nad 20 let	11	13
do 20 let	4	9
do 10 let	2	2
do 5 let	2	4
trvale bydlící (TB)	54	55
rekreanti a návštěvníci (RN)	14	22
celkem	68	77

Tab. 14 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle délky pobytu na venkově (vlastní tvorba)

Tabulka 14 uvádí četnosti odpovědí na dotazníkovou položku č. 2 (viz příloha), která se týká délky bydlení na venkově. Z tabulky vyplývá nejdůležitější fakt, že většina trvale bydlících

respondentů jsou buď rodáci, nebo obyvatelé dlouhodobě žijící na venkově (79 %). To dokazují i závěry Chí-kvadrát testu. Tabulka 14 naznačuje, že zastoupení pohlaví u respondentů z řad rodáků je mírně ve prospěch mužů. Pro základní soubor rodáků však nemáme oprávnění to zobecnit. Chí-kvadrát test ukázal, že poměr mužů a žen je vyrovnaný. Rovněž tímto testem nebyla prokázána závislost doby bydlení na pohlaví.

Tabulka 15 uvádí četnost zastoupení věkových kategorií respondentů. Pokud se zaměříme nejprve na trvale bydlící respondenty, kterých je celkem 109, a u každé věkové kategorie sečteme muže a ženy, můžeme provést Chí-kvadrát test, který signalizuje, že věkové kategorie trvale bydlících respondentů nejsou rovnoměrně zastoupeny. Evidentně převažují respondenti ve věku 26 – 59 let. U trvale bydlících výsledek Chí-kvadrát testu pro kontingenční tabulku dokazuje, že rozdělení trvale bydlících žen do věkových kategorií je stejné jako u mužů.

	muži	ženy
do 25 let	4	6
26 - 45 let	18	21
46 - 59 let	21	20
60 - 65 let	5	5
nad 65 let	6	3
trvale bydlící (TB)	54	55
do 25 let	0	1
26 - 45 let	5	11
46 - 59 let	5	5
60 - 65 let	1	4
nad 65 let	3	1
rekreanti a návštěvníci (RN)	14	22
celkem	68	77

Tab. 15 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle věku (vlastní tvorba)

U 36 respondentů z řad rekreatů docházíme k týmž poznatkům jako u trvale bydlících, tzn. věkové kategorie nejsou stejnoměrně zastoupeny, převažují rekreanti a návštěvníci ve věku 26 – 59 let a věkové složení mužů i žen má podobnou strukturu.

Předchozí zjištění lze navíc podpořit, provedeme-li analýzu kontingenční tabulky, do níž zaneseme součty četností mužů a žen u jednotlivých věkových kategorií, do prvního sloupce zaneseme četnosti trvale bydlících a do druhého četnosti rekreatů. Na základě výsledku Chí-

kvadrát testu, lze konstatovat, že trvale bydlící respondenti se věkovým složením statisticky významně neliší od respondentů z řad rekreatů a návštěvníků.

Tabulka 16 rozděluje respondenty podle vzdělání. Sestavíme-li kontingenční tabulku, do níž zaneseme součty četností mužů a žen u jednotlivých stupňů vzdělání, do prvního sloupce vložíme četnosti trvale bydlících a do druhého četnosti rekreatů a provedeme její analýzu pomocí Chí-kvadrát testu, pak zjistíme, že skupina trvale bydlících respondentů se svou strukturou vzdělání statisticky významně liší od respondentů z řad rekreatů a návštěvníků. Pokud se zaměříme na trvale bydlící respondenty a u každého řádku sečteme četnost mužů a žen, Chí-kvadrát testem dokážeme, že typy vzdělání nejsou rovnoměrně zastoupeny. Od ostatních četností vybočují respondenti se základním vzděláním, neboť ostatní tři typy jsou zastoupeny na podobné úrovni. U trvale bydlících lze ještě pomocí Chí-kvadrát testu pro kontingenční tabulku dokázat, že rozdělení trvale žijících žen do věkových kategorií je stejné jako u mužů.

Odlišnost struktury vzdělání skupiny RN od TB vidíme už jasně v tabulce 16. Skupina respondentů z řad rekreatů je tvořena prakticky jen absolventy středních škol s maturitou a vysokoškolsky vzdělanými. Obě tyto skupiny jsou naprosto rovnoměrně zastoupeny. Ani u trvale bydlících, ani u rekreatů nebyl prokázán vliv pohlaví na typ vzdělání.

	muži	ženy
základní nebo studenti bez maturity	2	3
střední s maturitou	22	13
vysokoškolské	16	20
trvale bydlící (TB)	14	19
základní nebo studenti bez maturity	54	55
střední s maturitou	0	0
vysokoškolské	1	0
rekreanti a návštěvníci (RN)	5	12
	8	10
celkem	14	22
	68	77

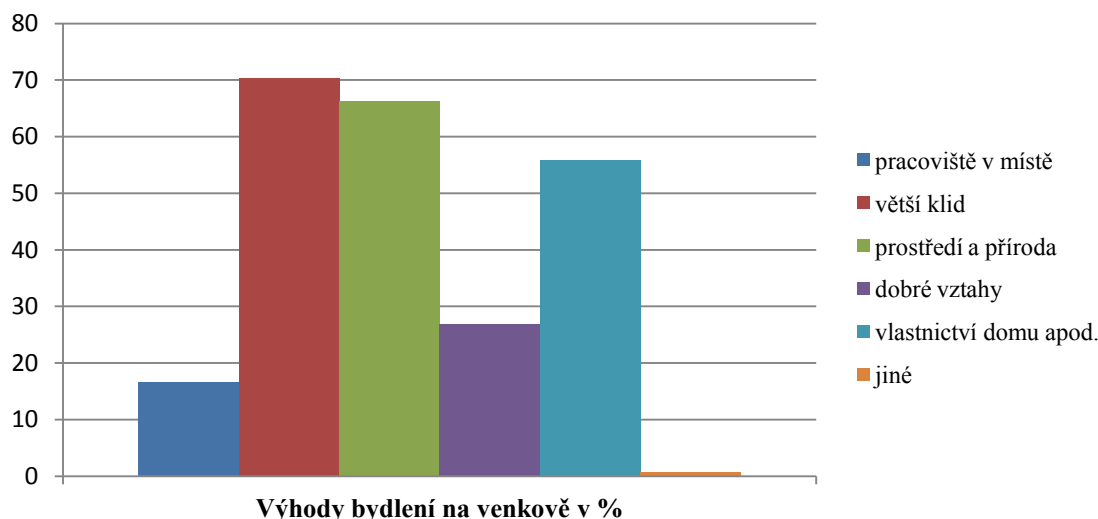
Tab. 16 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle vzdělání (vlastní tvorba)

Jaké výhody má podle Vás bydlení na venkově

Z grafu 14 vyplývá, že první tři místa obsadily výhody většího klidu než ve městě, příjemného prostředí a přírody a vlastnictví domu či zahrady. Většího klidu si váží 70,34 % respondentů, příjemné prostředí a přírodu preferuje 66,21 % dotázaných a 55,86 % dotázaných uvádí jako výhodu vlastnictví domu. Chí-kvadrát test pro kontingenční tabulku 17 upozorňuje na rozdíl ve volbě odpovědí mezi TB a RN. Podrobnější analýzou však zjistíme, že jediné, čím se obě skupiny liší, je možnost práce v místě jako výhody bydlení na venkově. Žádný z rekreatantů toto nevolil, zatímco mezi trvale bydlícími se našlo 24 respondentů, což je však pouze 16,55 % respondentů. Zdá se, že někteří místní zemědělci a řemeslníci si cení práce v místě. V ostatních volbách se skupiny TB a RN shodují. Přestože se jeví, že ženy si všímají přírody o něco více a cení si práce v místě, nepotvrdil Chí-kvadrát test, že by ve volbě výhod byly nějaké průkazné rozdíly mezi muži a ženami. Statisticky významné rozdíly v názorech na výhody bydlení na venkově nebyly Chí-kvadrát testem potvrzeny ani v závislosti na věku respondentů.

Jaké výhody má podle Vás bydlení na venkově?									
		TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62
celkem	jednotka	109	36	68	77	11	55	51	28
1-práce v místě	osoby	24	0	10	14	1	7	11	5
2-větší klid	osoby	78	24	49	53	8	43	30	21
3-příroda	osoby	68	28	41	55	7	43	30	16
4-lepší vztahy	osoby	32	7	18	21	5	17	11	6
5-možnost vlastnictví	osoby	64	17	38	43	6	35	22	18
6-jiné	osoby	0	1	0	0	0	0	0	0
1-práce v místě	%	22,02	0,00	14,71	18,18	9,09	12,73	21,57	17,86
2-větší klid	%	71,56	66,67	72,06	68,83	72,73	78,18	58,82	75,00
3-příroda	%	62,39	77,78	60,29	71,43	63,64	78,18	58,82	57,14
4-lepší vztahy	%	29,36	19,44	26,47	27,27	45,45	30,91	21,57	21,43
5-možnost vlastnictví	%	58,72	47,22	55,88	55,84	54,55	63,64	43,14	64,29
6-jiné	%	0,00	2,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tab. 17 Výhody venkova podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví a věku (vlastní tvorba)



Graf 14 Výhody venkova podle respondentů - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

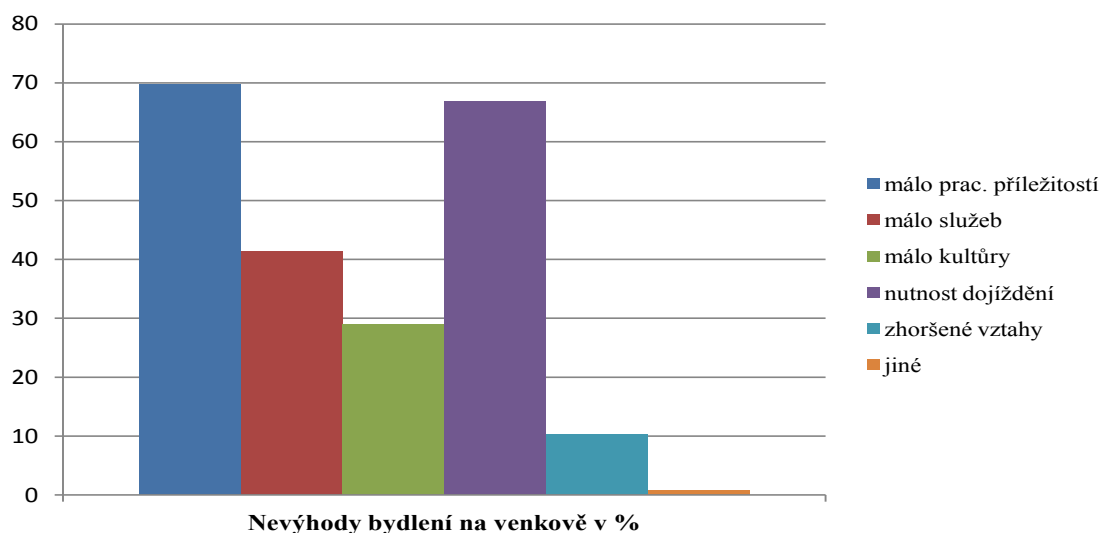
Jaké nevýhody má podle Vás bydlení na venkově

Celkem 69,66 % dotázaných je nespokojeno s nedostatkem místních pracovních příležitostí. S tím úzce souvisí i neochota k dojíždění 66,9 %. Jako třetí nevýhodu uvedlo 41,38 % nedostatek služeb a občanské vybavenosti (graf 15).

Chí-kvadrát test neprokázal rozdíly ve volbě nevýhod mezi trvale bydlícími a rekreanty, ani mezi muži a ženami, ani v závislosti na věku respondentů a ani v závislosti na stupni dosaženého vzdělání (tab. 18). Přesto lze v této tabulce pozorovat menší odchylky, které je možno vztahovat pouze k tomuto výběrovému souboru respondentů, ale nelze to zobecňovat pro základní soubor obyvatel, žijících v dotčených obcích. Trvale bydlícím nevyhovuje dojíždění za prací (69,7 %), z hlediska pohlaví především mužům (76,5 %). Rekreantům poněkud více vadí dotěrnost, přílišná důvěrnost (13,89 %). Málo kulturního vyžití vadí spíše mladým. Kategorii lidí s nižším dosaženým vzděláním (mladí, studenti) vadí málo kulturních příležitostí a dojíždění. Dojíždění spíše více vadí vysokoškolákům (nedostatečné uplatnění na venkově). Mladým (zš) nevadí blízké mezilidské vztahy.

Jaké nevýhody má podle Vás bydlení na venkově													
	jedn.	TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
málo práce	osob	77	24	46	55	7	41	36	17	2	27	35	37
málo služeb	osob	47	13	27	33	6	24	15	15	2	20	17	21
slabší kultura	osob	30	12	18	24	8	18	8	8	3	9	14	16
dojíždění	osob	76	21	52	45	8	37	36	16	3	22	31	41
mez. vztahy	osob	10	5	8	7	1	8	2	4	0	3	8	4
jiné	osob	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0
málo práce	%	70,6 4	66,6 7	67,6 5	71,4 3	63,6 4	74,5 5	70,5 9	60,71	40,0 0	75,0 0	66,0 4	72,5 5
málo služeb	%	43,1 2	36,1 1	39,7 1	42,8 6	54,5 5	43,6 4	29,4 1	53,57	40,0 0	55,5 6	32,0 8	41,1 8
slabší kultura	%	27,5 2	33,3 3	26,4 7	31,1 7	72,7 3	32,7 3	15,6 9	28,57	60,0 0	25,0 0	26,4 2	31,3 7
dojíždění	%	69,7 2	58,3 3	76,4 7	58,4 4	72,7 3	67,2 7	70,5 9	57,14	60,0 0	61,1 1	58,4 9	80,3 9
mezild. vztahy	%	9,17	13,8 9	11,7 6	9,09	9,09	14,5 5	3,92	14,29	0,00	8,33	15,0 9	7,84
jiné	%	0,00	2,78	0,00	1,30	0,00	0,00	1,96	0,00	0,00	0,00	1,89	0,00

Tab. 18 Nevýhody venkova podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)



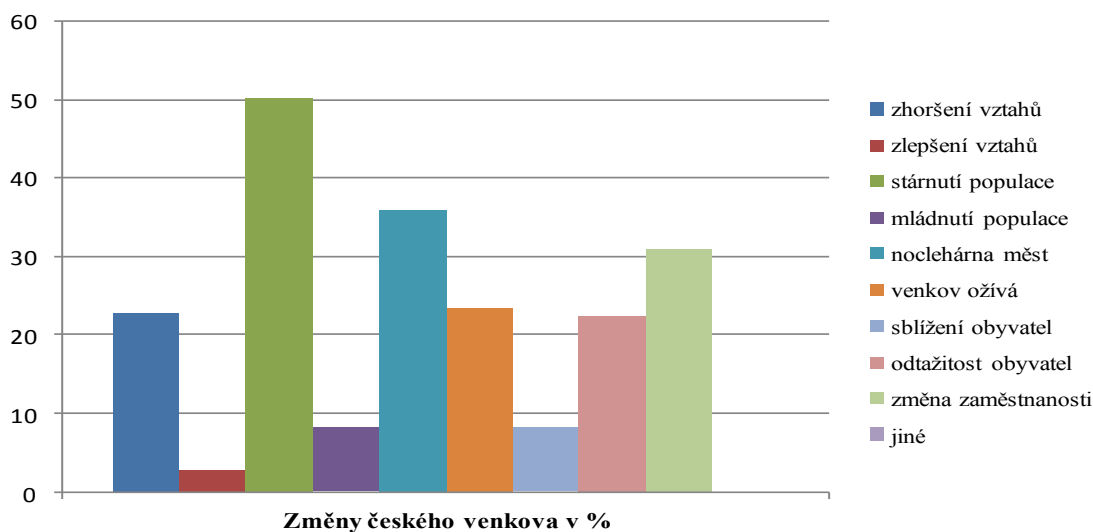
Graf 15 Nevýhody venkova podle respondentů - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

Vnímání změn českého venkova za poslední roky.

Podle tab. 20 je patrné, že významná většina respondentů (85,51 %) vnímá současné změny českého venkova. Analýzou kontingenční tabulky 20 pomocí Chí-kvadrát testu nebyly prokázány signifikantní rozdíly v odpovědi na otázku vnímání změn českého venkova jak mezi trvale bydlícími a rekreanty, tak mezi muži a ženami, ani v závislosti na věku respondentů a ani v závislosti na stupni dosaženého vzdělání.

Jak vnímáte okolní zemědělskou činnost a projevy s tím spojené, ovlivňuje Vás?													
	jedn.	TB	RN	muž	ženy	> 25	35	55	< 62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob.	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
vůbec nevnímám	osob.	4	4	4	4	0	3	3	2	0	1	2	5
nerozumím tomu	osob.	9	6	7	8	2	7	5	1	1	2	7	5
patří na venkov	osob.	63	20	34	49	4	31	29	19	3	22	31	27
líbí se mi	osob.	32	6	23	15	5	14	13	6	1	11	13	13
obtěžuje mě to	osob.	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1
vůbec nevnímám	%	3,67	11,1	5,88	5,19	0,00	5,45	5,88	7,14	0,00	2,78	3,77	9,80
nerozumím tomu	%	8,26	16,7	10,3	10,4	18,2	12,7	9,80	3,57	20,0	5,56	13,2	9,80
patří na venkov	%	57,8	55,6	50,0	63,6	36,4	56,4	56,9	67,9	60,0	61,1	58,5	52,9
líbí se mi	%	29,4	16,7	33,8	19,5	45,5	25,5	25,5	21,3	20,0	30,6	24,5	25,5
obtěžuje mě to	%	0,92	0,00	0,00	1,30	0,00	0,00	1,96	0,00	0,00	0,00	0,00	1,96

Tab. 19 Vnímání zem. činnosti respondenty v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)



Graf 16 Nejvýraznější změny venkova podle respondentů - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

Graf 16 ukazuje, že podle názoru respondentů venkov stárne (50,34 %), byl také zmíněn fakt, že z venkova se stává noclehárna měst (35,86 %). S tématem celé práce úzce souvisí i fakt, že změna struktury zaměstnanosti na venkově je důležitým jevem (31,03 %). Lidé také vnímají zhoršující se vztahy a odtažitost lidí (22,86 %).

Analýzou kontingenční tabulky 21 pomocí Chí-kvadrát bylo prokázáno, že ve srovnání s trvale bydlícími obyvateli významně méně rekreatů vnímá venkov jako noclehárnu města, dále že muži na rozdíl od žen se významněji více přiklánějí k názoru, že venkov je noclehárnou města, že venkov stárne a že ke změně venkova patří i odtažitost lidí. Lze to interpretovat i tak, že muži jsou pesimističtější - více si všímají zhoršování vztahů a zvyšování odtažitosti, stárnutí venkova a funkce venkova jako noclehný měst. Ženy vnímají mládnutí, oživování, sblížování (více optimismu, všímají si více okolí). Chí-kvadrát test neprokázal rozdíly ve vnímání změn venkova v závislosti na věku respondentů, avšak v závislosti na vzdělání ano. Na rozdíl od ostatních stupňů vzdělání si významně více vyučených myslí, že ke změnám venkova patří stárnutí obyvatel, změna struktury zaměstnanosti, že venkov znovu ožívá, lidé pořádají společenské akce apod. a venkov funguje jako noclehárna města. Vesničané si v daleko větší míře všímají a s potěšením sledují práci zemědělců (tab. 19). Analýzou zmíněné kontingenční tabulky 19 pomocí Chí-kvadrát testu nebyly prokázány signifikantní rozdíly v odpovědích na otázku vnímání okolní zemědělské činnosti jak mezi trvale bydlícími a rekreaty, tak mezi muži a ženami, ani v závislosti na věku respondentů a ani v závislosti na stupni dosaženého vzdělání.

Vnímáte změny českého venkova za poslední roky?													
	jedn.	TB	RN	muži	ženy	> 25	35	55	< 62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
rozhodně ano	osob	49	12	24	37	3	23	23	12	2	14	21	24
spíše ano	osob	44	19	31	32	4	26	22	11	1	15	25	22
spíše ne	osob	15	5	12	8	4	5	6	5	2	6	7	5
rozhodně ne	osob	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0
rozhodně ano	%	45,0	33,3	35,3	48,0	27,3	41,8	45,1	42,9	40,0	38,9	39,6	47,1
spíše ano	%	40,4	52,8	45,6	41,6	36,4	47,3	43,2	39,29	20,00	41,67	47,17	43,14
spíše ne	%	13,76	13,89	17,65	10,39	36,36	9,09	11,76	17,86	40,00	16,67	13,21	9,80
rozhodně ne	%	0,92	0,00	1,47	0,00	0,00	1,82	0,00	0,00	0,00	2,78	0,00	0,00

Tab. 20 Vnímání změn českého venkova respondenty v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Změny českého venkova													
	jedn.	TB	RN	muž	ženy	> 25	35	55	< 62	zš	uč	sš	vš
celkem	osoby	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
zhoršení vz.	osoby	28	5	14	19	1	13	10	9	1	9	11	12
zlepšení vz.	osoby	2	2	1	3	0	2	0	2	1	0	0	3
stárnutí v.	osoby	58	15	41	32	3	26	27	17	2	28	21	22
mládnutí ob.	osoby	7	5	3	9	0	6	5	1	0	1	3	8
noclehárna	osoby	46	6	34	18	5	23	12	12	2	20	19	11
oživení v.a	osoby	21	13	12	22	2	15	10	7	1	0	16	17
sblíživání l.	osoby	7	5	1	11	2	6	2	2	1	0	5	6
odtažitost l.	osoby	27	6	21	12	2	13	10	8	1	8	12	12
změna.zam.	osoby	34	11	20	25	2	22	15	6	0	10	15	20
jiné	osoby	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
zhoršení vz.	%	25,7	13,4	20,6	24,5	9,09	23,6	19,6	32,1	20,0	25,0	20,8	23,5
zlepšení vz.	%	1,83	5,56	1,47	3,90	0,00	3,64	0,00	7,14	20,0	0,00	0,00	5,88
stárnutí ob.	%	53,2	41,7	60,3	41,6	27,3	47,3	52,9	60,7	40,0	77,8	39,6	43,1
mládnutí ob.	%	6,4	13,9	4,4	11,7	0,0	10,9	9,0	3,6	0,0	2,8	5,6	15,7
noclehárna	%	42,2	16,7	50,0	23,4	45,5	41,8	23,5	42,9	40,0	55,6	35,9	21,6
oživení v.	%	19,3	36,1	17,6	28,6	18,2	27,3	19,6	25,0	20,0	0,0	30,2	33,3
sblíživání l.	%	6,4	13,9	1,5	14,3	18,2	10,9	3,9	7,1	20,0	0,0	9,4	11,8
odtažitost l.	%	24,8	16,7	30,9	15,6	18,2	23,6	19,6	28,6	20,0	22,2	22,6	23,5
změna.zam.	%	31,2	30,6	29,4	32,5	18,2	40,0	29,4	21,4	0,0	27,8	28,3	39,2

Tab. 21 Nejvýraznější změny venkova podle resp. v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Dojíždění do zaměstnání

Při vyhodnocení dojíždění do zaměstnání je nutné oddělit od sebe respondenty trvale bydlící na venkově a respondenty z řad rekreantů. Dokládají to i výsledky analýzy kontingenční tabulky 22. Chí-kvadrát test ukazuje, že odpovědi TB se s vysokou pravděpodobností značně odlišují od RN. Rekreanti a návštěvníci, pokud pracují, pak ne v zemědělství, a do zaměstnání jich dojíždí asi 36 %. Tato diplomová práce se však orientuje na trvale bydlící venkovany, proto byl rozbor dojíždění proveden na trvale bydlících respondentech, kterých je 109, z nichž za práci mimo obec vyjíždí 55 %, a to většinou do 20 km (dojezdová vzdálenost do Mladé Boleslavi), nejvíce z věkové kategorie kolem 35 let (72 %), kolem 55 let (68 %), což potvrdil

i Chi-kvadrát test. Zmíněný test vlastně prokázal závislost vybraných odpovědí na věku. Nejvíce za prací mimo obec vyjíždějí vysokoškoláci. Pokud nevyjíždějí, pak v obci pracují v nezemědělské sféře. Z tabulky 22 je patrné, že procento dojíždění se úměrně se zvýšeným dosaženým vzděláním zvyšuje. Nejvíce za prací mimo obec vyjíždějí vysokoškoláci. Pokud nevyjíždějí, pak v obci pracují v nezemědělské sféře. Pro úplnost je třeba ještě dodat, že Chi-kvadrát test ukázal, že odpovědi nejsou závislé na pohlaví, muži a ženy tudíž odpovídali podobně. Není možné si ještě nevšimnout těch, kteří nevyjíždějí za prací mimo obec. Zarážející je pouhých 12 % respondentů z řad venkovanů zaměstnaných v zemědělství a 9 % v nezemědělské sféře v obci.

Dojíždění do zaměstnání													
	jedn	TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	54	55	10	39	41	19	5	35	35	33
nepracují	osob	26	7	12	14	6	1	2	17	5	8	10	3
v obci-zem.	osob	13	0	9	4	2	4	7	0	0	8	4	1
v obci-nezem	osob	10	12	3	7	0	6	4	0	0	2	3	5
do 20 km	osob	43	4	21	22	1	22	18	2	0	11	12	19
do 40 km	osob	8	3	5	3	0	3	5	0	0	4	1	3
nad 40 km	osob	9	6	4	5	1	3	5	0	0	2	5	2
nepracují	%	23,9	19,4	22,2	25,5	60,0	2,6	4,9	89,5	100	22,9	28,6	9,1
v obci-zem.	%	11,9	0,0	16,7	7,3	20,0	10,3	17,1	0,0	0,	22,9	11,4	3,1
v obci-nezem	%	9,17	33,3	5,56	12,7	0,00	15,4	9,76	0,00	0,0	5,71	8,57	15,1
do 20 km	%	39,5	11,1	38,9	40,0	10,0	56,4	43,9	10,5	0,0	31,4	34,3	57,6
do 40 km	%	7,34	8,33	9,26	5,45	0,00	7,69	12,2	0,00	0,0	11,4	2,86	9,09
nad 40 km	%	8,26	16,7	7,41	9,09	10,0	7,69	12,2	0,00	0,0	5,71	14,3	6,06
dojíždějí	%	55,05	36,11	55,56	54,55	20,00	71,79	68,29	10,53	0,00	48,57	51,43	72,73

Tab. 22 Dojíždění do zaměstnání v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Je ve Vaší obci dostatek pracovních příležitostí?

Graf 15 ukazuje, že významná část respondentů poukazuje na nedostatek pracovních míst v obci (69,65 %). Z analýzy tabulky 23 pomocí Chí-kvadrát testu vyplývá, že TB a RN vnímají nedostatek pracovních příležitostí odlišně. TB řekli jasněji ne. Muži i ženy vnímají nedostatek pracovních míst stejně. Starší obyvatelé vidí možnosti pracovního uplatnění hůře (96,43 %). Náзор na dostatek pracovních příležitostí v obci je mírně závislý na dosaženém vzdělání respondentů. Ostřejší ne řekli středoškoláci.

Je ve Vaší obci dostatek pracovních příležitostí?													
		TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem resp.	jedn	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
roz. ano	osob	2	3	2	2	0	4	0	0	0	0	4	0
spíše ano	osob	10	10	9	8	4	8	4	1	2	1	4	10
spíše ne	osob	37	10	17	22	2	14	16	7	1	7	13	18
roz. ne	osob	60	13	40	45	5	29	31	20	2	28	32	23
roz. ano	%	1,83	8,33	2,94	2,60	0,00	7,27	0,00	0,00	0,00	0,00	7,55	0,00
spíše ano	%	9,17	27,78	13,24	10,39	36,36	14,55	7,84	3,57	40,00	2,78	7,55	19,61
spíše ne	%	33,94	27,78	25,00	28,57	18,18	25,45	31,37	25,00	20,00	19,44	24,53	35,29
roz. ne	%	55,05	36,11	58,82	58,44	45,45	52,73	60,78	71,43	40,00	77,78	60,38	45,10

Tab. 23. Dostupnost zam. na venkově podle resp. v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Jste spokojený se vzhledem a stavem zemědělských budov ve Vaší obci?

Se stavem (vzhledem) venkovských budov není spokojeno (82,75 %) respondentů. Podle analýzy tabulky 24 pomocí Chí-kvadrát testu jsou kritičtější muži (82,35 %). Chalupáři se zdají být méně kritičtí než venkované, avšak nikoliv statisticky významně. Z hlediska věku se jeví jako nejpřísnější hodnotitelé stavu budov lidé starší, avšak tento závěr není podpořen Chí-kvadrát testem. Naopak závislost zkoumaného názoru na stupni vzdělání byla statisticky prokázána. Nejkritičtější jsou respondenti se středním vzděláním bez maturity.

Jste spokojený se vzhledem a stavem zemědělských budov ve Vaší obci?													
		TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem	jedn.	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
roz. ano	osob	5	3	1	7	0	4	3	1	1	0	3	4
spíše ano	osob	21	9	11	19	3	13	7	7	1	3	12	14
spíše ne	osob	25	12	16	21	3	19	9	6	0	2	20	15
roz. ne	osob	58	12	40	30	5	19	32	14	3	31	18	18
roz. ano	%	4,59	8,33	1,47	9,09	0,00	7,27	5,88	3,57	20,00	0,00	5,66	7,84
spíše ano	%	19,27	25,00	16,18	24,68	27,27	23,64	13,73	25,00	20,00	8,33	22,64	27,45
spíše ne	%	22,94	33,33	23,53	27,27	27,27	34,55	17,65	21,43	0,00	5,56	37,74	29,41
roz. ne	%	53,21	33,33	58,82	38,96	45,45	34,55	62,75	50,00	60,00	86,11	33,96	35,29

Tab. 24 Míra spokojenosti se stavem zem. budov podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Jste spokojený se stavem okolní zeleně? (parky, náves, aleje, stromořadí apod.)

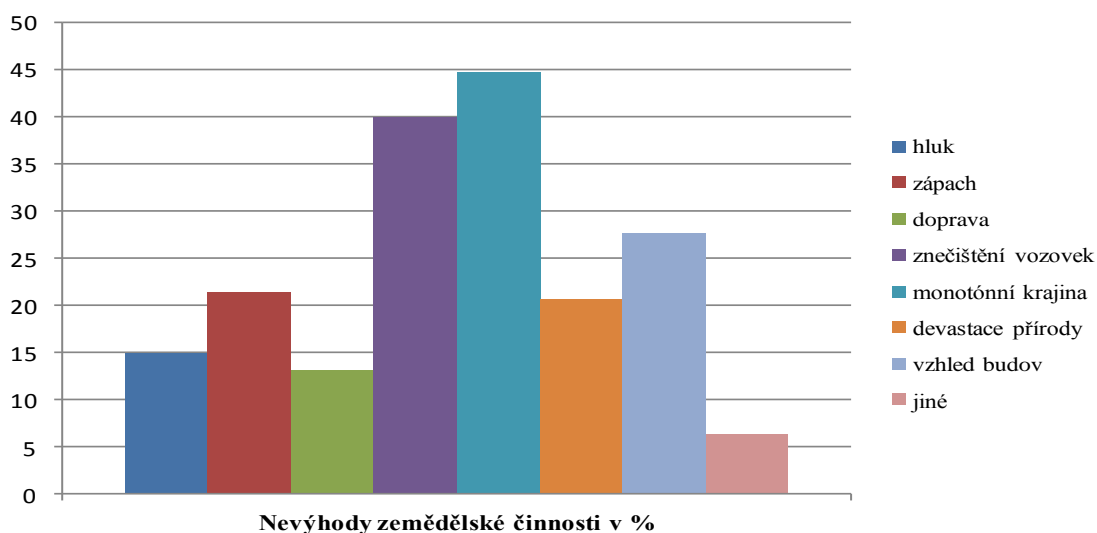
Podle tabulky 25 jsou občané se zelení ve svém okolí spíše spokojeni (58,62 %), i když je toto rozhodnutí lehce za hranicí statistické průkaznosti. Totéž lze říci i o vyšší spokojenosti chalupářů (66,67 %) než u trvale bydlících (55,97 %). Rozdíl v názorech mužů a žen je neprůkazný, muži se zdají být kritičtější. Závislost názorů na věku nebyla prokázána. Průkazná je závislost na vzdělání. Rozhodnou nespokojenost projeví vyučení.

Jste spokojený se stavem okolní zeleně?													
		TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem	jedn.	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
roz. ano	osob	17	4	10	11	1	10	7	3	1	0	8	12
spíše ano	osob	44	20	23	41	7	29	14	14	1	9	28	26
spíše ne	osob	13	8	11	10	1	8	8	4	1	2	8	10
roz. ne	osob	35	4	24	15	2	8	22	7	2	25	9	3
roz. ano	%	15,60	11,11	14,71	14,29	9,09	18,18	13,73	10,71	20,00	0,00	15,09	23,53
spíše ano	%	40,37	55,56	33,82	53,25	63,64	52,73	27,45	50,00	20,00	25,00	52,83	50,98
spíše ne	%	11,93	22,22	16,18	12,99	9,09	14,55	15,69	14,29	20,00	5,56	15,09	19,61
roz. ne	%	32,11	11,11	35,29	19,48	18,18	14,55	43,14	25,00	40,00	69,44	16,98	5,88

Tab. 25 Míra spokojenosti se stavem okolní zeleně podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Jaké nevýhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí?

Z grafu 17 vyplývá, že 44,83 % dotázaných není spokojeno s okolní monotónní krajinou, velkými scelenými lány a pěstováním monokultur. Velmi významný je i podíl dotázaných, nespokojených se znečištěním místních vozovek (40 %). Také industriální vzhled zemědělských budov trápí 27,59 % dotázaných. Typický zápach zmiňovalo 21,38 % obyvatel. Jak ukazuje tabulka 26, rekreantům nejvíce vadí špinavé vozovky (41,7 %) a shodně zápach a vzhled budov (27,8 %). Naproti tomu venkovanům vadí scelené lány (51,4 %), znečištěné vozovky (39,4 %), nevzhledné budovy (27,5 %) a devastace krajiny kde žijí (22,9 %). Mužům více vadí špinavé vozovky, lány a devastace přírody. Ženám vadí zápach a ošklivé stavby. Hluk vadí jen opravdu malé části obyvatel (pouhých 14,48 %), doprava dokonce jen 13,1 %. Zajímavý je postupný nárůst citlivosti na hluk v závislosti na věku (tab. 26). Otázkou je, zda se nejedná o náhodu. Chí-kvadrát test totiž neprokázal to, že by názory na nevýhody zemědělské farmy závisely na věku respondentů. Na závěr analýzy tabulky 26 je však třeba dodat, že Chí-kvadrát test nepodepřel významnost rozdílů v názorech mezi TB a RN, ani mezi muži a ženami. Překvapivě však odhalil závislost na vzdělání. Za zmínku stojí to, že na rozdíl od ostatních středoškoláci bez maturity ve vyšším procentu volili jako nevýhodu monotónní krajinu a průmyslový vzhled a vysokoškoláci znečištěné vozovky.



Graf 17 Nejčastější negativní projevy zem. činnosti - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

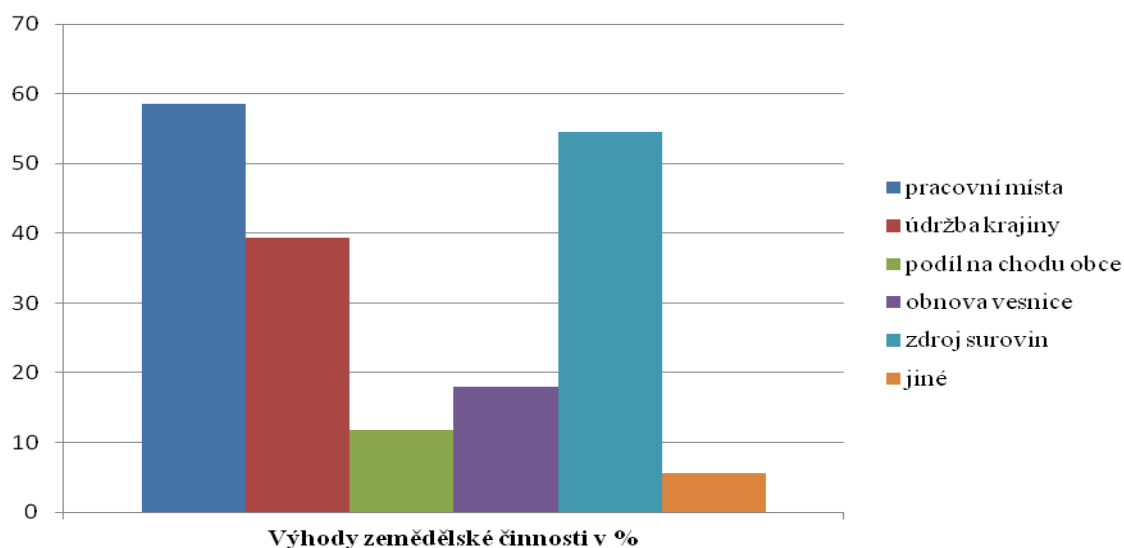
Jaké nevýhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí?													
	jedn	TB	RN	muži	ženy	>25	35	55	<62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
hluk	osob	12	9	9	12	1	6	8	6	1	7	5	8
zápach	osob	21	10	11	20	3	11	10	7	3	5	11	12
doprava	osob	14	5	8	11	1	8	9	1	0	4	5	10
znečištěné vozov.	osob	43	15	30	28	5	29	17	7	2	11	18	27
fádní krajina (lány)	osob	56	9	36	29	6	16	30	13	1	23	24	17
devastace	osob	25	5	16	14	2	11	11	6	2	9	11	8
průmys. vzhled	osob	30	10	18	22	3	12	19	6	1	19	14	6
jiné	osob	5	4	1	8	1	3	1	4	0	0	6	3
hluk	%	11,0	25,0	13,2	15,6	9,1	10,9	15,7	21,4	20,0	19,4	9,4	15,7
zápach	%	19,3	27,8	16,2	26,0	27,3	20,0	19,6	25,0	60,0	13,9	20,8	23,5
doprava	%	12,8	13,9	11,8	14,3	9,1	14,5	17,6	3,6	0,0	11,1	9,4	19,6
znečištěné vozov.	%	39,4	41,7	44,1	36,4	45,5	52,7	33,3	25,0	40,0	30,6	34,0	52,9
fádní krajina (lány)	%	51,4	25,0	52,9	37,7	54,5	29,1	58,8	46,4	20,0	63,9	45,3	33,3
devastace	%	22,9	13,9	23,5	18,2	18,2	20,0	21,6	21,4	40,0	25,0	20,8	15,7
průmys. vzhled	%	27,5	27,8	26,5	28,6	27,3	21,8	37,3	21,4	20,0	52,8	26,4	11,8
jiné	%	4,6	11,1	1,5	10,4	9,1	5,5	2,0	14,3	0,0	0,0	11,3	5,9

Tab. 26. Nejčastější negativní projevy zem. činnosti podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Jaké výhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí?

Z grafu 18 vyplývá, že nejčastěji vnímanou výhodou zemědělské činnosti na venkově jsou pracovní místa (58,62 %), přestože je podíl zaměstnaných v zemědělství v obci malý, jen 18% (kap. 5.1. Výsledky vl. pozorování, zaměstnanost) a podle zpracovaných dotazníků v tabulce 22 uvedlo jen 12 % respondentů, že pracují v zemědělství. Zdroj surovin a financí zmínilo 54,48 % dotázaných. Stále stoupající úlohu zemědělství, jako správce krajiny upřednostňuje 39,31 % respondentů.

Rekreanti i trvale bydlící, mají podobné názory (tab. 27). Chí-kvadrát test hodnotí jako nevýznamné rozdíly v názorech TB a RN i mužů a žen, rovněž nepotvrdil závislost na věku. Prokázal však závislost na vzdělání. Podrobnější analýzou bylo odhaleno, že se vzděláním stoupá význam údržby krajiny a klesá význam jako zdroje surovin a peněz.



Graf 18 Nejčastější pozitivní projevy zem. činnosti podle respondentů - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

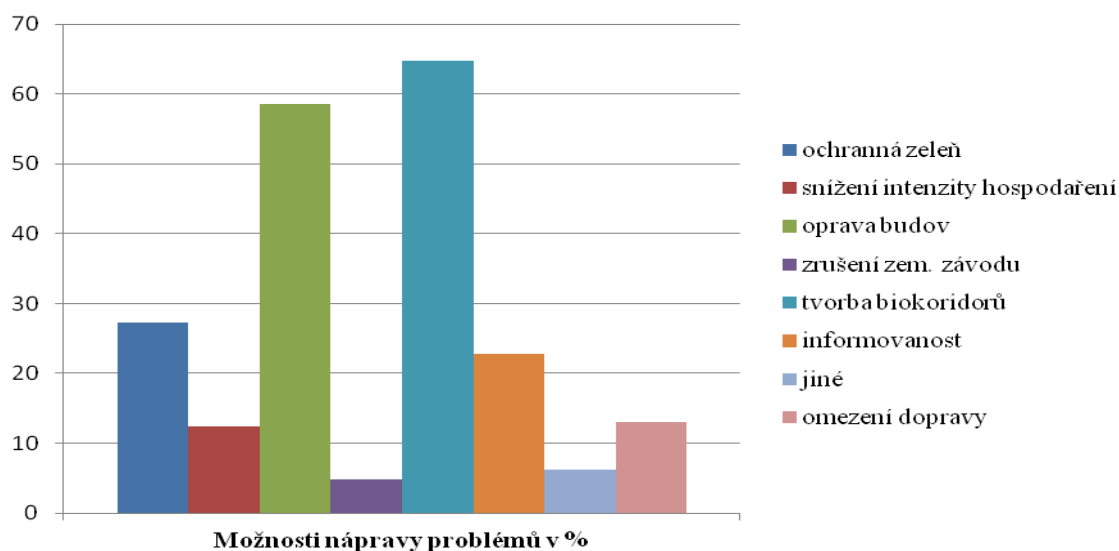
Jaké výhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí?													
	jedn	TB	RN	muž	ženy	> 25	35	55	< 62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
prac. příležitosti	osob	65	20	37	48	8	33	25	19	3	23	28	31
údržba krajiny	osob	43	14	27	30	2	25	15	15	1	13	13	30
podíl na životě	osob	12	5	7	10	1	7	6	3	1	2	4	10
obnova vesnice	osob	19	7	9	17	1	10	9	6	2	1	9	14
suroviny	osob	58	21	37	42	10	34	22	13	5	23	28	23
jiné	osob	6	2	4	4	0	2	5	1	0	0	6	2
prac. příležitosti	%	59,6	55,6	54,4	62,3	72,7	60,0	49,0	67,9	60,0	63,9	52,8	60,8
údržba. krajiny	%	39,5	38,9	39,7	38,9	18,2	45,5	29,4	53,6	20,0	36,1	24,5	58,8
podíl na životě	%	11,0	13,9	10,3	13,0	9,1	12,7	11,8	10,1	20,0	5,6	7,6	19,6
obnova vesnice	%	17,4	19,4	13,2	22,1	9,1	18,2	17,7	21,4	40,0	2,8	16,9	27,5
suroviny	%	53,2	58,3	54,4	54,5	90,9	61,8	43,1	46,4	100,0	63,9	52,8	45,1
jiné	%	5,50	5,56	5,88	5,19	0,00	3,64	9,80	3,57	0,00	0,00	11,3	3,92

Tab. 27 Nejčastější pozitivní projevy zem. činnosti podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Je něco, co by podle Vás mohlo dané problémy řešit?

Podle grafu 19 celkem 64,83 % dotázaných navrhuje jako možnost zlepšení stavu venkova tvorbu biokoridorů, obnovu alejí, starých cest a stromořadí. Tyto odpovědi jsou v příkrém rozporu s otázkami o spokojenosti se stavem okolní zeleně. Spokojeno je 58,75 % respondentů (tab. 25).

Opravy a zkrášlení budov navrhuje 58,62 % dotázaných. Tato otázka koresponduje s nespokojeností se stavem okolních budov. Není spokojeno 82,75 % respondentů (tab. 24). V malé míře jsou zmíněny radikální názory občanů (tab. 28). Omezení dopravy (13,1 %), snížení intenzity hospodaření (12,41 %), zrušení zemědělského závodu (4,83 %) dotázaných. Z tabulky 28 vyplývá, že trvale bydlící na venkově jsou důraznější v požadavku oprav budov, rekreační preferují obnovu zeleně, tvorbu biokoridorů a alejí. Chí-kvadrát test však signifikantní rozdíly mezi TB a RN neprokázal, rovněž ani muži a ženami ne, i když se jeví, že muži navrhují více opatření, jako jsou opravy budov, omezení dopravy, ochranná zeleň (technická opatření). Přestože ženy nejsou spokojeny se stavem zemědělských budov (dotazník, ot.č.9), jen 53,3 % navrhuje jejich opravy. Chí-kvadrát test ukázal, názory na zlepšení stavu venkova nezávisí na věku, ani na vzdělání respondentů.



Graf 19 Návrhy řešení daného stavu podle respondentů - relativní četnost odpovědí (vlastní tvorba)

Je něco, co by podle Vás mohlo dané problémy řešit?													
	jedn	TB	RN	muž	ženy	> 25	35	55	< 62	zš	uč	sš	vš
celkem	osob	109	36	68	77	11	55	51	28	5	36	53	51
ochr. zeleň,	osob	30	11	22	19	5	13	15	8	1	15	14	11
snížit intenzitu	osob	13	5	9	9	2	8	4	4	1	4	8	5
oprava budov	osob	69	16	44	41	4	28	37	16	1	29	29	26
přemístit farmu	osob	3	4	3	4	0	3	4	0	0	2	1	4
omezení dopr.	osob	13	6	11	8	2	6	5	6	1	3	5	10
biokoridory,	osob	66	28	46	48	4	36	33	21	2	28	35	29
více informací	osob	25	8	15	18	3	11	13	6	1	5	8	19
jiné	osob	7	2	2	7	2	5	1	1	1	1	3	4
ochr. zeleň,	%	27,52	30,6	32,4	24,7	45,5	23,6	29,4	28,6	20,	41,7	26,4	21,6
snížit intenzitu	%	11,93	13,9	13,2	11,7	18,2	14,5	7,84	14,3	20,	11,1	15,1	9,8
oprava budov	%	63,30	44,4	64,7	53,3	36,4	50,9	72,5	57,1	20,	80,6	54,7	50,9
přemístit farmu	%	2,75	11,1	4,41	5,19	0,00	5,45	7,84	0,00	0,0	5,56	1,89	7,84
omezení dopr.	%	11,93	16,7	16,2	10,4	18,2	10,9	9,80	21,4	20,	8,33	9,43	19,6
biokoridory,	%	60,55	77,8	67,6	62,3	36,4	65,5	64,7	75,0	40,	77,8	66,0	56,9
více informací	%	22,94	22,2	22,1	23,4	27,23	20,0	25,5	21,4	20,	13,9	15,1	37,3
jiné		6,42	5,56	2,94	9,09	18,18	9,09	1,96	3,57	20,	2,78	5,66	7,84

Tab. 28 Návrhy řešení daného stavu podle respondentů v závislosti na vztahu k venkovu, pohlaví, věku a vzdělání (vlastní tvorba)

Dosažené vzdělání a věková struktura a ekonomické postavení respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 35,66 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů, 34,27 % se středoškolským vzděláním s maturitou, 26,57 % vyučených a jen 3,5 % se základním vzděláním. Tito dotázaní byli studenti. Zastoupení respondentů podle dosaženého vzdělání neodpovídá dlouhodobému výzkumu o snižování vzdělanosti na venkově dané oblasti (Francírek, 2001). Tyto údaje jsou patrně zkresleny možností připojení na internet nebo stupněm počítačové gramotnosti.

Věková struktura respondentů částečně odpovídá věkové struktuře venkova. Nejvíce, 44,76 % dotázaných je ve věku 46 – 65let, ve věkové kategorii 26 – 45 let je 38,46 % dotazovaných. Ve věku 66 a více let odpovědělo 9,09 % občanů. Mladších 25 let odpovědělo 7,69 %.

5.3 SWOT analýza ZS Skalsko s.r.o.

- Dobrá poloha, ve vztahu ke hlavním dopravním uzlům (Mladá Boleslav, TTD Dobrovice, Praha).
- Kvalitní půdní fond – záruka dobrých hospodářských výsledků.
- Silná tradice, dobré podmínky po transformaci.
- Kvalitní mechanizace – záruka kvality a efektivity, nemalé zisky s poskytováním služeb.
- Fungující chov skotu.
- Diverzifikační projekty – BPS Valovice, Skalsko, již zmíněné poskytování služeb.
- Dobrá spolupráce s obecními úřady.
- Aktivita mimo podnik, účast v PO, v profesních organizacích, působení ve prospěch jak zemědělství jako celku, tak i v uplatnění svých postojů u jednotlivých komodit: řepařské komise při TTD Dobrovice., člen představenstva SPCČ (Svaz pěstitelů cukrovky české), majetková účast v jiných subjektech.
- Dobrý management, dobrá finanční situace podniku, dobrá pozice na trhu.
- Vysoká efektivita práce.

Slabé stránky:

- Nedostatek prostoru na stavební rozvoj farmy.
- Bezprostřední blízkost obytných zón
- Industriální vzhled objektů
- Značná vzdálenost některých vlastních provozů – logistické náklady

Příležitosti:

- Rozšíření diverzifikace – nezávislost na výkyvech trhu se zemědělskými komoditami.
- Investice do modernizací technologií
- Výchova nových mladých zaměstnanců

Hrozby:

- Nedostatek kvalifikovaného personálu.
- Nejistá situace ve vývoji trhů se zemědělskými komoditami.
- Nejistá – nejednotná zemědělská politika EU
- Růst nájmů zemědělské půdy (spekulace).
- Nárůst tlaků na snižování škodlivých vlivů na okolí.

6 Diskuse

6.1 Kvalitativní a kvantitativní výzkum

Ve středověku se začaly tvořit základy půdorysu kulturní zemědělské krajiny a jejich otisky je možné najít i dnes. Na podobu krajiny měl vliv vlastník a uživatel půdy – velkopodnikatelé již v minulých staletích scelovali půdu. K největší vlně scelování došlo až ve 2. polovině 20. století jako důsledek výkonnější mechanizace i jako důsledek módy nebo demagogických příkazů. Historický vzhled vesnice, přes některé direktivní příkazy (štitová orientace protipožární opatření), se vyvíjel zcela účelově a měl svá opodstatnění, ze kterých se dodnes můžeme poučit. Také sociální a kulturní vývoj nelze opomenout, vždyť každé místo je tak dobré, jak dobří a pracovití lidé tam jsou.

Z výsledků pozorování, sběru dat i z výzkumu vyplývá fakt, že farma Zemědělské společnosti Skalsko s.r.o. je z hlediska hospodářského patří mezi nejlepší závody v republice.

Změna struktury zam. Utlum zemědělství a zvýšená produktivita práce vede k drastickému snížení počtu osob zaměstnávaných v tomto resortu. Zákonitě následuje změna struktury zaměstnanosti na venkově. Zemědělské podniky zaměstnávají jen malou část místních občanů. Jak uvádějí elektronické zdroje <www.infoabsolvent.cz>. a <<http://www.ctk.cz/>>, za posledních dvacet let poklesl počet lidí zaměstnaných v českém zemědělství z 533 tis. lidí (1990) na současných zhruba 105 400 (2012). Podobným procesem prošla i sledovaná farma. Jak uvádějí pamětníci i vedení závodu, před rokem 1989 zaměstnávalo tehdejší JZD více než dvě stovky lidí. V současnosti je to pouhých 63 (44 místních) obyvatel. Toto způsobilo obrovské změny českého venkova. A protože žádný jev nezůstává osamocen, spouští to lavinu doprovodných jevů. Ač v období poměrně vysoké nezaměstnanosti toto nezajišťuje příliv mladých vzdělaných lidí do zemědělských závodů. To potvrzuje i vedení zem. závodu. Důvodem nezájmu mladých lidí je namáhavá práce, sezónnost, zápach, nízká prestiž apod. Může tedy nastat situace, kdy je problematické obsazení některých pracovních míst kvalifikovanými, mladými lidmi.

Dojíždění za prací. Nedostatek místních pracovních příležitostí, zvláště u mladších lidí, vede k pracovní migraci. Vidina jistoty a dobrého finančního ohodnocení především v Auto škoda a.s. láká mnoho pracovních sil. Auto škoda a.s. je největším regionálním zaměstnavatelem, na jehož provoz navazuje i mnoho subjektů v okolí. Dá se tedy říci, že většina vyjíždějících vděčí za své zaměstnání právě Škodovce. Ostatní zaměstnavatelé, především v oblasti služeb, jsou v minoritě.

S faktem vyjíždění mimo obec souvisí i vzdálenosti, které musí pracující denně nebo týdně urazit. Porovnání se zahraničními zdroji (Patridge 2010) přináší zajímavý výsledek. Zatímco v Saskatchewanu v Kanadě zůstávají dvě třetiny pracujících v místě bydliště, v okolí pozorované oblasti naopak takřka dvě třetiny pracujících za práci dojíždí. Ve zprůmyslnění zemědělství jsme s Kanadou asi na stejné úrovni. Příčiny budou jiné.

Více než 55 % trvale bydlících respondentů je nuceno vyjíždět za prací (přibližně stejný poměr mužů a žen). Tento jev je bohužel patrný i u rekreatantů – 36 %. Z hlediska polohy Skalska je největší podíl trvale bydlících vyjíždějících do vzdálenosti 20 km (Mladá Boleslav) – 39,5 %. Z věkového hlediska jsou to lidé v produktivním věku, z věkové kategorie 35 let 72 %, kolem 55let 68 % (tab. 22).

Ze zmiňované tabulky vyplývá zajímavý výsledek, poměr dosaženého vzdělání a vyjížděním za prací. Vzdělání lidé nenacházejí na venkově uplatnění a jsou nuceni dojíždět do větších center (Mladá Boleslav, Praha apod.). S ubývajícím spojením se zemědělstvím mění se i vztah obyvatel k samotnému venkovu. Dochází tak k pozvolnému rozkolu místních zaměstnaných v zemědělství a vyjíždějícími. Také zjištění Ouředníčka, Špačkové a Feřtrové (2011) potvrzuje, že snižující se podíl zaměstnanosti v místě bydliště vede k odlivu lidí z venkova. Doprovodným jevem migrace je proměna věkové struktury venkova. Jak tvrdí Fialová, Vágner (2005) běžná vesnice našeho okolí oproti městu stárne a vylidňuje se. To potvrzuje i Francírek (2001). Je to způsobeno především nedostatkem pracovních míst, ale i většími nároky mladých, které vesnice nemůže uspokojit. Bohužel tento jev není charakteristický pouze pro nás, ale jak uvádí Válka (2011), i pro okolní země, jako např. Itálie, Rakousko či Bavorsko. Přestože většina dotázaných se shodla v názoru, že v obci je nedostatek pracovních míst (tab. 23), je zcela nereálná možnost nápravy jak ze strany vedení ZS, tak i obce.

Migrace nebo vazba na rodiště – nechuť ke změnám? V obousměrných migračních prouděch převažují mladí lidé, vykazující vyšší stupeň mobility. Obecně vyšší podíl lidí důchodového věku, se stěhují do přírodně hodnotného prostředí. Vesnice nám tak opět nezadržitelně stárne. Tohoto faktu si všímají i sami obyvatelé obcí. Z dotazníkového šetření vyplývá, že více než polovina respondentů je si toho vědoma (tab. 21).

Venkov však nemá rád změny, velkým problémem souvisejícím s nedostatkem pracovních míst je i vazba na svůj dům, svoje kořeny. Ti, kteří se narodili na své vsi, ji neradi opouštějí. Přestěhování za prací je věcí nemyslitelnou, reálnou jen pro mladou generaci. Podle názorů Čermáka (2001), Luxe a Senegy (2007) je ochota stěhovat se za prací v České republice relativně nízká a je do značné míry nahrazována denní i nedenní vyjížděnkou za prací nebo

vzděláním. Patrně je to způsobené i vazbami k rodině, bydlišti nebo rodnému kraji. Podle tabulky 13, velká část dotázaných TB respondentů obývá vlastní dům (66,9 %). Pokud k nim vztáhneme počet těch, co bydlí ve vlastním bytě, dojdeme dokonce k číslu 90 %.

Vysoký podíl starousedlíků je spojen s tradičním pojetím bydlení na venkově. Předávání rodinných domů po několik generací nejen umožňuje vlastní bydlení, ale i vztah k němu a svému okolí. Dá se tedy říci, že na tradiční vesnici stále přetrvává fenomén více generačního bydlení, které má určitě svá opodstatnění. Sen vlastního domku je na tradiční vesnici takřka realitou. Tradiční vesnice se ve většině sestává z rodáků nebo starousedlíků.

Jednou z možností, jak zastavit vylidňování a stárnutí venkova je názor Partridge (2010), že lidé by pracovali ve městech a v místě bydliště by si zachovali venkovský způsob života.

Nový spoluobčané? Ano či ne. Je velmi časté, že pokud se na vesnici nastěhuje městský občan, přináší s sebou i městský způsob života a pokládá to většinou za svůj přínos. Pokud byste ho označili za venkovana, byla by to pro něj urážka. Co takový člověk přináší svému bydlišti? Odjíždí většinou autem (hromadnou dopravu tedy nepodpoří), děti s sebou odváží do městských školek a škol (místní školy nepodpoří), tam nakupuje a společensky se vyžívá, takže do svého bydliště přijíždí skutečně jen na nocleh. Pokud se společensky angažuje v místě bydliště, tak často záporně vynucováním svých (často z našeho pohledu sobeckých) potřeb a názorů (parkovací místa, štěkání psů, kokrhání kohoutů, jízda zemědělských strojů a zemědělská činnost na vesnici obecně). Takoví obyvatelé venkova většinou nic pozitivního nepřinášejí a toto využití venkova patrně není nejvhodnější. Tento názor potvrzují i respondenti (graf 18).

Mezi **výhody a nevýhody bydlení na venkově**, na které je poukazováno, jasně dominují klid, příroda, vlastní dům (graf 16). Prakticky shodně odpovídali trvale bydlící i rekreatanti. Zajímavým faktem jsou údaje z tab. 17. Předpokládalo by se, že ženy budou více citově zainteresované (klid, příroda). Ženy si více považují práce v místě (patrně snadnější péče o děti), také méně si stěžují na dojíždění. Zcela zásadní pro náš výzkum je nedostatek pracovních míst na venkově tab. 18. Tento fakt je patrný jak u trvale bydlících tak u rekreatantů. Nezáleží na pohlaví nebo věku, nedostatek zaměstnání trápí každého. S tím je spojena neochota nebo spíše nechut' k zásadním změnám (graf 18), přestože je velká část dotázaných výrazně vnímá. Jak již bylo zmíněno, 50,34 % dotázaných se domnívá, že venkov stárne.

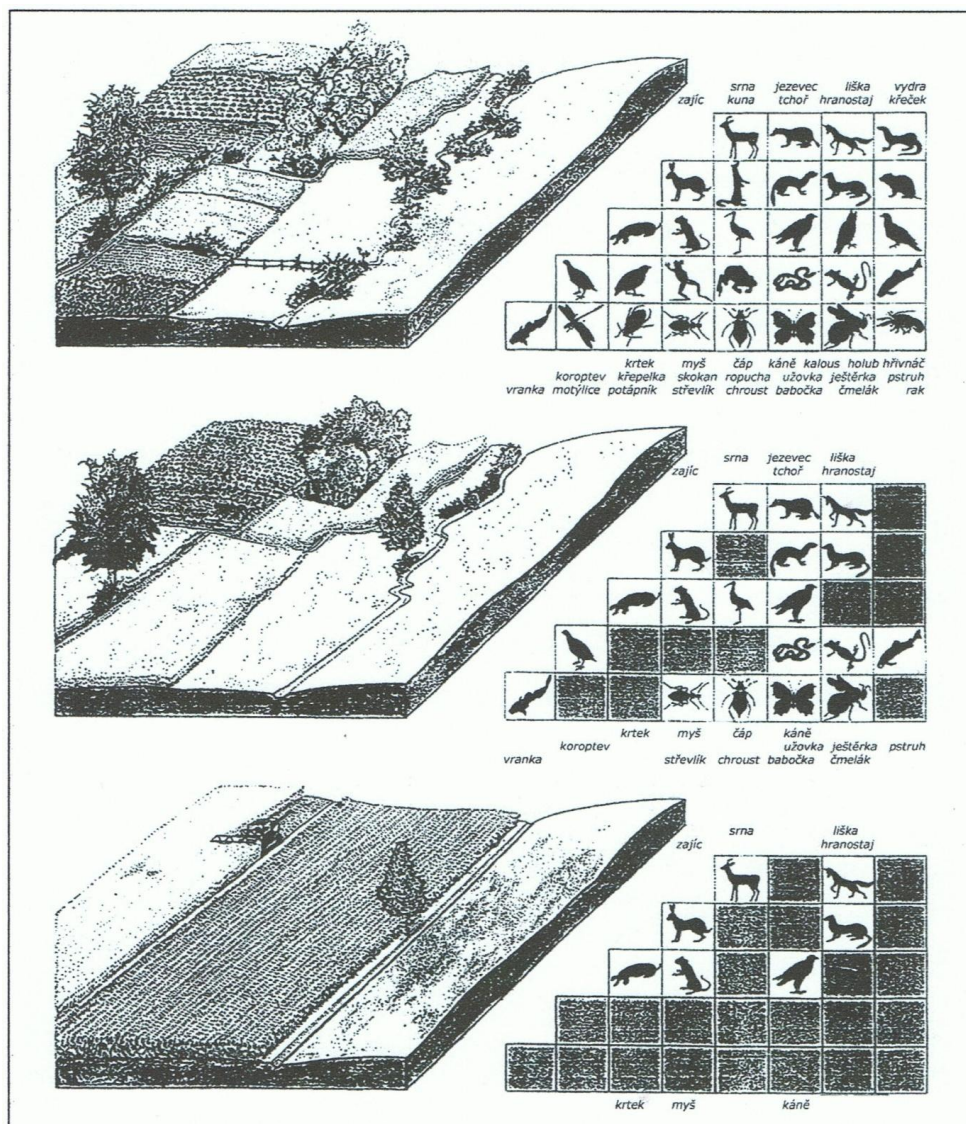
Vnímání výhod a nevýhod zemědělské činnosti. Přes malé množství pracovních příležitostí je stále zemědělství vnímáno podle grafu 20, jako významný poskytovatel práce (58,62 % dotázaných), toto přetrvává u starších obyvatel. Naopak zemědělství jako zdroj surovin

je vnímáno především mladými. Jak již bylo zmíněno, je značný rozkol mezi vnímáním stavu zeleně a fádností krajiny. Z hlediska nevýhod zem. činnosti překvapil údaj z grafu 19 o znečištění vozovek (40 % nespokojených). Podle tabulky 26 se jedná o větší část mužů. Můžeme se jen domnívat, že jim vadí znečištění jejich plechových miláčků. Také fakt, že občané více vnímají zápach (21,38 %) oproti předpokládanému hluku (14,48 %). Z leteckých snímků (obr. 2,3) a nákresu (obr. 9) je patrné, že díky převládajícímu směru proudění vzduchu je zápachem obtěžováno jen malé území ve východní části obce. Hluk vadí převážně starším, mladým poslouchajícím hlasitou moderní hudbu to patrně nevadí.

Stav vesnice – budovy. Velmi průkaznou, vzhledem k obsahu práce byla otázka týkající se stavu vesnice, přesněji řečeno vzhledu a stavu budov a okolní zeleně (tab. 24, 25). Celkem (82,75 %) dotázaných je více méně nespokojeno se stavem nebo vzhledem zemědělských budov. Tento fakt je typičtější pro muže, starší věkové skupiny a obyvatele se středním vzděláním. Přestože ženám také vadí vzhled budov, nápravu tohoto stavu příliš nenavrhují (graf 21, tab. 28). Tato informace zcela koresponduje s případnými návrhy na zlepšení stavu venkova. Nastává však otázka, jakým způsobem daný problém řešit. Česká legislativa nemá příliš řešení k nápravě dané situace. O tom se zmiňuje i vedení obce. Nejsou to však jen zchátralá vesnická stavení navrácená v restitucích potomkům původních hospodářů. Jak naznačují fotografie nejen osmdesátá léta minulého století ale i současný způsob intenzivní zemědělské velkovýroby příliš nekoresponduje s tradiční venkovskou zástavbou. Vždyť se ve sledované oblasti se jen pár metrů od sebe nachází vyhlášená Vesnická památková oblast (1995) a moderní industriálně pojatý zemědělský závod (obr. 2-4). Tato disharmonie je bohužel patrná ve většině českých obcí. Můžeme být však rádi, že podnik funguje a o své budovy se stará, i když patrně památkář, či architekt neplesá. Jsme nezřídka svědky toho, že útlum zemědělské výroby je spojen se vznikem venkovských brownfields.

Stav vesnice – zeleň. Trochu odlišný případ nastává v oblasti zeleně v obci a v jejím okolí. 58,62 % obyvatel je spokojeno se stavem zeleně (tab. 25). Přesto podle tabulky 26 obyvatelům ve velké míře vadí monotónní, fádňí krajina s velkými plochami monokultur v okolí (44,82 %) – 51,4 % trvale bydlících!, 25 % rekreantů, především mužům. Změny, které navrhuje dotázaní (tab. 28), se velkou měrou týkají především zeleně a okolní přírody – tvorba biokoridorů, obnova sadů, cest alejí (64,82 %), tvorba ochranné zeleně uvnitř obce (28,28 %). Návrhy řešení zlepšení okolní zeleně zaujaly všechny kategorie respondentů. Trvale bydlící na venkově jsou důraznější v požadavku oprav budov, rekreanti preferují obnovu zeleně, tvorbu biokoridorů a alejí. Bohužel navrhovaný stav věcí příliš nepodporuje intenzivní způsob zemědělské prvovýroby dané lokality. Tento problém výstižně popsal

Lokoč (2012): Zemědělská krajina je tvořena větším či menším počtem krajinných prvků, které vytvářejí její krajinnou strukturu. Kromě zemědělsky využívaných ploch se v zemědělské krajině vyskytují takové plochy, které nejsou zemědělsky využívány nebo jen částečně. Navzdory že je jejich hospodářský význam zanedbatelný, mají především v intenzivně obhospodařované (často monotónní) zemědělské krajině z hlediska ekologické stability zásadní význam. Jsou refugii významného množství druhů rostlin a živočichů, zastávají funkci biokoridorů (obr. 8). Kromě zmíněné ekologické funkce plní krajinné prvky také např. funkci vodoochrannou a půdoochrannou (protierozní význam). Jejich další funkce může být estetická – vytvářejí krajinné nebo orientační dominanty z hlediska historického nebo pro větší živočichy.



Obr. 8. Změna biodiverzity v důsledku snížení pestrosti krajinných prvků v zemědělské krajině (Wieger, Wilerová, 1997)

Vacek (2013) shodně tvrdí, že estetická hodnota krajiny přispívá ke spokojenému životu obyvatel, Obnova estetických hodnot české krajiny musí být založena na promyšleném vyvážení všech faktorů ovlivňujících její ráz. Nová krajina vzniká pro užitek, ne pro krásu a harmonii, a přesto získává osobitost a krajinný půvab.

Je patrné, že v tomto ohledu je na českém venkově a v české krajině mnohé co napravovat. Změna daného stavu je záležitostí nejen zemědělců ale i zájmových a občanských iniciativ a občanů samotných. Např. Český myslivecký svaz by mohl mnohé projekty zastřešit a podpořit.

Se stavem, vzhledem venkova přímo souvisí i vztah obyvatel k zemědělské činnosti (tab. 19). Negativní reakce byli pouze ojedinělé, většinou je zemědělská výroba vnímána jako součást venkova a to možná překvapivě i od rekreatantů, i když si jí o něco méně všímají. Z možných návrhů řešení na zlepšení stavu venkova byla jen nepatrná část dotázaných pro omezení hosp. činnosti (12,41 %) a pro přemístění resp. zrušení jen (4,83 %) dotázaných. Tyto extrémní návrhy nepatrně více zmiňovali rekreatanti. Vztah věku a vzdělání vzhledem k malému vzorku je nepatrný.

Většina pracovních dotázaných je v zaměstnaneckém poměru. Z tohoto vyplývá i mylná vidina venkova jako ráje drobných a středních živnostníků. Drobný živnostník potřebuje ke své existenci solventní zákazníky, a ti se v jeho okolí nenacházejí. Toto zjištění koresponduje se SWOT analýzou Mátl et al. (2010). O to více to platí pro soukromě hospodařící rolníky. V sledované lokalitě, tedy ŘVO je jen málo drobných zemědělců. Buď se sdružují do různých forem spolupráce, nebo o nich nelze hovořit jako o drobných. Charakterem zemědělství v této oblasti je intenzivní hospodaření, většinou bez ŽV.

Navrhovaná řešení ve Skalsku

Zápach a hluk. Možným řešením je snížení počtu hospodářských zvířat. Tím se ovšem sníží rentabilita podniku, snížení počtu pracovních míst a snížení produkce kejdy na výrobu bioplynu. Se snížením rentability přímo dotčených provozů se zmenší i potřeba pracovních míst obslužných provozů.

Farma je vícebodový malý až střední zdroj znečištění. Podle přílohy k nařízení vlády č. 353/2002 Sb., Přílohy č. 2, bodu č. 8 (referenční a snižující technologie emisí amoniaku u chovu hospodářských zvířat) lze snížit emise amoniaku přimícháváním látky snižující emise amoniaku. Z tohoto důvodu je možné počítat přibližně poloviční produkci amoniaku. V minulosti byl úspěšně odzkoušen přípravek pro snižování emisí amoniaku v uskladněné kejdě. Jedná se o biologický preparát, kdy přírodní enzymy rychle rozkládají bílkoviny, škrob,

celulózu, živočišné a rostlinné tuky a oleje a zlepšují konzistenci kejdy. Odstraňuje inkrusty a kaly a výrazně se snižuje zápach a emise amoniaku do venkovního prostředí. Toto však výše zmíněné nařízení ukládá jen velkým znečišťovatelům. Přimíchávání látek snižující emise amoniaku je v tomto případě dobrovolné a zvyšovalo by náklady na KD. Dalším řešením snižování intenzity zápachu je dodržování technologické kázně (dodržování mikroklimatu stáje, ventilace, pravidelný odvoz kadaveru apod.). Dalším možným řešením je výstavba ochranného valu v kombinaci s výsadbou ochranné zeleně ve východní části areálu. Problém je v prostorovém řešení a investičních prostředcích. Nutností je dokončení digitalizace pozemků a vyřešení vlastnických vztahů (církevní restituce). Došlo by mj. i k záboru orné půdy nebo manipulačních ploch. Vybudování ochranného valu by znamenalo přemístění značného množství zeminy. Vznikla by však nová dominanta při příjezdu do obce.

Celoroční doprava. Zvětšení skladových kapacit na kukuřičnou siláž v areálu (snížení dopravy během roku). Problém je s vhodnými prostory a investičními prostředky. Jak bylo zmíněno v předešlých částech, růst areálu je omezen a kapacita vyčerpána.

Rušivý vzhled při příjezdu do obce. Vhodně zakomponovaná zeleň, popřípadě povrchová úprava objektů (nátěr, obložení apod.). Příkladem může být vtipná a estetická úprava sil na uskladnění cementu v betonárkách (fy. ZAPA).

Budování nebo obnova biokoridorů, starých cest, alejí a sadů je sice velmi lákavou změnou fádni krajiny, ale jak již bylo zmíněno, není to jednoduché (majetkové vztahy, restituce, digitalizace), ekonomicky nezajímavé (nákladné, snižuje to efektivitu a nasazení zem. techniky).

Hluk z posklizňové linky. Protihlukové opláštění dopravních cest (dopravníky), nebo omezení nepřetržitého provozu (vysoké náklady). Hluk způsobený dopravou - snížení pojezdové rychlosti traktorů pod 30 km/hod. Používání traktorových pneumatik se šípovým vzorkem je doprovázeno při vyšších pojezdových rychlostech nepříjemným hučením. Toto opatření bylo již učiněno, zbývá kontrola jeho dodržování.

Prašnost a znečištění vozovek – povinnost pravidelného čištění a údržba komunikací vyplývá z dané legislativy:

Zákon o silničním provozu - č. 361/2000 Sb. - §23, < <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-silnicnim-provozu/cast-1-hlava-2-dil-3-oddil-1-paragraf-23>>

Zákon o pozemních komunikacích - č. 13/1997 Sb., §19, § 28

. <<http://zakony.centrum.cz/zakon-o-pozemnich-komunikacich/cast-6/>>.

Nevhodné umístění bytových domů. Vyřešení majetkových vztahů, úplná revitalizace okolí domů (zeleň, příjezdové cesty, oprava vzhledu domů, účelové oplocení – rozdělení areálů).

Přestože je ZS Skalsko s.r.o. hlavním znečišťovatelem v obci, je nutno podotknout, že je i zásadním zaměstnavatelem v obci. Podnik se snaží spolupracovat s obecním úřadem a ostatními zástupci kulturního a společenského života v obci. Podílí se na pořádání společenských akcí, podporuje sport a třeba i základní školu materiální i finanční formou. Je jasné, že pokud pracujeme se zvířaty, ta budou produkovat výkaly a zápach. Pokud vytváříme nějaké hodnoty, přináší to nějaké nechtěné produkty – prach, hluk, zvýšená doprava. Chod závodu však přináší i pracovní místa a daňové odvody v místě sídla závodu. Je tedy jen věcí kompromisu jak tyto vlivy vyrovnat. Žádný závod není bez škodlivých vlivů. Také určitá míra tolerance ze strany obyvatel je na místě. Otázkou je přijatelná hodnota pro všechny zúčastněné strany.



Obr. 9 Náskres navrhovaného řešení na zmírnění negativních jevů ZS Skalsko s.r.o. na okolí (http://www.mapy.cz/#!t=s&x=14.759369&y=50.424455&z=15&d=muni_4046_1 - upraveno)

6.2 Zdůvodnění SWOT analýzy

Silné stránky:

- ZS Skalsko s.r.o. je zásadním pěstitelem cukrovky, obilovin a řepky, její poloha v rámci logistických přesunů ji do značné míry preferuje.
TTD Dobrovice – cca 24 km
Výkupní organizace – cca 12 – 35 km
Připojení na R-10 – cca 13 km
- Jak již bylo zmíněno v kap. 4.1.3. Leží sledovaná oblast ve velmi intenzivní krajině (ŘVO), kde je přes 93 % půdy zorněno (KES A). Hodnoty BPEJ (bonitačně půdně ekologické jednotky) dosahují hodnot od 11,0 po 14,7. To předurčuje ZS k vysokým hospodářským výsledkům.
- Otázky transformačního procesu, perspektivy chovu skotu a trendy používání moderní techniky a technologií osvětlili vedoucí ZS. Byly zmíněny v kap. 4.1.3 a částečně v kap. 5.1.1. Chov skotu přináší efekt nejen v produkci mléka, masa, ale i hovězí kejdy jako vstupní suroviny bioplynové stanice. Používání moderní techniky zajišťuje nejen zvýšení produktivity, ale také nemalé finanční prostředky z poskytování služeb mechanizací.
- ZS je silným regionálním hráčem v oblasti zem. výroby. Jak zmínil ředitel závodu, je nutností si své aktivity „ohlídat“, vedení závodu je velmi aktivní v profesních a odbytových organizacích, což je pochopitelné.

Slabé stránky:

- Jak vyplývá z kapitoly 4.1.3. a z příložených fotografií (obr. 2,3) je rozvoj celého areálu do značné míry omezen a to nejen okolní zástavbou, ale i pozemky zahrnutými do církevních restitucí. To do značné míry omezuje rozvoj farmy, ale také rozvoj bytové zástavby, popř. revitalizaci objektů.
- Přestože je areál takřka ideálně uprostřed obhospodařovaných pozemků, je součástí ZS i několik vzdálenějších provozů: Např. Bělá – Výsluní (cca 19 km), Náhlov (48 km), což zvyšuje náklady a časové prodlevy (přesuny techniky a komodit).

Příležitosti:

- Vedení ZS včas rozpoznalo možnost využití diverzifikačních projektů pro české zemědělství a využívá jich hojnou měrou (kap. 4.1.3.). Příkladem jsou dvě bioplynové stanice, které vlastní nebo spoluvlastní. Společně s již zmíněným používáním moderní

techniky ve službách je zárukou zmírnění případných výkyvů na trhu se zemědělskými komoditami.

- To vše předpokládá kvalitní mladý, kvalifikovaný personál, kterému závod může poskytnout moderní perspektivu.

Hrozby:

- Jak již několikrát v práci zaznělo, přes výrazné snížení počtu zaměstnaných v zemědělství, se na některých pozicích projevuje nedostatek kvalifikovaných a především mladých lidí. (kap. 5.1.1.),
- Jako silná hrozba vyvstává otázka dotační politiky EU, která je značně nejednotná a z velké míry podléhající jak politickým, tak lobistickým a národním tlakům a vlivům.
- Po prolomení omezení prodeje zemědělské půdy zahraničním investorům, dochází v některých oblastech k masivnímu skupování půdy. A to buď zahraničním, nebo tuzemským kapitálem. Tyto subjekty navyšují výkupní ceny, které mnohdy převyšují tabulkové hodnoty až o 100 %. To si zemědělec zpravidla nemůže dovolit. Vzniká tak nebezpečí spekulace, či razantního zvyšování nájemného za půdu.
- Tlak okolí vede každého podnikatele ke snižování negativních vlivů na okolí souvisejících s jeho činností. Ve sledované oblasti byl tento fakt jedním z cílů práce. V kap. 5.2. se občané jasně vyjádřili jak a v jaké míře ovlivňuje zemědělská farma své okolí. Je patrné, že správný hospodář by měl tyto hlasy brát na zřetel a počítat s nimi. Neboť jak praví citát „Vox populi, vox Dei“.

6.3 Shrnutí

Stav dnešní zemědělské krajiny je projevem rovnováhy současných faktorů, které na ni působí. Naše krajina ztratila měřítko, estetiku, harmonii, krajinný půvab i přestala vyhovovat řadě rostlinných a živočišných druhů, které prostě odešly nebo se staly vzácnými. Na vině ale není zemědělství. Viníka hledejme jinde. Současný zemědělec se chová tak, jako se choval vždy, tedy i v době, kdy výsledkem jeho práce byla tradiční harmonická česká krajina a chová se stejně, jako se chováme my všichni, nebo velká většina z nás. Racionálně. Dělá pouze to, co mu přináší užitek a umožňují přírodní, sociálně ekonomické, kulturní a hlavně politické, přesněji legislativní podmínky. Jeden zásadní rozdíl zde přece jenom je. Na rozdíl od původního průměrného zemědělce, tedy typického sedláka, je často ten současný zemědělec v lepším případě pouze zemědělský hospodář, v tom horším, manažer

podnikající v zemědělství, který nemá historickou zkušeností vytvořený vztah k půdě a ke krajině. Zkrátka nemá zapuštěny kořeny. Půda je pro něj pouze výrobní prostředek sloužící k zajištění maximálních výnosů. Chybí jim odpovědnost k synům, ale i závazek k otcům. Toto je přímý důsledek vykořenění hospodářů v letech 1945 až 1952 (Vacek, 2013). V devadesátých letech, v období privatizací a restitucí se předpokládalo, že vesnice naváže na stav po druhé světové válce. Ale zvláště v intenzivních zemědělských výrobních oblastech se zemědělské závody transformovaly do velkých kolosů, které však na rozdíl od komunistické éry pracují efektivně. Tomu odpovídá i velikost a vzhled mnohých farem. Velkou cestu ušly tyto podniky v oblasti ochrany životního prostředí a přírody. Ne vždy bychom však majitele a provozovatele mohli za všechny projekty pochválit. Především industriální vzhled a intenzita výroby farem je trnem v oku urbanistům, památkářům, ochranářům, ale především obyvatelům venkova.

Z prostudovaných materiálů, dotazníkového šetření a vlastního výzkumu vyplývá několik důležitých faktů, kterými se ubírají zemědělské farmy, vesnice a venkov obecně. Ke změnám nedochází v průběhu několika generací, jako tomu bylo v minulosti. Vývoj lidské populace se natolik zrychlil, že změny se neměří na generace, ale na desetiletí či dokonce roky. Se změnami venkova se pochopitelně mění i lidé, jestli k lepšímu nebo horšímu prokáže budoucnost. Shrňme tedy některá fakta vyplývající z této práce:

- Po politických změnách devadesátých let venkov nedokázal navázat na všechny tradice soukromého hospodaření na venkově, zvláště v intenzivních výrobních oblastech se drobný soukromý zemědělec neprosazuje.
- Transformované zemědělské závody se snaží hospodařit intenzivně podle zásad tržního hospodářství, k tomu přizpůsobují techniku, technologie i vzhled svých farem (industriální).
- V intencích zákona se snaží nezatěžovat životní prostředí, mnohé se zlepšilo.
- Vzhledem k vysoké intenzifikaci jsou zemědělské závody spíše marginálními zaměstnavateli, přesto není nadbytek mladých kvalifikovaných lidí ochotných pracovat v zemědělství.
- I z tohoto důvodu jsou venkované ve velké míře nuceni za prací vyjíždět nebo migrovat. Tradiční vesnice, bez suburbií stárne a vylidňuje se.
- Z vesnice odchází i drobní a střední živnostníci, venkov postrádá kupní sílu.
- Přesto vzrůstá ochota bydlení na venkově, jsou to však zpravidla jen noclehárny lidí zaměstnaných ve městech. Chybí kontinuita a tradic.

- Tito nově příchozí přinášejí sebou městské potřeby a zvyky, které si mnohdy vynucují.
- Je poukazováno na zhoršující se mezilidské vztahy na venkově.
- Obyvatele trápí špatný stav a vzhled zemědělských budov a žádají jejich revitalizaci.
- Jsou spokojeni se stavem zeleně v okolí, přesto požadují obnovu nebo budování nových biokoridorů v okolí obcí. Obecně je trápí fádňí monotónní krajina monokultur.
- Pro udržení tradičního venkovského stylu života je nutná jednotná a cílená podpora státu v daleko větší míře, např. rozvoj infrastruktur nebo podpora zaměstnanosti.
- Násilné přerušení života vesnice změnilo i náhled na zemědělství jako celek. Venkovan se čím dál méně ztotožňuje s chodem zemědělství a nevidí jeho problémy. Část obyvatel vnímá zemědělce přezíravě s nezájmem nebo jako zdroj znečištění a problémů vesnice. Práci zde jako podřadnou a nekvalifikovanou. Vesnice bohužel přestává být ryze zemědělskou komunitou se samozásobitelskými schopnostmi, oázou klidu a zárukou dobrých mezilidských vztahů.
- Z práci jsou popsány obdobné problémy nejen v postkomunistických zemích, ale i v ostatních státech Evropy, Severní Ameriky apod.

7 Závěr

Mladoboleslavská farma Zemědělské společnosti Skalsko s.r.o. patří z hospodářského hlediska mezi nejlepší závody v republice. Její vliv na venkovský prostor se projevuje zejména v oblasti personální a v oblasti tvorby krajiny.

- Změny způsobů hospodaření, využívání moderních technologií, útlum produkce některých zemědělských komodit a zvýšení produktivity práce vedlo k razantnímu snížení počtu zaměstnanců.
- Značná část pracovně činných obyvatel je nucena vyjíždět za prací nebo se přestěhovat.
- Nastává odliv mladých a vzdělaných lidí, vesnice stárne a snižuje se její vzdělanost.
- Mění se vztah k venkovu a zemědělství, nastává rozkol mezi zemědělskou a nezemědělskou veřejností.
- I přes výrazný pokles počtu zaměstnanců je zemědělská farma stále významným místním zaměstnavatelem.
- Zemědělská farma se potýká s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků.
- Zemědělská farma je stále významným zdrojem financí a surovin.
- Se snižující se úlohou majoritního zaměstnavatele a snižujícím se hospodářským významem narůstá úloha zemědělce jako tvůrce – správce krajiny
- Vzhled moderní zemědělské farmy spoluutváří vzhled venkova, a to ne vždy pozitivně.
- Zemědělská farma technicky vypomáhá obci a podílí se zde i na kulturním, společenském a sportovním dění.

Klíčové aspekty vlivu, které jsou v dané obci problémové, se týkají především krajiny nebo staveb, zčásti pak zápachu, hluku a nečistot.

- Veřejností je negativně vnímána fádní, monotónní krajina (monokultury, scelené lány).
- Negativně je vnímán i industriální vzhled nových budov nezapadající do kontextu tradiční – historické venkovské zástavby.
- Zchátralý nebo industriální vzhled zemědělských budov je problémem ve vztahu mezi občany, správou obce a majiteli popř. uživateli těchto budov.
- Jsou vnímány negativní vlivy související přímo s chodem farmy (zápach, hluk, nečistoty)

Možné způsoby zlepšení ve vybraném prostoru představují následující opatření:

- tvorba biokoridorů, obnova alejí, sadů, stromořadí a starých cest,
- tvorba ochranné zeleně, ochranného valu uvnitř obce popř. oplocení zemědělského areálu,

- podpora oprav, renovací a zkrášlení budov,
- snížení emisí čpavku přimícháváním sorbentů do krmiv,
- omezení dopravy ve večerních a nočních hodinách a snížení rychlosti vozidel.

Hypotéza, která tvrdí, že zemědělský podnikatelský subjekt musí reagovat na změněné prostředí ve svém okolí, platí například tehdy, posuzujeme-li vlivy změny struktury zaměstnanosti na venkovský prostor. Po propouštění a odlivu kvalifikovaných lidí nastává nedostatek některých zemědělských profesí. Závod je nucen toto řešit nábořem, výchovou vlastních mladých pracovníků, pořádáním kurzů a školení stávajících zaměstnanců.

Pokud se však jedná o vlivy zemědělské činnosti na podobu venkova, pak se zemědělský závod chová racionálně, tržně. Půda je pro něj výrobní prostředek. Dělá to, co mu přináší užitek – zisk, snaží se minimalizovat náklady. Důsledkem toho je fakt, že co není zakázáno, je dovoleno. Aktivity nad rámec nutné legislativy jsou náklady navíc.

Ano, zemědělský závod musí reagovat na změněné prostředí ve svém okolí. Avšak jen v mezích dané legislativy.

8 Použitá literatura

- BENDA, V. 1961. Velkovýrobní technologie živočišné výroby. Praha. SZN. 155s.
- BERANOVÁ, M., KUBAČÁK, A. 2010. Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě. Praha: Libri. 430s. ISBN: 978-80-7277-113-4
- BRABENEC, V., ŠAŘECOVÁ, P., HOŠKOVÁ, P., PROCHÁZKOVÁ, R., LOUDA, Z. 2009. Statistika a biometrika: přednášky a cvičení pro AF a ITS. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta. 271 s. ISBN: 978-80-213-1138-1.
- CÍLEK, V. 2002. Krajiny vnitřní a vnější, Praha. Dokořán. 272s. ISBN: 80-7363-042-7
- CÍLEK, V., LOŽEK, V., MUDRA, P., KUBÍKOVÁ, J., ŠPRYŇAR, P. et al. 2011, Obraz krajiny, pohled ze středních Čech. Praha: Dokořán. 310s. ISBN: 978-80-7363-205-2
- ČERMÁK, Z. 2001. Geografická organizace migračních procesů: obecné tendence a specifika České republiky. Habilitační práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.
- DISMAN, M. 2002. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha. Karolinum. 374 s. ISBN: 978-80-246-0139-7
- FIALOVÁ, D., VÁGNER, J. 2004. Druhé bydlení v periferních oblastech. Praha. Univerzita Karlova v Praze, přírodovědná fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. 74-80s.
- GRASSEOVÁ, M. 2010. Analýza v rukou manažera: 33 nejpoužívanějších metod strategického řízení. Brno. Computer Press. 325 s. ISBN: 978-80-251-2621-9
- HÁJEK, V. 2001. Lidová stavení opravy a údržby. Praha. Grada Publishing, s.r.o. 180s. ISBN: 80-247-9054-8
- HENDL, J. 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha. Portál. 407s. ISBN: 80-7367-040-2
- HORSKÁ, H., SPĚŠNÁ, D. 1996. Signály změn sociálního postavení zemědělců. Praha. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. 39s. ISBN: 9788085898330
- JONGENEEL, R., TONINI, A. 2008. Dairy Quota and Farm Structural Change. A Case Study on the Netherlands. In: Proceedings of the 107th EAAE Seminar, 29 January – 1 February, Seville, Spain.
- KAČÍREK, L. 1999, Skalsko – urbanistická studie. Předměřice n/jiz. KA*KA. 82s.
- KALIVODOVÁ – PECHÁČKOVÁ, D. 1992. Skalsko v kraji boleslavském. Praha. Karolinum. 68s.

- KALINA, R. 1961. Rychlovýkrm kuřat na hluboké podestýlce: Určeno pro pobočky zeměd. a les. společ., druž. a záv. školy práce a zeměd. poradny. Praha. MZVLH. 10s.
- LIBROVÁ, H. 2002. Marginalita, sociální vyloučení a ekologický příznivý způsob života. Brno. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií. Georgetown
- LIU, Y., XU, C. & ZHANG, Y., 2010. An Analysis on the International Competitiveness of China's Traditional Medicine Industry Based on the SWOT Model. *International Journal of Business & Management*. 5(7): 225-229. ISSN: 1833-3850
- LOKOČ, R. 2009 Čeští zemědělci jako správci krajiny. Praha. MU, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií. 215s.
- LUX, M., SUNEKA, P. 2007. Vliv podmínek bydlení na zamýšlenou migraci české populace za práci. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 43 (2): 305–332.
- MÁTL, O., SRNOVÁ, E. 2012. Budoucnost venkova v České republice. Praha. Svaz měst a obcí České republiky. 157s.
- MÁTL, O., SRNOVÁ, E., ŠTEGMANNOVÁ, I. 2010. Analýza potřeb měst po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Praha. Svaz měst a obcí České republiky. 156s.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., FEŘTROVÁ, M. 2011. Sociální prostředí a kvalita života v depopulačních regionech. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 2011. Vol.47. No.4: 777-803
- PARTRIDGE, M., D., ALI, K., OLFERT, M., R. 2010. Rural-to Urban Commuting: Three Degrees of Integration. *Growth and Change*. roč. 41, č. 2, s. 303-335.
- PERLÍN, R. 1998. Typologie českého venkova. *Zemědělská ekonomika*. 44 (8). 349–358.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. Praha. *Geografie*. 115. č. 2. s. 161-187
- PETR, O. 2010. Problémy venkovských oblastí a přístupy k jejich řešení s důrazem na cestovní ruch, In HOLEŠÍNSKÁ, A. (ed.). 1. Mez. kolokvium o cestovním ruchu: Sborník příspěvků, Pavlov. Brno. Masarykova univerzita. 124-141s.. ISBN: 978-80-210-5372-4
- PETRUSEK, M. 1996. Velký sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Karolinum. 879s. ISBN: 80-7184-311-3
- SALZMANN, Z. 1995. Komárov po sametové revoluci. *Český lid* 82. 165s.
- SCHEYBAL, J., SCHEYBALOVÁ, J. 1985. Umění lidových tesařů, kameníků a sochařů v severních Čechách. Ústí nad Labem. Severočeské nakladatelství. 334s. ISBN: 45-010-82 09/11.
- SLEPIČKA, A. 1981. Venkov a/nebo město: lidé, sídla, krajina. Praha. Svoboda, 367s.

- SOUČEK, K., ČÍŽEK, J. 1968. Naučný slovník zemědělský. Praha. ÚZPV. 1220s. ISBN: 07-005-68-04/11
- STEHLÍK, V. et al. 1968. Naučný slovník zemědělský. Praha. ÚZPV. 1220s. ISBN: 07-005-68-04/11
- ŠKABRADA, J. 1999. Lidové stavby, Architektura českého venkova. Praha. Argo. 246s. ISBN: 80-7203-082-5
- ŠVARČÍK, R., ŠEDOVÁ, K. et al. 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha. Portál. 384s. ISBN: 978-80-7367-313-0
- TORREGGIANI, D., TASSINARI, P.. 2011. Landscape quality of farm buildings: The evolution of the design approach in Italy. *Journal of Cultural Heritage* 13 (2012). 59 – 68s.
- UNEP (2011). 2011. Keeping Track of Our Changing Environment: From Rio to Rio+20 (1992 – 2012). Division of Early Warning and Assessment (DEWA), United Nations Environment Programme, Nairobi. 111s. ISBN: 978-92-807-3190-3
- VÁLKA, M. 2011. Sociokulturní proměny vesnice. Brno. Ústav evropské etnologie. 224 s. ISBN: 978-80-210-3908-7
- VĚŽNÍK, A., BENEŠ, J., KONEČNÝ, O. 2010. Regionálně geografické aspekty zemědělství ČR po vstupu do EU. In XV. kongres Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV.
- WIEGER, H., WILEROVÁ, H. 1997. Naturschutz durch ökologischen Landbau. Holm: Deukalion verlag. 306. ISBN: 3930720604
- WORTMAN JR., M., S., A. 1990. Unified Approach for Developing Rural Entrepreneurship in the US. *Agrobusiness.*, roč. 6, č. 3, s. 221-236.

Elektronické zdroje

- Agris Agrární www portál – Agrocenzus 2000 [online]. 2014. [cit. 2014-01-13]. Dostupné z <<http://www.agris.cz/clanek/108421/agrocenzus-2000>>
- ČSÚ Český statistický úřad. Charakteristika okresu Mladá Boleslav. [online]. 21.8. 2012 . [cit. 2013-10-11]. Dostupné z <http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_mlada_boleslav>
- ČSÚ Český statistický úřad. Zemědělství – časové řady. Osevní plochy zemědělských plodin – Česká republika. [online]. 12.2. 2014. [cit. 2012-07-11]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem>

ČSÚ Český statistický úřad. Zemědělství – časové řady. Sklizeň zemědělských plodin – Česká republika. [online]. 12.2. 2014. [cit. 2012-02-14]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem>

ČTK Česká tisková kancelář. Novinky – Počet zaměstnanců v zemědělství klesá. [online]. 16.3.2014. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z <<http://www.ctk.cz/>>

FRANCIŘEK, P. 2001. Integrovaný projekt venkovského mikroregionu SOMBV. Praha. Česká statistická kancelář. [online]. 2001. [cit. 2013-09-10]. Dostupné z <http://www.svazekmbvenkov.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=500052&id=12174&p1=1001>

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce. Zemědělství, lesnictví a rybolov (ISIC 01-05). [online]. 10.1.2014 [cit. 2013-10-10]. Dostupné z <<http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi?Stranka=8-8-61>>

Mapový server Mladá Boleslav. Územně analytické podklady. Textová část ÚAP. [online]. 2010. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z <http://twist.mb-et.cz/ost/uap_text/uap_text_pdf/Cast_B/B_10_Prirodni%20podminky.pdf>

VACEK, O. 2013. Jak to vidím já – Zemědělská krajina. ČZU Praha. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Katedra zahradní a krajinné architektury. [online]. 21.01.2013. [cit. 2014-02-01]. Dostupné z <<http://home.czu.cz/vacek/zemedelska-krajina/>>

VLČKOVÁ, T. Indikátory rozvoje venkova. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. [online]. 2011 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/206632/esf_m/Indikatory_rozvoje_venkova.pdf>.

Wikipedie otevřená encyklopedie. Wikipedie – Brownfields. [online]. 13.3.2013. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Brownfields>>

Zákony od centrum.cz. Zákony ČR – Zákon o pozemních komunikacích – Část šestá - §19, §28. [online]. 1997. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z <<http://zakony.centrum.cz/zakon-o-pozemnich-komunikacich/cast-6/>>.

Zákony od centrum.cz. Zákony ČR – Zákon o silničním provozu – Část první - §23. [online]. 2000. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z <<http://zakony.centrum.cz/zakon-o-silnicnim-provozu/cast-1-hlava-2-dil-3-oddil-1-paragraf-23.>>.

9 Seznam tabulek, grafů, obrázků

Tab. 1 - Migrace lidí ze Saskatchewanu za prací v tisících (Partridge 2010, upraveno)	26
Tab. 2 – Příklady obcí s nejvyšší a nejnižší hustotou zalidnění (Francírek, 2001, upraveno)	32
Tab. 3 – Počet obcí podle velikostních skupin (Francírek, 2001, upraveno)	33
Tab. 4 – Rozdělení obyvatelstva podle velikostních skupin obcí (Francírek, 2001, upraveno)	33
Tab. 5 – Demografický vývoj obyvatelstva od 1.1.-1991 do 31.12.2010 (Francírek, 2001, upraveno)	33
Tab. 6 – Věková struktura obyvatelstva k 31.12.2010 (Francírek, 2001, upraveno)	34
Tab. 7. – Vzdělanostní struktura obyvatelstva. (Francírek, 2001, upraveno)	34
Tab. 8 – Struktura ekonomických subjektů poskytujících pracovní příležitosti (Francírek, 2001, upraveno)	35
Tab. 9 – Struktura pozemků v ha (Francírek, 2001, upraveno)	35
Tab. 10 – Počet evidovaných uchazečů o práci, (Francírek, 2001, upraveno ze zdrojů ÚP Mladá Boleslav)	37
Tab. 11 - Struktura půdního fondu, koeficient ekologické stability a zákl. krajinné typy (Kačírek, 1999, upraveno)	38
Tab. 12- Struktura půdního fondu, koeficient ekologické stability a zákl. krajinné typy (Kačírek, 1999, upraveno)	39
Tab. 13 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle bydliště (vlastní tvorba)	55
Tab. 14 Kontingenční tabulka četností resp. rozdělených podle délky pobytu na venkově (vlastní tvorba)	55
Tab. 15 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle věku (vlastní tvorba)	56
Tab. 16 Kontingenční tabulka četností respondentů rozdělených podle vzdělání (vlastní tvorba)	57
Tab. 17-Výhody venkova podle resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vl. tvorba)	58
Tab. 18- Nevýhody venkova podle resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vl. tvorba)	60
Tab. 19- Vnímání zem. činnosti resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vl. tvorba)	61
Tab. 20- Vnímání změn českého venkova respondenty (vlastní tvorba)	62
Tab. 21- Nejvýraznější změny venkova podle resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vl. tvorba)	63
Tab. 22- Dojíždění do zaměstnání resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vl. tvorba)	64
Tab. 23- Dostupnost zam. na venkově podle resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	65
Tab. 24- Míra spokojenosti se stavem zem. budov podle respondentů v závislosti na pohlaví, věku, způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	66
Tab. 25- Míra spokojenosti se stavem okolní zeleně podle respondentů v závislosti na pohlaví, věku, způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	66
Tab. 26- Nejčastější negativní projevy zem. činnosti podle respondentů v závislosti na pohlaví, věku, způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	68
Tab. 27-. Nejčastější pozitivní projevy zem. činnosti podle respondentů v závislosti na pohlaví, věku,	

způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	69
Tab. 28- Návrhy řešení daného stavu podle resp. v závislosti na pohl., věku, způsobu využití venkova (vlastní tvorba)	71
Graf 1 Podíl odvětví na celkové zaměstnanosti v % < www.infoabsolvent.cz >	13
Graf 2 Vzdelanostní struktura v zemědělství ČR a EU www.infoabsolvent.cz	14
Graf 3 Zemědělská produkce ČR za rok 2012 v mil. Kč < http://www.czso.cz >.	18
Graf 4 Struktura zemědělská produkce ČR za rok 2012 v mil. Kč < http://www.czso.cz >.	18
Graf 5 Vývoj počty skotu v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)	20
Graf 6 Vývoj počtu prasat v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)	20
Graf 7 Vývoj počtu drůbeže v ČR v letech 1989 - 2010 (vlastní tvorba z dat czso.cz)	20
Graf 8 Vývoj rozlohy ploch zornění v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)	22
Graf 9 Vývoj osevních ploch hlavních zem. plodin v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)	23
Graf 10 Osevní plochy obilovin v ha (vlastní tvorba z dat czso.cz)	23
Graf 11 Index produkce potravin 1992 – 2012 (UNEP, 2011)	24
Graf 12 Počet lidí žijících ve slamech 1990 – 2010 (UNEP, 2011)	25
Graf 13 Věková struktura zaměstnanců ZS Skalsko s.r.o. (vlastní graf)	51
Graf 14 Výhody venkova podle respondentů (relativní počty - vlastní tvorba)	59
Graf 15 Nevýhody venkova (relativní počty - vlastní tvorba)	60
Graf 16 Nejvýraznější změny venkova podle respondentů (relativní počty - vlastní tvorba)	61
Graf 17 Nejčastější negativní projevy zem. činnosti podle respondentů (relativní počty - vlastní tvorba)	67
Graf 18 Nejčastější pozitivní projevy zem. činnosti podle respondentů (relativní počty - vlastní tvorba)	69
Graf 19 Návrhy řešení daného stavu podle respondentů (relativní počty - vlastní tvorba)	70
Obr. 1 Poloha okresu MB http://cs.wikipedia.org	30
Obr. 2 Letecký snímek ZS Skalsko s.r.o. http://www.mapy.cz/#x=14.759496&y=50.424469&z=16&l=15	42
Obr. 3 Zóna 280 m, ve které má farma negativní vliv, úprava foto ze: http://www.mapy.cz/#x=14.759496&y=50.424469&z=16&l=15	43
Obr. 4 Areál ZS Skalsko s.r.o. – pohled od Borče (vlastní foto)	44
Obr. 5 Areál ZS Skalsko s.r.o. – pohled od Kovance (vlastní foto)	45
Obr. 6 Bytové domy v blízkosti ZS (vlastní foto)	45
Obr. 7 Bytové domy v blízkosti ZS (vlastní foto)	46
Obr. 8 Změna biodiverzity v důsledku snížení pestrosti krajinných prvků v zemědělské krajině (Wieger, Wilerová, 1997)	77
Obr. 9 Nákres navrhovaného řešení na zmírnění negativních jevů ZS Skalsko s.r.o. na okolí Obr. 9 Nákres navrhovaného řešení na zmírnění negativních jevů ZS Skalsko s.r.o. na okolí (http://www.mapy.cz/#!t=s&x=14.759369&y=50.424455&z=15&d=muni_4046_1 - upraveno)	80

10 Přílohy

Přehled hlavních otázek polostrukturovaného rozhovoru

vedoucí zemědělského závodu:

- jaké je zaměření vaší farmy
- na jaké rozloze zemědělské půdy hospodaříte? Kolik orné půdy, TTP, sadů apod.?
- zabýváte se chovem hospodářských zvířat? Jakých a s jakými výsledky.
- jaká je ve stručnosti novodobá historie vašeho podniku?
- co se změnilo za dobu vašeho hospodaření?
- jaké hodnotíte vlastní hospodaření?
- v čem vidíte své největší úspěchy nebo neúspěchy?
- jaké jsou Vaše plány do budoucna?
- co je pro hospodaření v této oblasti charakteristické?
- využíváte pro své hospodaření dotace? A jaké?
- kolik zaměstnáváte v současnosti lidí?
- potýkáte se s nedostatkem mladých kvalifikovaných lidí?
- jakým způsobem se změnily za poslední roky pracovní podmínky zaměstnanců.
- netrápí Vás odliv odborníků na lépe placené pozice mimo zemědělství?
- jakým způsobem řešíte přirozenou obměnu zaměstnanců.
- zatěžuje zemědělská činnost obyvatele obcí? A jakým způsobem?
- jak se snažíte zmírnit negativní vlivy zemědělské činnosti na obyvatele.
- byl byste ochoten a za jakých podmínek vytvořit určitá krajinářská a environmentální opatření ke zpestření a ochraně krajiny? (solitéry, aleje, obnova cest, zelené pásy apod.)
- domníváte se, že ochrana a údržba starých krajinných prvků má opodstatnění?
- vnímáte nějaké ekologické problémy v okolí farmy?
- jak se Vám daří dodržovat zásady IOR?
- je zdejší krajina v něčem jedinečná?

Starosta dotčené obce:

- jak dlouho jste v této funkci?
- kolik obyvatel má vaše obec?
- jaké jsou současné priority obce a plány rozvoje?
- v čem vidíte možnosti rozvoje vaší obce?

- Jaké jsou problémy obce, které chcete do budoucna řešit?
- jaká je míra nezaměstnanosti ve vaší obci?
- hledáte cesty pro vznik nových pracovních míst v obci např. i formou dotací?
- pozorujete změny mezilidských vztahů v obci v souvislosti se změnou struktury obyvatelstva?
- jak je spolupráce s místními podnikatelskými subjekty, zvláště se zemědělským závodem?
- které nešvary Vás trápí ve vztahu k zemědělské činnosti v obci?
- jak hodnotíte vzhled a stav zemědělských budov v obci.
- domníváte se, že budování, ochrana a údržba starých krajinných prvků má opodstatnění?
- vnímáte nějaké ekologické problémy v okolí obce?
- je zdejší krajina v něčem jedinečná?

Předsedové mysliveckých sdružení na území zemědělské farmy:

- jakou rozlohu má vaše honitba? Jakou měrou zasahuje do obhospodařované ploch ZS?
- jaká je struktura zvěře ve Vaší honitbě a v jakém množství?
- jakou měrou podle Vás zemědělská činnost na vašem území ovlivňuje biodiverzitu organismů?
- které konkrétní kroky spojené se zemědělskou činností nejvíce škodí zvěři.
- jakým způsobem poškozuje zvěř polní kultury? Jak by se dalo těmto škodám předcházet?
- domníváte se, že budování, ochrana a údržba starých krajinných prvků má opodstatnění?
- vnímáte nějaké ekologické problémy v okolí?
- je zdejší krajina v něčem jedinečná?
- vyplývají ze zemědělské činnosti na vašem území některá pozitiva?

Dotazníkové šetření - vliv zemědělské farmy na venkovský prostor

Určeno pro obyvatele venkova, chataře, chalupáře, milovníky venkova

Cílem tohoto výzkumu je potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, že zemědělská farma ovlivňuje své okolí. Součástí výzkumu je mimo jiné zjistit, zda změna struktury zaměstnanosti na venkově posledních let má, či nemá vliv na sociální rozdělení obce, mezilidské vztahy, věkovou, vzdělanostní strukturu apod. Také se dotazuje na spokojenost se vzhledem zemědělských i nezemědělských objektů a prostorů uvnitř i mimo obec.

Vyhodnocení bude použito jako součást diplomové práce.

1) Váš vztah k venkovu:

- a) bydlím trvalé ve vlastním rodinném domě (nebo rodičů)
- b) bydlím trvale ve vlastním bytě (bytovém domu)
- c) bydlím trvale v pronajatém bytě (bytovém domu)
- d) bydlím přechodně v rekreačním objektu
- e) jsem pravidelným návštěvníkem/cí venkova
- f) jiné

2) Bydlím na venkově:

- a) od narození
- b) posledních 5 let
- c) posledních 10 let
- d) posledních 20 let
- e) déle než 20 let
- f) bydlím jen přechodně (rekreace)
- g) jsem návštěvník

3) jaké výhody má podle Vás bydlení na venkově (více možností)

- a) pracoviště v místě
- b) větší klid než ve městě
- c) příjemné prostředí a příroda
- d) dobré mezilidské vztahy
- e) vlastnictví domu, zahrady apod.
- f) jiné

4) Jaké nevýhody má podle Vás bydlení na venkově (více možností)

- a) málo pracovních příležitostí
- b) málo služeb a občanské vybavenosti
- c) nedostatečný kulturní život
- d) nutnost dojíždění
- e) zhoršené mezilidské vztahy (každý si „vidí do talíře“)
- f) jiné

5) Vnímáte změny českého venkova za poslední roky?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

6) Patří mezi tyto změny např. (více možností)

- a) zhoršení mezilidských vztahů
- b) zlepšení mezilidských vztahů
- c) stárnutí venkovské populace
- d) venkovská populace mládne
- e) lidé přijíždějí na venkov jen „přespat“ nezapojují se do dění obce
- f) venkov znovu ožívá, lidé pořádají společenské akce apod.
- g) sblížení původních a nově příchozích obyvatel, popř. zemědělců a nezemědělců
- h) odtažitost původních a nově příchozích obyvatel, popř. zemědělců a nezemědělců
- i) změna struktury zaměstnanosti
- j) jiné

7) Dojíždění do zaměstnání

- a) nepracuji (student, důchodce, žena na MD, nezaměstnaný)
- b) pracuji v obci (zemědělství)
- c) pracuji v obci (mimo zemědělství)
- d) pracuji do 20 km
- e) pracuji do 40 km
- f) pracuji nad 40 km

8) Je ve Vaší obci dostatek pracovních příležitostí?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

9) Jste spokojený se vzhledem a stavem zemědělských budov ve Vaší obci?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

10) Jste spokojený se stavem okolní zeleně? (parky, náves, aleje, stromořadí apod.)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

11) Jaké nevýhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí (více možností)

- a) hluk
- b) zápach
- c) nadměrná doprava
- d) znečištění vozovek
- e) monotónní, fádňí krajina (monokultury plodin, velké lány)
- f) devastace přírody
- g) industriální (průmyslový) vzhled zem. budov
- g) jiné

12) Jaké výhody spatřujete v zemědělské činnosti ve Vašem okolí (více možností)

- a) pracovní místa
- b) údržba kulturní krajiny
- c) podíl na společenském životě obce
- d) obnova vesnice
- e) zdroj surovin a financí
- e) jiné

13) Je něco, co by podle Vás mohlo dané problémy řešit. (více možností)

- a) tvorba ochranné zeleně, ochranného valu, oplocení
- b) snížení intenzity zem. hospodaření (změna pěstovaných plodin, snížení počtu hosp. zvířat apod.)
- c) oprava, renovace, zkrášlení budov
- d) zrušení nebo přemístění zemědělského závodu mimo obec
- e) omezení dopravy – rychlost, tonáž, intenzita
- f) tvorba biokoridorů, alejí, sadů, obnova starých cest mimo obec apod.
- g) vyšší informovanost nezemědělské veřejnosti
- h) jiné

14) Jak vnímáte okolní zemědělskou činnost a projevy s tím spojené, ovlivňuje Vás?

- a) vůbec, nevnímám ji
- b) občas ale nerozumím tomu
- c) patří to k venkovu
- d) líbí se mi to, sleduji činnost zemědělců
- e) obtěžuje mě to

15) Pohlaví

- a) muž
- b) žena

16) Věk

- a) do 25 let
- b) 26 – 45 let
- c) 46 – 65 let
- d) 66 a více

17) Dosažené vzdělání

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské (včetně bakalářského)

18) Jaké je Vaše současné ekonomické postavení:

- a) zaměstnanec
- b) soukromník/podnikatel
- c) nezaměstnaný/á
- d) student/ka
- e) trvale v domácnosti
- f) na rodičovské (mateřské) dovolené
- g) důchodce/kyně
- h) jiné

Děkuji za věrné vyplnění dotazníku. Věřím, že vaše odpovědi přispějí k vyřešení daného problému.